Uluslararası Panel

21. Yüzyılda

Mehmet Akif'i Yeniden Okumak

Bildiriler Kitabı

MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ

Uluslararası **21. Yüzyılda**

MEHMET AKİF'İ *Yeniden Okumak*

• 11 MART 2016 •

EDİTÖRLER

Doç. Dr. Dursun KÖSE
Yrd. Doç. Dr. Mustafa KILINÇ
Yrd. Doç. Dr. Himmet BÜKE

Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi

T.C.
MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ
REKTÖRLÜĞÜ

ULUSLARARASI PANEL
21. YÜZYILDA MEHMET AKİF'İ YENİDEN OKUMAK

Bildiriler Kitabı

Editörler
Doç. Dr. Dursun KÖSE
Yrd. Doç. Dr. Mustafa KILINÇ
Yrd. Doç. Dr. Himmet BÜKE

Bu çalışma Mehmet Akif Ersoy Uygulama ve Araştırma Merkezi'nin bir kültür armağanıdır.

ISBN 978-9944-729-19-2

©Yayımlanan bildiri metinlerindeki yazı, fotoğraf, harita, illüstrasyon, yazım, noktalama vb. konusundaki tüm sorumluluklar bildirilerin yazarlarına aittir.

Birinci Baskı
Aralık 2016

Tasarım
Uzm. Yasemin Kayabaşı
Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
kayabasiyasemin@gmail.com

Baskı

Uluslararası 21. Yüzyılda
MEHMET AKİF'İ
Yeniden Okumak

Panel Düzenleme Kurulu Başkanı
Prof. Dr. Adem KORKMAZ
Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Rektörü

Panel Düzenleme Kurulu
Prof. Dr. Mehmet KARACA
Doç. Dr. Dursun KÖSE
Doç. Dr. Nihat KARAER
Yrd. Doç. Dr. Mustafa KILINÇ
Yrd. Doç. Dr. Himmet BÜKE

İstiklal Şairimiz Mehmet Akif Ersoy ve
bütün şehitlerimizin aziz hatırasına…

Uluslararası 21. Yüzyılda
MEHMET AKİF'i
Yeniden Okumak

İÇİNDEKİLER

A. AÇILIŞ KONUŞMALARI

1. Sunuş I

2. Editör Yazısı III

3. Açılış Konuşmaları

Recep Tayyip ERDOĞAN Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı V

Prof. Dr. Adem KORKMAZ Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Rektörü XI

B. BİLDİRİLER

1. 42 Yıl Önce İstiklal Marşını Öğrenirken ve Ninemin Anılarından Mehmet Akif Ersoy Hakkında

Prof. Dr. Lindita Xhanari (Latifi) 15

2. Mehmet Akif Ersoy ve Şairin Tarihi Misyonu

Doç. Dr. Adriatik Derjaj 19

3. 21. yy'da Mehmet Akif'i Anlamak

Dr. Amina Şilyak-Yesenkoviç 23

4. Mehmet Akif Ersoy'un Mısır Şiirlerinde 'Şair' Portresi

Prof. Dr. Asuman Akay Ahmed 31

5. Mehmet Akif'in Mısır Hakkındaki Seyahat Şiiri

Prof. Dr. Muhamed Heridi 47

6. Түрік Елінің Тарихи Тұлғасы Мехмет Акиф Ерсойдың Өмір Жолы Барша Мұсылманға Өнеге

Имаханбет Райхан Сахыбекқызы 55

7. Mehmet Akif Milli Mücadelede

Prof. Dr. Sabri Hizmetli 61

8. İstiklal Marşı'nın Bosna Hersek'teki Yankıları ve Önemi

Dr. Senad Hasanagiç 71

9. Mehmet Akif Ersoy'un Nesirlerinde Arnavutlar ve Arnavutluk

Asoc. Prof. Dr. Suzan Canhasi, Mr. İsa Sulçevsi 79

10. Bazı Arnavut Hatıralarında Mehmet Akif

Yrd. Doç. Dr. Urtis Harri 87

C. ULUSLARARASI PANEL 21. YÜZYILDA MEHMET AKİF'İ YENİDEN OKUMAK

EKLER

1. Panel Fotoğrafları 91

2. Panel Programı 103

Uluslararası 21. Yüzyılda
MEHMET AKİF'İ
Yeniden Okumak

• 11 MART 2016 •

PANEL
AÇILIŞ KONUŞMALARI

Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi

Uluslararası 21. Yüzyılda
MEHMET AKİF'i
Yeniden Okumak

SUNUŞ

"İnsanlar vardır, şafak vaktinde doğar, akşam ezanında ölürler." İnsanlar vardır arkasında sadece toz bırakır, kir pas bırakır; insanlar vardır geride söz bırakır söylenir yüzlerce yıl, dolanır ağızlarda ve gönüllerde ve insanlar vardır ***"iz"*** bırakır; gönüllere adları nakşedilir, her vakit hasretle, minnetle ve rahmetle anılır. İşte Akif gönül hanemizin mihmanı, fikir sancılarımızın dermanı, dimağımızda son asrın kudretli ve ihtişamlı kahramanı olarak yer etti. Bozulmuş, küflenmiş, insanı reddeden, onun deyimiyle ***"tek dişi kalmış"*** medeniyet yaygarasına gür ve imanlı bir sesle karşı çıktı. Akif unutulmayanlardan biri olarak bu milletin aziz ve mübarek bir evladı olarak Hakkın, hakikatin sesini ömrü yettiğince haykırdı.

Asırlar boyunca nâdiren yetişen bazı ilâhi şâirler vardır ki, onların hislerde, fikir ve hayâllerde vücûda getirdikleri kudsî tesirler, coşkun heyecanlar burada birkaç söz ile tarîf edilemeyecek kadar derindir. Onlar ki; bu dünyadan göçseler bile ölmez eserleriyle sayısız gönüllerde hürmet ve muhabbetle yaşamaya devam ederler. Onlar yazdıklarıyla bir nesli kurtarırlar, yazdıklarıyla bir milleti buhrandan çıkarıp ümide çevirirler duygularını. İnsanlık her zaman ve bilhassa şu buhranlı asırlarda, böyle büyük şairlere daha fazla muhtaçtır.

Akif bir tohumdu toprağa düştü; o yeşerecek, filizlenecek ve boy verecektir. Onun ideallerinin ve eserlerinin yaşatılmasının sorumluluğunu almış bir üniversite olarak daha çok mesul olduğumuzun farkındayız. Bu hissiyat ve düşüncelerle Mehmet Akif Ersoy'un yeniden anlaşılması için, yurtdışından pek çok değerli akademisyenin katılımıyla gerçekleşen "21. Yüzyılda Mehmet Akif Ersoy'u Yeniden Okumak" adlı panelde gerçekleşen sunumların Akif'in aziz hatırasına hürmeten ölümsüzleşmesi adına böyle bir eser ortaya çıktı.

Bu eserin ilim insanlarına ve araştırmacılara faydalı bir kaynak olmasını, Mehmet Akif Ersoy'la ilgili araştırmaların artarak devam etmesini temenni ediyorum.

Prof. Dr. Adem KORKMAZ
Rektör

Uluslararası 21. Yüzyılda
MEHMET AKİF'İ
Yeniden Okumak

EDİTÖR'DEN

Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi kuruluşunun 10. yılında "21. Yüzyılda Mehmet Akif Ersoy'u Yeniden Okumak" başlığını taşıyan uluslararası bir panele ev sahipliği yaptı. Panel, İstiklal Marşımızın kabulünün 95. yıl dönümü ve Türkiye'de ilk kez Sayın Cumhurbaşkanımızın himayelerinde Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi tarafından verilen I. Uluslararası Mehmet Akif Ersoy Bilim ve Sanat Ödülleri töreniyle aynı günde gerçekleşmiştir.

21. Yüzyılda Mehmet Akif Ersoy'u Yeniden Okumak adlı panele Türkiye, Balkanlar, Orta Asya ve Mısır'dan katılan değerli akademisyenler, araştırmacılar ve yazarlar Mehmet Akif Ersoy'u, bulundukları coğrafyadan nasıl gördüklerini, nasıl algıladıklarını aktarma fırsatı buldular. Bu kitap, mısralarını duyunca bizi heyecanlandıran, okuyunca Çanakkale Zaferini, şehitlerimizi hatırlatan vatan şairimiz, İstiklal Marşımızın yazarı Mehmet Akif Ersoy'a farklı pencereden bakmamızı sağlayacaktır. Panele katılan konuşmacıların bildirilerinden Mehmet Akif Ersoy'un ülke sınırlarını aştığına, mısralarının farklı dillerde dolaştığına tanık olacaksınız.

Bu kitapta, Sayın Cumhurbaşkanımızın I. Uluslararası Mehmet Akif Ersoy Bilim Sanat Ödülleri töreninde yaptığı açılış konuşmasıyla panele katılan değerli araştırmacıların bildirileri yer almaktadır. Panele, Tiran Üniversitesi'nden Prof. Dr. Lindita Xhanari Latifi, Doç. Dr. Adriatik Derjaj, Yrd. Doç. Dr. Urtis Harri, çalışmalarını bir süre Mısır'da sürdüren ancak şimdi Marmara Üniversitesi'nde bulunan Prof. Dr. Asuman Akay Ahmed, Ayn Şams Üniversitesi'nden Prof. Dr. Muhamed Heridi, Kazakistan'dan Doç. Dr. Raikhan İmakhanbet ve Kazakistan Yabancı Diller ve Mesleki Kariyer Üniversitesi Rektörü Sayın Prof. Dr. Sabri Hizmetli, Bosna Hersek'ten Sayın Dr. Senad Hasanagiç, Kosova'dan Doç. Dr. Suzan Canhasi, İsa Sulçevsi ve Dr. Fatima Hocin katılmışlardır.

Panelin gerçekleşmesi ve bu bildiri kitabının basılması T.C. Başbakanlık Tanıtma Fonu'nun destekleri ile mümkün olmuştur. Projeye verdikleri destekten ötürü Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan'a şükranlarımızla...

Doç. Dr. Dursun KÖSE
Yrd. Doç. Dr. Mustafa KILINÇ

"Akif, örnekleri son zamanlarda ülkemizde sıkça görülen sömürge aydınına karşı yerli ve milli duruşun sembolüdür. Hepsinden önemlisi Akif, vatanını imanla sevmiş bir gönül insanıdır."

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı
Recep Tayyip ERDOĞAN

Uluslararası 21. Yüzyılda
MEHMET AKİF'İ
Yeniden Okumak

Cumhurbaşkanı Sayın Recep Tayyip ERDOĞAN'ın

I. Uluslararası Mehmet Akif Ersoy Bilim ve Sanat Ödülleri Töreni Konuşmaları

Sayın Rektör, üniversitemizin kıymetli mensupları, sevgili öğrenciler, hanımefendiler, beyefendiler. Sizleri en kalbi duygularımla muhabbetle selamlıyorum. Şahsıma tevcih edilen fahri doktora unvanından dolayı Mehmet Akif Ersoy Üniversitemizin yönetimine şükranlarımı sunuyorum. II. Yarıyılında olduğumuz 2015/2016 akademik yılının üniversitemizin tüm mensuplarına hocalarımıza ve öğrencilerimize hayırlı olmasını diliyorum.

Kuruluş yıldönümünde üniversitemizin tüm mensuplarını bugüne kadarki emeklerini ve başarılarından dolayı kutluyorum. Aradan geçen on yıllık zaman zarfında Mehmet Akif Ersoy Üniversitesinin gerçekten takdir edilecek bir yere geldiğini görüyoruz. Göller Bölgesinin güzel şehri Burdur, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesinin varlığı ve faaliyetleri ile daha da güzelleşti daha da gelişti. Üniversitemizin düzenlediği kültürel ve akademik programlar uluslararası etkinlikler şehrimizin tanıtımına, sosyal hayatın canlanmasına önemli katkılar sağladı. Ben bu başarıda emeği olan katkısı desteği alın teri olan herkesi gönülden kutluyorum. Üniversitemizin önümüzdeki yıllarda da bu başarı grafiğini arttırarak devam ettireceğine inanıyorum.

Bu yıl ilk kez verilecek olan Uluslararası Mehmet Akif Ersoy Bilim ve Sanat Ödüllerini çok çok önemli görüyorum. Üniversitemizi kurarken belki birileri o zamanlar her yerde üniversite açılıyor dendiği zaman ben farklı düşünüyordum. İnanmıştım ve Türkiye'de her ilimizde bir üniversite olmasının öğrenciyi buralara çekmek değil tam aksine bilimi yavrularımızın gençlerimizin ayağına götürme noktasında, fiziksel imkânlarımızı oralara taşıma noktasında önemli olduğuna inanmıştım ve bunu da biz başardık. Başbakan olduğum bir dönemde bunun başarılmış olması da benim için ayrı bir mutluluk sebebidir.

Bu yıl Fen Bilimleri ödülüne layık görülen Prof. Dr. Zekai Şen hocamızı, Sosyal Bilimler ödülüne layık görülen Prof. Dr. Şaban Teoman Duralı hocamızı, Sanat ödülüne layık görülen Mehmet Bozdağ beyefendiyi, Türkiye'nin Tanıtımına Katkı ödülüne layık görülen Kenan Sofuoğlu kardeşimi, Mehmet Akif Ersoy Özel ödülüne layık görülen Akif'in izinde bir fikir işçisi ilim talebesi olan gönül insanı Mehmet Ertuğrul Düzdağ hocamızı tebrik ediyorum.

Bu ödüllerin tıpkı Necip Fazıl Ödülleri gibi Türkiye'nin kültür sanat ve fikir hayatını esir alan tek tipçi anlayıştan kurtulması açısından son derece değerli son derece önemli olduğuna inanıyorum. Bunlar bugüne kadar ihmal edilmiş geç kalmış ödüllerdir. Yakın zamana kadar sadece ülkemizin sanat edebiyat ve kültür hayatına katkısı çok daha sınırlı şahıslar adına ödüller veriliyordu. Mehmet Akif Ersoy gibi bir millet şairinin istiklal şairimizin ve İstiklal Marşımızın müellifinin adına ödül olmaması gerçekten büyük bir eksiklikti. Bu eksikliği giderdiğiniz için sizlere ayrıca teşekkür ediyorum.

Üniversitemizden gelecek yıllarda bu ödüllerin tanınır olabilmesi ve itibarını arttırma noktasında da uluslararası alanda çok daha farklı seviyelere çıkaracağınıza inanıyorum. İnşallah biz de bu yönde atacağınız adımlarda sizlerin yanında olmaya sizi desteklemeye devam edeceğiz.

Sevgili dostlar; inşallah yarın ülke tarihimiz açısından son derece anlamlı ve önemli bir günü idrak edeceğiz. Yarın İstiklal Marşımızın kabulünün 95. Yıldönümü. İstiklalimizin sembolü kurtuluş savaşımızın adeta manifestosu olan İstiklal Marşımız 95 yıl önce 12 Mart 1921 tarihinde Büyük Millet Meclisimizde büyük bir coşku ve heyecanla kabul edildi. İstiklal marşımız vatan topraklarının her karışında işgale karşı mücadele verildiği bir dönemde yazılmıştır. Bu marş hem lafzı hem ruhu itibariyle gerçek bir bağımsızlık beyannamesidir. Esasen İstiklal Marşının hangi şartlar altında yazıldığı anlaşılmadan ruhu da manası da kavranamaz.

Mehmet Akif'i bu millet için İstiklal Marşı yazabilecek tek şair kılan sır onun hayatında gizlidir. Bilindiği gibi Mondros Ateşkes Müzakeresi ile başlayan İzmir ve İstanbul'un işgali ile devam eden süreçte kurulan Büyük Millet Meclisi iki farklı cephede birden mücadele ediyordu. Bu cephelerden biri işgal kuvvetlerine karşıydı diğeri ise Milli Mücadeleyi engellemeye milletin istiklal aşkını baltalamaya çalışanlara karşıydı. Meclis yokluklara uzun yıllardır süren savaşların getirdiği yorgunluklara ve daha pek çok sıkıntıya rağmen milletimizi işgalcilere karşı örgütlemeye çabalıyordu. Diğer taraftan mandacıların işbirlikçilerin menfi propagandaları da Meclisin önündeki ayrı bir sorun. İşte böyle bir dönemde İstanbul'da hareket alanı kısıtlanan Mehmet Akif milletin kurtuluş mücadelesinde yerini almak için Anadolu'ya geçmeye karar verdi. İstanbul'da Akif'i en çok rahatsız eden husus belli çevrelerin İngiliz veya Amerikan mandasına umut bağlamaları vatanın kurtuluşunu mandacılıkta aramalarıydı. Gazi Mustafa Kemal hareketin manevi cephesini güçlendirmek için Mehmet Akif'i Ankara'ya davet ederken Sebil-ür Reşad dergisinin de Ankara'da yayınlanmasını istiyordu. Mehmet Akif'e Ankara'da Encümen-i İrşad ve Heyet-i Nasiha'da görev verilmişti. Kimi zaman heyetle kimi zaman da tek başına koltuğunun altında Sebil-ür Reşad olduğu halde şe-

hir şehir dolaşarak Sevr'i anlatmış halkı milli mücadeleye katılmaya çağırmıştı. İstiklal Marşı için yarışmanın tam ilan edildiği günlerde Akif Kastamonu'da davasını millete anlatmakla meşguldü. İstiklal Marşı için yarışma ve ödül düzenlenmesi fikrinden hoşlanmayan Akif aslında bu işin içinde yer almak istemez. Ancak meclise gelen yedi yüzü aşkın şiirden hiç biri beğenilmeyince yakın arkadaşı Hasan Basri Çantay araya giriyor ve Hamdullah Suphi Bey'in özel ricasıyla Akif marşı yazmayı kabul ediyor. Bu amaçla Taceddin Dergahı'na kapanan şair dünyadan ilişkisini keserek sabırsızlıkla beklenen şiirini on gün içinde bitirir. Akif ile beraber dergahta kalan Konya milletvekili Hafız Bekir Efendi o günleri şöyle anlatıyor. "Üstat bir gece aniden uyanır, kağıt arar. Bulamayınca kalemiyle yattığı yer yatağının yanındaki duvara marşın Ben ezelden beridir hür yaşadım hür yaşarım mısrası ile başlayan kıtasını yazar. Ben sabah namazına kalktığımda üstadı duvara çakısıyla yazıyı yazarken gördüm." Evet, bu şekilde yazılan İstiklal Marşı 12 Mart 1921'de her mısrası alkışlarla kesilerek, coşkuyla gözyaşları içerinde kabul edilmiştir. O gün Akif'in yazdığı marşı en ön sırada ayakta alkışlayarak dinleyenlerden biri de Gazi Mustafa Kemal'dir. İstiklal Marşının kabulünden sonra Gazi marşın önemini şu sözlerle anlatır. "İstiklal Marşında davamızı anlatması bakımından büyük manası olan mısralar vardır. En beğendiğim yeri şu mısralardır.

Hakkıdır hür yaşamış bayrağımın Hürriyet

Hakkıdır Hakka tapan milletimin istiklal.

Benim bu milletten asla unutmamasını istediğim mısralar işte bunlardır" der.

Değerli dostlar; Mehmet Akif, beş yüz liralık ödülü yoksul kadınlara ve çocuklara iş öğreten Dar'ül Mesai'ye bağışlar. Oysaki Akif'in o günlerde soğuk Ankara kışına ayazına karşı kendini koruyacak bir paltosu bile yoktu. Ceketle gezen Akif meclise giderken yakın dostu Şefik Bey'in paltosunu ödünç almaktadır. Bir gün kendisine şu ödülü reddetmeyip de bir muşamba yahut palto alsaydınız daha iyi olmaz mıydı diyen Şefik Bey ile iki ay konuşmamıştır.

Akif yaşayışıyla, duruşuyla ortaya koyduğu mücadelesiyle İstiklal şairi sıfatını ziyadesiyle hak etmiş bir insandır. Hayatını, sözüm odun olsun veya sözüm odun gibi olsun hakikat olsun tek ilkesi üzerine bina etmiş bir ahlak abidesi olan Akif, İslam dünyasına veya diğer ülkelere bakarken merkeze daima Türkiye'yi İstanbul'u koymuştur. Ona göre umudun, kurtuluşun, dirilişin ruhunun kaynağı burasıdır. Yani Anadolu'dur. Akif, örnekleri son zamanlarda ülkemizde sıkça görülen sömürge aydınına karşı yerli ve milli duruşun sembolüdür. Hepsinden önemlisi Akif, vatanını imanla sevmiş bir gönül insanıdır. Gerçekten de Akif'in hayatı en az eserleri kadar muhteşem bir şiirdir. Ben özellikle gençlerimizin Mehmet Akif'i çok iyi tanımalarını, onun hayatını, kabullerini ve reddiyelerini çok iyi tahlil etmelerini isterim. Hatta, Safahatı başınızın altında yastık altı kitabı olarak özellikle değerlendirmenizi sizlerden isterim. Şundan emin olun. Akif dün kimlerle mücadele etmişse saygıdeğer hocalarım sevgiler öğrenciler biz de bugün o anlayışın temsilcileri ile mücadele ediyoruz. O gün Akif'in karşısına kimler dikilmişse bugün de aynı zihniyet bizim karşımıza dikiliyor.

16 Mart 1920'de İstanbul'da işgal kuvvetlerini alkışlarla bayraklarla sevinç çığlıklarıyla karşılayanların bafiyeleri bugün de yabancı ülkeleri Türkiye'ye müdahale etmeye çağırıyorlar. O dönemde nasıl millet varıyla yokuyla bağımsızlık mücadelesi verirken mandacılığı kurtuluş olarak görenler mevcutsa bugün de aynı anlayışa sahip olanlar var. Kalemini işgal kuvvetlerinin emrine verenler o gün de vardı. Televizyon ekranlarından, gazete köşelerinden NATO'ya Avrupa Birliğine şu veya bu ülkeye yalvaran müstemlekecilere bugün de şahit oluyoruz. Aradan yaklaşık yüz yıl geçse de bu zihniyet değişmemiştir. Birileri taşeronluk yapmayı başka ülkelerin nüfus ajanı olmayı bize gazetecilik, akademisyenlik ilericilik diye yutturmaya çalışıyor. Huzurunda eğilmeyi borç bildiğimiz bizim hocalarımız vardır, akademisyenlerimiz vardır. Ama onlar vatanseverdir, onlar milliyetperverdir. Onların önünde biz eğiliriz. Çünkü onlar bizim varlık sebebimizdir. Onlar bizim varlık nedenimizdir. Ama bunlar batıya karşı alabildiğince ezik, doğuya ve kendi milletine karşı ise küstahtırlar. Bu kesimlerin yaşadıkları tam anlamıyla bir vatansızlık sendromudur. Teröre destek veren sözde aydınlarda da batı başkentlerini ağlama duvarına çeviren kimi siyasilerde de paralel ihanet çetesinin elebaşlarında da bu hastalığın işaretlerini rahatlıkla görebilirsiniz. Terörü, terör örgütünü kutsayacak, teröristler sempati ile bakacak kadar muvazeneyi şaşıranların bu ülkeyle bu milletle hiçbir gönül bağı yoktur. Onlar ne derse desin. Kime taşeronluk yaparsa yapsın. Biz milletimize hizmet etmeye milletimizle yol yürümeye devam edeceğiz.

Değerli kardeşlerim, saygıdeğer hocalarım. Hatırlayın! Yetmiş altı üniversite ile yola çıktık. Ama şu anda bizim 193 üniversitemiz var. Bazıları dediler ki üniversite açmak problemi çözmez. Peki, problemi ne çözer? Hakkari'nin ücra köşesindeki bir çocuk, bir genç acaba üniversite için İstanbul'a Ankara'ya nasıl gelecek? Bunun hiç değerlendirilmesi yapıldı mı? İşte konuşmamın başında söyledim ya. İşte biz üniversiteyi Hakkari'ye, o yavrunun ayağına götürdük. Biz orada o üniversite tahsilini görebilsin diye bu dertle dertlenirken ama birileri de çıktı oralarda molotoflarla o üniversitelerimizi yakmaya çalıştılar. Bunlar benim oradaki Kürt kardeşimin, Kürt evlatlarımızın temsilcisi olabilir mi? Mümkün değil.

Değerli Arkadaşlar, ülkemizin son on üç yılı tüm maskelerin düştüğü gerçek yüzlerin ortaya çıktığı bir dönem olmuştur. Yıllarca köşelerinden demokrat veya liberal olarak ahkâm kesenlerin işlerinde nasıl şifa bulmaz bir darbeci maraz taşıdıklarını hep birlikte gördük, görüyoruz. Milletten ve demokrasiden umudunu kesen bu kesimler her fırsatta tekrar 1960'ların 1980'lerin kendilerine alan açan vazife veren günlerini hatırlıyor. Bu özlemle şu ana kadar savunageldikleri ne varsa ayaklar altına almaktan gerçek yüzlerini ifşa etmekten çekinmiyorlar. Bir bakıyorsunuz birileri köşelerinden darbe çığırtkanlığı yapıyor. Bir diğeri terör örgütüne göz kırpıyor. Hepsi birden bu ülkenin çocuklarının birbirini kırdığı o kara günleri özlüyor. Ama biz bu güne kadar bunlara fırsat vermedik vermeyeceğiz. Çünkü biz bedel ödedik. Yavrularımıza bedel ödetmeyeceğiz. Biz o günlerden geldik.

İçinizde inanıyorum ki aynı şekilde bizim jenerasyonda olup da o bedeli ödeyenler var. Ama bundan sonra bu ödenmesin istiyoruz. Bu mücadeleyi sizlerle, bu ülkeye ve bu millete hizmet etmeyi kendine şiar edinen hocalarımızla, akademisyenlerimizle birlikte yürüteceğiz. Bunu Asım'ın nesli olmaya aday bilinçli gençlerimizle, çalışkan başarılı

öğrencilerimizle gerçekleştireceğiz. İşte bunun için eğitime özellikle de yükseköğretime çok büyük önem verdik çok büyük yatırım yaptık. 2002 yılında dokuz bin civarında olan profesör sayımız yirmi bir bine yaklaştı. Beş bin civarında olan doçent sayımız on dört bini geçti. Üniversite sayımızı söyledim. Yüz doksan üç üniversitemizde toplam yüz kırk dokuz bin akademik personel şu anda görev yapıyor. Başvuru yapan her üniversite öğrencimiz burs veya kredi alabiliyor. Geri çevrilmek yok. 2002 yılında lisans öğrencilerine verilen aylık kredi burs miktarı 45 liracıktı. Ama bugün 400'dür. Yeni uygulamayla daha farklı olarak da planlanıyor. 2002 yılında 190 adet olan yükseköğrenim yurt sayısı on dört yılda 411 adet ilave ile bugün 601'e yükseldi. Yurtlarımızdaki öğrenci sayısı neredeyse bire bir artmış vaziyette. Şu anda 470- 480 bin öğrenci kapasitesine ulaştı. Kolay olmadı. 176 binden alacaksın 458 bine çıkaracaksın. Yoğun bir çalışma. Yurtlarımızı koğuş sisteminden 1, 3 veya 4 kişilik içerisinde banyosu, tuvaleti aynı zamanda buzdolabı olan interneti bulunan otel konforunda odalara dönüştürdük. İnşallah önümüzdeki dönemde bu hizmetler artarak devam edecek. Ancak benim bilhassa öğrencilerimizden çok büyük beklentilerim var. Bakınız gençler! Türkiye 1970'li yılların karanlık günlerine üniversitelerden başlayarak yuvarlanmıştı. Türkiye'yi kaos ve istikrarsızlığa, kardeş kavgasına sürüklemek isteyenler bunun ilk adımını üniversitelerde atmıştı. Bugün de teröre sempati ile bakan çevreler benzer projeleri benzer senaryoları yine üniversitelerden başlayarak hayat geçirmeye çalışıyorlar. Sizlerden üniversiteleri bilim ve eğitim yuvası olmaktan çıkartıp terör örgütlerinin eğitim kampına çevirmek isteyenlere pirim vermemenizi istiyorum. Sizler bizim umudumuzsunuz, geleceğimizsiniz. Sizler yeni Türkiye'nin, inanıyorum ki inşasında aktif rol alacak neferlerisiniz. Ben sizlere güveniyorum. Şair değilim ama şiir okurum. Asım'ın neslini burada okumak herhalde gereklidir diye düşünüyorum. Çünkü mademki bugün Mehmet Akif'i anıyoruz öyleyse Asım'ın nesli olabilmek inanıyorum ki ülkemizin geleceği için çok önemli.

Zulmü alkışlayamam zalimi asla sevemem

Gelenin keyfi için geçmişe asla sövemem

Kanayan bir yara gördüm mü yanar ta ciğerim

Onu dindirmek için kamçı yerim çifte yerim

Adam aldırma da geç git! diyemem aldırırım

Çiğnerim, çiğnenirim, hakkı tutar kaldırırım

Zalimin hasmıyım amma severim mazlumu

Bu düşüncelerle sözlerime son verirken şahsıma takdim edilen fahri doktora unvanı için bir kez daha üniversite senatosuna teşekkür ediyorum. Uluslararası Mehmet Akif Ersoy Bilim ve Sanat ödüllerini kazanan hocalarımızı, fikir sanat ve spor insanlarımızı kutluyorum. Üniversitemizin tüm mensuplarına çalışmalarında başarılar diliyorum. Sizlere sevgilerimi saygılarımı sunuyorum. Kalın sağlıcakla.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı
Recep Tayyip ERDOĞAN

Prof. Dr. Adem KORKMAZ
Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Rektörü

Uluslararası 21. Yüzyılda
MEHMET AKİF'İ
Yeniden Okumak

Rektör Sayın Prof. Dr. Adem KORKMAZ'ın

Panel Açılış Konuşmaları

Üniversitemizin kuruluşunun 10. Yılı ve İstiklal Marşımızın kabulünün 95. Yılı münasebetiyle üniversitemiz tarafından yapılan bir dizi etkinlikler çerçevesinde "Uluslararası 21. Yüzyılda Mehmet Akif'i Yeniden Okumak" konulu panelimizde bir araya gelmiş bulunuyoruz. Tarihi şahsiyetler değerlendirilirken sadece tarihin belli bir aralığında yaşanmış, bitmiş ve sonuçlanmış bir sınırlılık içerisinde değerlendirmek, eksik ve yetersiz bir değerlendirme olur. Hele ki, Akif gibi sadece sanatçı yönü ya da sanatkârlık yönü, şiir yönü, edebi kişiliğinin ötesinde hayatının bir başlı başına hayatıyla insanlara mesaj vermiş, dünya görüşüyle, yaşamıyla, olaylar karşısındaki duruşuyla mesaj vermiş bir kişiyi bir tarihsel şahsiyet olarak incelemek herhalde çok daha eksik bir değerlendirme olurdu. Bu nedenle üniversitemiz bu yıl yaptığı bir takım etkinliklerle Akif'i değişik yönleriyle Akif'in üzerinden de genç nesillere, herkese sadece gençlerle ilgili değil, bazen de biz konuyu bir noktaya indirgeyerek, sorumluluktan kaçmak gibi bir kolaycılığa da yaklaşıyoruz. Genç nesiller için Akif ne kadar önemliyse, herkes için, bütün toplum için, bütün İslam Medeniyeti için Akif o kadar önemli. Mazlum milletler için önemli. Türki Cumhuriyetleri için önemli, akraba toplulukları için önemli, Balkanlar için önemli, Asya için önemli. Bu nedenle bu yıl 10. yılımızı da vesile ederek, üniversitemiz ciddi çalışmalar gerçekleştiriyor. Bugün çok değerli araştırmacı ve akademisyenlerimiz bu güzel panelde konunun enine boyuna bütün yönleriyle Akif'i yeniden okumanın gerekliliğini tekrar ortaya koyacaklar, kendi açılarından konuya yaklaşımlar getirecekler. Hakikaten Akif'i 21. yüzyılda tekrar okumak gerekiyor. Okumaktan kastettiğimiz, eserlerini açıp okumak değil elbette. Bugünün dünyasında Akif'in o gün bize yaptığı seslenişleri, yaptığı haykırışları bugün ne kadar da sıcak olduğunu sanki Akif içimizde de, bize haykırışta bulunuyor, bunu bize sesleniyor, bunu hissediyoruz. O günkü şartlarda kendini gelişmiş olarak kabul eden dünyanın Osmanlı'nın parçalanması süreci içerisinde Anadolu'da son kale olarak görülen Türk ve İslam coğrafyasının son noktası

olan Anadolu'yu ele geçirme girişimine Akif'in isyanı ile bu günkü İslam coğrafyasında yaşanan olaylar arasında içerik olarak büyük bir fark olmadığı kanaatindeyim. Bu anlamda Akif'in bize ne dediğine, neden dediğine tekrar kulak vermek gerekiyor. En umutsuz olduğumuz yerde ne diyor; Korkma... Bize bir cesaret veriyor".

Benim gençliğim, çocukluğum şöyle geçti: Biz bir psikolojik linç altında yetiştik. Gelişmiş bir dünya var, gelişmiş bir medeniyet var, gelişmiş dünyanın bize çizmiş olduğu rotada, vermiş oldukları çerçevede hareket etmek zorundayız. Bunun dışına çıkma şansımız yok. Bu bize bilinçaltında öğretildi. Değişik şekillerde öğretildi. Eğitim sistemimizin içerisine girdi, basınımızın içerisine girdi, medyamızın içerisine girdi, ekonomimiz zayıflatılarak, zayıf bırakılarak zaten muhtaç durumuna düşüyorsunuz, eğer birinden borç aldıysanız ve ödeyemediyseniz, ödeme gücünüz yoksa borçlanma durumundaysanız, borç veren kişilerle iyi geçinmek zorundasınız. Başka çareniz var mı? Yok. Çünkü muhtaçsınız. Muhtaçlık dünyanın en kötü şeyidir. Bütün çerçeve çizilmiş ve sonra da nasıl oyunda kurucu hale geleceksiniz, gelemezsiniz. İşte bu çerçevede Akif o gün bile ne diyor, neler tartışılıyor kurtuluş mücadelesinde. Amerika'nın korumasına mı, İngiliz'in korumasına mı girelim. Kurtuluş mücadelesinin olduğu yıllarda o günkü Milli İrade Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün etrafında toplanan Türk Milleti'nin bugünkü eşsiz kahramanları hiçbir şekilde, hiçbir mandanın ve himayenin kabul edilemeyeceğini ortaya koyarak, esaret altına girmektense yok olmayı göze alma cesaretini sergiliyorlar. İşte tam bu dönemde Mehmet Akif ne diyor; "Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak." Bu bir topluma cesaret verme anlamında topluma yön verme anlamında büyük bir ışık tutuyor.

Umutsuzluğun zirve yaptığı noktada yine devreye giriyor ve "Doğacaktır sana vaat ettiği günler Hak'kın" bir niyazda bulunuyor. Akif yaşamadığı, yaşamayacağı hiçbir şeyi yazmıyor. Onu farklı kılan özelliği de bu.

Prof. Dr. Adem KORKMAZ
Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Rektörü

Uluslararası 21. Yüzyılda

MEHMET AKİF'İ Yeniden Okumak

• 11 MART 2016 •

BİLDİRİLER

Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi

"O sebepten, İstanbul'a her gidişimde dostlarımdan uzaklaşma fırsatını bulur ve tek bir saat sadece ninemin gözleriyle oturup konuşmak için muhteşem Boğazın kenarındaki çay bahçelerinde oturuyorum. İki çay söylüyorum, biri benim için diğeri onun için... Birini içiyorum, diğerini ise gözleri ve ruhu adına Boğaza döküyorum..."

Prof. Dr. Lindita Xhanari (Latifi)
Tiran Üniversitesi

42 YIL ŐNCE İSTİKLAL MARŞINI ÖĞRENİRKEN VE NİNEMİN ANILARINDAN MEHMET AKİF ERSOY HAKKINDA

Prof. Dr. Lindita Xhanari (Latifi)*

Sayın katılımcılar ve değerli dostlar,

Bu özel panelde bulunmaktan gurur ve heyecanımı ifade etmemek elimde değil. Mehmet Akif Ersoy üzerinde durmak ve bu panelin amaçladığı bilimsel konular üzerinde durmaktan kendimi bahtiyar görüyorum.

Araştırmacıların dikkatini çeken ve halen çekmeye devam eden çok boyutlu ve çok özel bir şahsı anmak için bugün toplanmış bulunuyoruz. Bu şahıs hem Türk edebiyatının en önemlilerinden biri hem de güçlü karakteri ve yaşadığı zorluklarla herkeste farklı bir saygı uyandıran biridir. Çünkü o bir milletin istiklal marşının yazarıdır.

Bir milletin simgeleri üçtür: dil, bayrak ve istiklal marşı. Türk milletinin üç simgesinden birini Arnavut asıllı bilgin, akademik, siyasetçi ve milletvekilli olan Mehmet Akif Ersoy meydana getirmiştir.

Bilindiği gibi, 1921 yılında askeriyenin talebi üzerine Türkiye Kültür Bakanlığı istiklal marşının yarışmasını ilan etmiş ve birinci olacak kişiye 500 liralık ödül vereceğini bildirmiştir. 700'den fazla metin sunulmasına rağmen değerlendirme komisyonu tarafından hiçbiri kabul edilmemiştir. Çünkü istiklal marşında olması gereken ifade gücü hiçbirinde yoktu.

Bir istiklal marşının neyi temsil ettiğini ve ne kadar etkileyici olması gerektiğini hepimiz biliyoruz. Şiir gibi yazılsa da, istiklal marşı hiçbir şiire benzemiyor. Istiklal marşı duygudur, hayattır, bir milletin ruhudur, çocukları gençleri yaşlıları ayağa kaldıran manevi bir sestir. Istiklal marşı nefesini keser, seni titretir, vatana kendini feda ettirir. Istiklal marşının metninde aranan da buydu.

*Tiran Üniversitesi, Tarih-Filoloji Fakültesi, Arnavutluk

Şiiri onun yazmasını istediler ama o kabul etmiyordu. Çok ihtiyacı olmasına rağmen "para için şiir yazmam" diyordu. Kazansa da para ödülünü vermeyeceklerine dair sözünü aldıktan sonra yazdı metni Mehmet Akif...

Duyguyla, gurur ve onurla, her namuslu ve vatansever türkün kendisini bulabileceğini, her yabancıya saygı dayattan, büyük bir milletin vatansever ruhunu anlatan bir metindir.

Bu marşı sadece Mehmet Akif Ersoy gibi bir bilgin yazabildi ve bu bir tesadüf değildi. Bu şahıs bilgiyi vatanseverlilikle, yeteneği maneviyatın boyutuyla birleştiren ve barındıran biridir.

Mehmet Akif Ersoy tarafından yazılan İstiklal marşı 1 Mart 1921 tarihinde Mecliste okunmuştur ve 21 Mart 1921 tarihinde resmi olarak kabul edilmiştir.

Büyük Meclisin Maliye birimi tarafından para ödülünü almak üzere davet edilen Mehmet Akif Ersoy 500 liralık ödülünü almıştır ve hemen Kızılay Derneğine bağlı "Darul Mesai" Vakfının fakirlerine ve yetimlere bağışlamıştır ve şöyle demiştir: "Bu millete başka bir istiklal marşının yazılmamasını temenni ederim".

Ve böyle oldu. Eşi olmayan, her döneme hitap eden bu istiklal marşı bir milletin hayatını oluşturan bir parça oldu, her Türkün damarına girdi ve ifade gücüyle bugün bile bütün bir milleti ayağa kaldırıyor.

Söylediklerimi hayatımda yaşadığım iki olay ile örneklendireceğim. Bunları daha önce anlatmadım ve anlatmam bugüne kısmet olmasına sevindim açıkçası kısmet bugüneymiş. Buna çok sevindim.

İlk olay yıllar öncesine dayanıyor. Ben Türk İstiklal Marşı ile 42 yıl öncesinde tanıştım. Ama bunun Türk İstiklal Marşının olduğunu bilmiyordum. Rahmetli ninem benimle gizlice Türkçe konuştuğu zamanlarda İstiklal Marşını soylüyordu ve ezberlememi istiyordu. O yüzden ilk öğrendiğim şarkı Türk İstiklal Marşı olmuştur.

Öğrendiğim şarkının bir marş olduğunu bilmiyordum, hatta sözlerini hiç anlamıyordum. Çok küçüktüm ve söylediklerinden hiçbir şey anlayamıyordum. "Şafak", "Korkmaz", "Bayrak", "Bosfor", "Boğaz", "Cami", "Mavi", "Masmavi" gibi kelimelerin defalarca tekrarlandığını duyuyordum. Anlamayı ne kadar çok da isterdim! Bu sözcüklerin arkasında nelerin saklandığını nasıl bilebilirdim ki!

Anlamları hakkında her sorduğumda, saçlarımı okşar, ellerimi sımsıkı sıkar, derin bir nefes alarak "gözlerimin içine bak ve onları orada bulacaksın" derdi. Ben de ninemin masmavi gözlerine bakar ve onun bitmeyen renklerini, parlamasını, sağanaklarını, özlemini, nefesini... her şeyini görürdüm.

Belki yaşadığımız sistemin gereği, ninem bunun ne olduğunu açıklayamıyordu. Bildiğim tek şey ninem için bu şarkının çok önemli olduğuydu. Onu söylerken ninem cid-

dileşiyor ve ikimiz ayağa kalkar onu söylerdik. "Bizden biri tarafından" yazılmış olduğunu anlatıyor, ama ismini söylemiyordu. Bugünlerde bile onun sesi kulaklarımdadır.

Ardından uzun zaman geçti. Yıllar sonra, eski Türkiye Cumhurbaşkanı rahmetli Turgut Özal, Arnavutluk'u ziyaret ettiğinde ve 1992'de Türkiye'ye ilk geldigim zaman Türk İstiklal Marşını dinledim. Ninemin yıllar önce sevgiyle bana öğrettiği şarkının İstiklal Marşı olduğunu öğrendim.

O zaman anladım bir miletin marşının ne kadar önemli olduğunu. Anladım ki, ne kadar uzakta olursan ol, hangi şartlarda olursan ol, istiklal marşı tenine işler ve ruhun ayrılmaz bir parçası olur.

Canım ninem maviliğe hasret kalarak öldü, ben ise iyi ninemin gözlerini kaybettiğimi düşündüm. Yanılmıştım...

Sanki uzun zamandır onları yeniden bulmuşum gibi hissediyorum. 53 defa İstanbul'a gittim ve 53 defa onun gözlerini buldum. İstiklal Marşını her duyduğumda, eskiden olduğu gibi, ninemin gözleri beni takip ettiklerini ve okşadıklarını yeniden hissediyorum.

O sebepten, İstanbul'a her gidişimde dostlarımdan uzaklaşma fırsatını bulur ve tek bir saat sadece ninemin gözleriyle oturup konuşmak için muhteşem Boğazın kenarındaki çay bahçelerinde oturuyorum. İki çay söylüyorum, biri benim için diğeri onun için... Birini içiyorum, diğerini ise gözleri ve ruhu adına Boğaza döküyorum...

Ikinci olay 2007-2010 yıllarına aittir. O yıllarda Trakya Üniversitesi, Arnavutça bölümünde çalışmak üzere Edirneye gittim.

Türkçe bilmeyen oğlum ikinci sınıfa gidiyordu ve ilk öğrendiği şey Istiklal Marşı olmuştu. Sınıf arkadaşlarıyla birlikte her cuma günü ders bitiminde Türk Istiklal Marşını söylüyordu.

Istiklal Marşının ne kadar önemli olduğunu ve bir miletin ona ne kadar saygı gösterdiğini bir daha o zaman öğrenmiş oldum. Öğrenciler, veliler, öğretmenler ve ordan geçen herkes kimse zorlamadan onu saygıyla söylüyordu. Mehmet Akif'in marşı kendi yerini almıştır. Büyük bir miletin ruhunda kök salmış durumundadır.

Türk Istiklal Marşının bir Arnavut tarafından yazılmış olması biz Arnavutları da onurlandırmalıdır.

Mehmet Akif Ersoy ve onun gibi Osmanlı Devletinin onlarca vezir ve sadrazamlar (ki burda hem de Şemseddin Sami, Hoca Tahsini söyleyebiliriz) yüzyıllardır bizi bağlı tutan yıkılmaz köprülerimizdir.

Üstad Mehmet Akif Ersoy'a ve yabancı olmalarına rağmen bu şahısları onurlandıran bu büyük millete saygılarımı sunarım.

"Bu kahraman şair; kendi milletinin, geçmişinin, şimdikinin ve istikbalinin vicdan tarihinin ve hafızasının Er Soyundan olan, Modern Türkiye'nin şair kahramanı Mehmet Akif Ersoy, milletinin arzuladığı, amaçladığı istasyondur."

Doç. Dr. Adriatik Derjaj
Tiran Üniversitesi

MEHMET AKİF ERSOY VE ŞAİRİN TARİHİ MİSYONU

Doç. Dr. Adriatik Derjaj*

Ünlü filozof Martin Heidegger'in Holderlin şiiri için tuttuğu konferanslarında sorduğu-dile getirdiği konu "Dert, sıkıntı (günümüz terimiyle kriz) dönemlerinde şairlerin konumu nedir? meşhur ifadesi herkesçe bilinir.

Aslında böylesi bir soru sadece ünlü Alman filosofundan ve kuşkusuz ki, aynı zamanda ontolojik-vucudiyet hermeneutiğin babası olan Heidegger tarafından sorulmamıştır. Aksine bu sorunun kökenini, bilinen insanlık tarihinin en eski zamanlarında rastlıyoruz. Üstelik bu soru, günümüzde de gündem de ve entelektuel çevrelerce halen sorulmakta.

İnsanlık tarihinin bütün gelişimlerinde, karşılaşmaya zorunlu olduğu, şaşırtıcı ve şaşırtıcı bütün krizlerin dönemlerinde, kurtulmak için çaba gösterdiği en hassas anlarında görüyoruz ki, şairler en temiz en pâk anlamda öncü, vadileri açan destanlar gibi, çözüm yolu bulan kahramanlar olmuşlardır.

Dünyaya gelmiş gitmiş ve üstelik varlığını sürdüren bütün medeniyet ve kültürlerde, Uzak Doğunun ve Yakın Doğunun kültürlerinden, Hint, Fars, Mısır, Afrika medeniyetlerine kadar, ve yeryüzünün sakladığı medeniyetlerin, doğu-batı, güney-kuzey büketinde kolaylıkla tespit ediyoruz bunu....

Sadece bu kadar değil, sözlerinin ve kalemlerinin sayesinde, şairler periyodik bir şekilde kültürlerin kurucuları olmalarının yanısıra, tüm insanlık tarihinin özünün oluşumunda tohum atmışlardır, fidan ekmişlerdir. Tarihin sesi ve şahidi olmuşlardır. Bu ses önümüzde, gönlümüzde şahitlik abidesi durumunda.

Düşünelim birazcık! İnsanlık tarihi *Vedaların, Mahabaratların, Homerik Destanların, Dede Korkut Hikayelerinin* metinlerinde, *Safahatın* mısralarında yer alan şairin söz ve düşünceleri olmasaydı, insanlık tarihinin görünümü nasıl olacıktı acaba!

*Tiran Üniversitesi, Yabancı Diller Fakültesi, Slav ve Balkan Dilleri Bölümü, ARVANUTLUK

Tabii ki, şu ankine göre bambaşka olacaktı, daha fakir olacaktı, birçok topluluk varmış olduğu sahillere varamayacaktı, kara tarihin dibine düşüp kaybolacaktı.

Bilinçli veya bilinçsiz, istekli veya isteksiz, amaçlı veya amaçsız, şairler kendi topluluklarının en poliedrik şahsiyetleri oldu. Kendi topluluklarının dil ve kültürlerinin gelişimcileri iken, halklarını canlı tutan olmazsa olmaz, nesilden nesile DNA aktarıcıları oldu, milletlerinin ruh ve ahlak alyuvarları oldu.

Zira, dil olmadan ne kültür ne de ahlak olur. Dil olmadan ne tarih ne de hafıza olur.

Dil olmadan bilinç olamaz, dünya görüşü de olamaz. Dili geliştirerek ve yayarak şairler kendi milletlerinin öğreticileri oldu, çobanları oldu, komutanları oldu.

Kültürün, düşüncenin ve milletlerinin dünya görüşlerinin sessiz-mütevazi kahramanlarıdır, şairler.

Büyük şairler, bu sessiz kahramanlar, Zamanın Tacında dururlar. En zor anımızda, çözümyolu arayışımızda oradan inerler, bizi ağabeylerimiz gibi elemizi tutarlar, bizi unuttuğumuz tarih ve hafızamızın vadilerine götürürler. Geçtiğimiz yolları göstererek, gelecek için yol gösterici olurlar.

Onların piyedestali uzun mermer ve granit yapılarda durmaz: Bizim tarihimizin vicdanında durur.

Milletlerin vicdanı için devamlı bir panteona yer vardır. Çalışkan Penelopa elleriyle hafızayı, yani eskiyi korumaya çalışırken, şimdiyi kurmaya ve geleceği öngörmeye, ufkunu açmaya ihtiyaç vardır.

Modern Türkiyenin kahraman şairi ve şair olan kahramanı, Mehmet Akif Ersoy'un bize aktardığı, işte budur...

Şair, rüyasının sularında bulunurken, sahilde gördüğü, zamanın çaprazında olan milletinin tarihindeki şimdiki zamandır[1]: uzak bir İtak'a-dır. Burada Türk milleti Odiseanın modern Uliksi görünümündedir.

Bahr-i Umman'da henüz çalkanıyormuş tekne...
Attı hülyâ beni tâ Marmara sâhillerine!
Görüyordum, iki üç bin mil açıktan bakarak,
Şu sizin kapkara İstanbul'u, kardan daha ak.
Parlıyor alnı uzaktan ayın on dördü gibi;
Gülüyor: İşvesinin câzibeler müncezibi.
Ne gezer şimdi o zillet, o sefâlet? Heyhât!
Bu ne müdhiş azamet, oh, ne müdhiş dârât!
Sayısız mektep açılmış: Kadın, erkek okuyor;

1 Burada şairin yaşadığı dönemi dile getiriyoruz. Şimdiki zaman sadece bir gramer terimidir. (fiilin geçmiş, şimdiki ve gelecek zamanları)

İşliyor fabrikalar, yerli kumaşlar dokuyor.
Gece gündüz basıyor millete nâfi' âsâr;
Âdetâ matba'alar bir uyumaz hizmetkâr.
Mülkü baştan baia i'mâr edecek şirketler;
Halkın irşâdına hâdim yeni cem'iyyetler,
Durmayıp iş buluyor, gösteriyor, uğraşıyor;
Gemiler sâhile boydan boya servet taşıyor...[2]

Bir millet, tıpkı Odisea'nın Uliksi gibidir:- tarih maceralarının ve talihin damarlarında yüzer. Bir menfaat adasından başka bir menfaat adasına yola çıkar. Bir denizden çıkar daha da derin bir denize girer. Bir yandan atalarının ruhlarının peşine koşarken, diğer yandan menfaatlerin dar görüşlüğü takip eder.

Halbuki, bir milletin kahraman şairi ve şair olan kahramanı Penelopa gibidir. Kendi milletinin ak şansını ak talihi bekler. Şair, Allah tarafından görünmez iplerle bağladığı milletinin şanslı anını sabırla bekler.

Bu kahraman şair; kendi milletinin, geçmişinin, şimdikinin ve istikbalinin vicdan tarihinin ve hafızasının Er Soyundan olan, Modern Türkiye'nin şair kahramanı Mehmet Akif Ersoy, milletinin arzuladığı, amaçladığı istasyondur.

Kahraman şair ve onun milleti arasındaki bağlantı damla ve deniz arasındaki bağlantıya benzer. – Denizin tadını anlamak için bir damla yeterlidir: Bir milletin büyüklüğünü anlamak için onun şairini anlamaya kafidir.

Şairin sözünde kendi halkının marşı bulunmakta: Halkın hafızasında ise, şairin muhteşem şiiri ta kendisidir. Türk İstiklal Marşını dikkate alırsak, bu bağlantıyı anlamaya, bu binomu kavramaya yeterli olacaktır.

Bir millet kendi tarihinin vicdanın letarjik uykusundan uyanmaya ihtiyaç duyduğunda bağrından bir şair çıkarır. Mehmet Akif Ersoy, mısraları Modern Türkiye'nin vicdan tarihinin pusulası olan yazar, kahraman şair idi.

Kahraman bir millet olmak için, bağrından sadece bir kahramanın çıkması yeterlidir. Ancak, kahraman bir kişi olmak için, birçok durumlarda sadece bir tane millet yetmez.[3]

2 Mehemed Akif Ersoy, ''Safahat'', Türkiye Diyanet Vakfı, Ankara 2008, s. 157
3 Mehmet Akif Ersoy, ''SAFAHAT'', Türkiye Diyanet Vakfı, Ankara 2008, s. 184 (son iki mısralar)

"Akif'i anlamayan, milliyetinden uzaklaşıp kavmiyetine sıkı sarılan halklar, bireyler sözünü ettiğimiz dizinin figuranları olmayı kabul ededuruyorlar. Tarih sahnesinden ile'l-ebed silinmek pahasına."

Dr. Amina Şilyak-Yesenkoviç
Saraybosna Üniversitesi

21. YY'DA MEHMET AKİFİ ANLAMAK

Dr. Amina Şilyak-Yesenkoviç*

Mehmet Akif'in Kimlik Öncelikleri

Prof. Dr. Necmettin Turinay, Ertuğrul Düzdağ, Prof. Dr. Mustafa Kara, Prof. Dr. Bilal Kemikli ve diğer Türkiye akademisyenlerinden sonra Akif'i yazmak gerçekten güçtür. Yine Nemrud'un ateşine sırtında bir damla su taşıyan karınca misali tarafımı göstermek istediğim için, mezkur alimlere nazaran sefaletimi, zaaflarımı bilerek imkanlarım çerçevesinde bir deneme ile katkıda bulunmaya karar verdim.

Mehmet Akif'in kimlik önceliklerini aramaya başladığımda, işin daha zor olacağını tahmin ediyordum.

Mehmet Akif hakkında bilinenleri hatırlatalım: İstanbul doğumlu bir Kosova, İpek göçmeni bir alimin ile Buhara kökenli bir kadının oğlu. İstanbullu. Kendi ifadesiyle Arnavut kimliği de var. (Bunu benden duyunuz, ben ki, evet, Arnavudum, Safahat 174). Cinsiyet kimliği ise – erkek. Oğul, koca, baba kimlikleri de var. Kur'an hafızı ve müfessiri. Vaiz. Baytar. Devlet memuru. Şair. Düşünür. Kahire'de iken bir Türkçe hocası. Şiirlerinde Sadi, Hafız, Mevlana'dan etkilenmiş. İran da, Turan da, Balkan da ona ait. Arap Dünyası da veya Akif bunlara ait. Boşnak olan Köse İmam'a bir şiirini itihaf etmiş. Ötekisini, 248 mısralık manzumesini ise Hersekli Arif Hikmet'e. Burada demek istediğim biz Boşnaklar'ın Akif'e ait olduğumuz. Akif'in biz dahil olmak üzere bu dünya Müslümanları'na sahip çıkması, bu aidiyet tek taraflı mıydı? Bosna ve Boşnaklar sözkonusu olunca, 7 Şubat 1913 tarihinde İstanbul'daki Fatih Camiinde verdiği vaazın Musa Çazim Çatiç tarafından yapılan tercümesinin aynı sene Mostar'da Misbah Mecmuasında ve ayrı baskı olarak yayınlanmış olması (Mehmed Akif, Jedan Vaz, Muslimanska štamparija, 1913, ed. 9), Bosna'daki Boşnak Müslumanların Akif'in önemini tanıdıklarının, hatta faaliyetlerini yakından takip ettiklerinin göstergesidir.

*Saraybosna Üniversitesi, Şarkiyat Enstitüsü

Farklı dil, ırk, mezhep dolayısıyla Ümmet mensuplarını ötekileştirmeyen Akif, Safahat'ında diyor:

"Şarkı baştan başa yıllarca dolaştım, gezdim
Hem de oldukça görürdüm... kafa gezdirmezdim!
Bu Arabmış, bu Acemmiş, bu Tatarmış, demedim.
Müslüman unsurunun hepsini gördüm kendim (Safahat, 159)

Başka bir yerde 'Hani miliyyetin İslam idi... Kavmiyet ne!' diyor.

Bu yan kimlikleri barıştıran, bir araya getiren ve Akif'i oğulların, kocaların, babaların, Arnavutlar'ın, İstanbullular'ın, hafızların, müfessirlerin, vaizlerin, hocaların, baytarların, şairlerin en iyisi, Akif'i Akif yapan bir üst kimlik var. İslam.

Üst kimliği açısından en büyük hüznü Müslüman dünyasının parçalanması, tefrikalar, aralarındaki hüsümetler, Müslümanların cehaleti ve kolayca kandırılabilirliği.

"Müslümanlık denilen ruh-i İlahi arasak
Müslümanız diyen insan yığınından ne uzak"

"Şarkı Aksa'dan alın Magrib-i Aksaya kadar
Müsüman yurdunu baştan başa kaç devrim var (Safahat, 158)
...

Dünyada Milli uyanışları takip eden milli devletlerin kurulmalarını İslam dünyası için en büyük tehlike olduğunu öngörerek, milli hareketleri öndreleriyle yandaşlarını uyarıyor:

Birbirinden müteferrik bu kadar akvamı
Aynı milliyyetin altında tutan İslamı
Temelinden yıkacak zelzele kavmiyyettir
Bunu bir lahza unutmak ebedi heybettir
Arnavutlukla Araplıkla bu millet yürümez
Sizi bir aile efradı yaratmış Yaradan
Kaldırın ayrılık esbabını artık aradan
Siz bu davada iken yoksa, iyazen billah
Ecnebiler olacak sahibi mülkün nagah
Diye dursun atalar "Kal'a içinden alınır"
Yok ki hiç bir işitenn... millet-i merhume sağır.... (Safahat, 152)

Akif'in zamanındaki Müslüman aydınların Avrupa'nın, Avrupalı'nın yanında aşağılık kompleksi hissetmelerini eleştiriyor.

Mütefekkirleriniz, anlaşılan, pek korkak
Yahud ahmak... ikisinden bilemem hangisidir
Sanıyorlar ki: Bugün Avrupa tekmil kafir
Mütedeyyin görünürsek, diyecekler Barbar
'Libri pansor' geçinirsek, değişir belki nazar. (Safahat, 159)

Avrupa'nın hangi değerleri onları mest etmiş:
Fransız'ın nesi var? Fuhşu bir de ilhadı
Kapıştı bunları 'yirminci asrın evladı'
Ya Alman'ın nesi var zevki okşayan? Birası
Unuttu ayranı, matuha döndü kahrolası! (Safahat, 234)

Medeni ve modern olmak için önkoşulun şartsız koşulsuz seküler olmak, tüm İslam dini ve milli geleneklerinden vazgeçmek gerektiğine ait önyargı günümüzde de özellikle kültür-sanat çevrelerinde günceliğini korumaktadır.

Balkan savaşları sırasında yazdığı bir manzumede Müslümanların düştüğü kötü durumun asıl suçlusu İslamiyet'i terketmesiyle yerine kavmiyyetçiliği kabul etmelerini bulur.

"Hele i'lanı zamanında şu mel'un harbin
"Bize efkar-ı umummiyyesi lazım Garb'ın
A da Allah'ı bırakmakla olur" herzesini
Halka iman gibi telkin ile dinin sesini
Susturan aptalın idrakine bol bol tükürün! "
Diyor.

Başka bir manzumede de ırkçıları, ırkçılığı, kavmiyyetçiliği şiddetle eleştiriyor:

İşit ey unsur-ı isyan, bu elim izmihlal
Seni tahrik eden üç belalığın marifeti
Ya neden beklemiyordun bu rezil akıbeti
Hani miliyyetin İslam idi... Kavmiyet ne!
Sarılıp sımsıkı dursaydın a miliyyetine

'Arnavutluk' ne demek? Var mı şeriatte yeri?
Arabın Türke, Lazın Çerkeze, yahud Kürde
Acemin Çinliye rüchanı mı varmış? Nerde!
Müslümanlıkta anasır mı olurmuş? Ne gezer!
Fikri kavmiyyeti tel'in ediyor Peygamber
En büyük düşmanıdır ruh-ı Nebi tefrikanın
Adı batsın onu İslama sokan kaltabanın! (Safahat, 173)

1913 senesinde yazılan manzume bu günlerde de gündemde. Sosyal ağlardan, uydu yayınlarından takip ettiğimiz 'bahar'lar, ayaklanmalar, sürgünler, ilticalar, sığınmacılar, yurtsuzlaşmalar...

Sahne dekorları ve oyuncuları farklı, senarist ve yönetmenleri aynı, entrigalar, kan ve gözyaşları dolu dizi bölümleri bitmiyor. Akif'i anlamayan, milliyetinden uzaklaşıp kavmiyetine sıkı sarılan halklar, bireyler sözünü ettiğimiz dizinin figuranları olmayı kabul ededuruyorlar. Tarih sahnesinden ile'l-ebed silinmek pahasına.

Ege Denizinden en basıt sandallarla geçmeye çalışan, Yunanistan, Makedonya, Sırbistan kamplarında bekleşen mültecileri gördüğümde Akif'in sözleri kulaklarımda çınlıyor:

"Ruh-i İslam'ı şedaid sıkıyor, öldürecek
Zülmü te'dib ise maksud-i behibin gerçek
Nara yansın mı beraber bu kadar mazlumin
Bi-günahız çoğumuz... Yakma İlahi. (Safahat, 161)

Boğuyor alem-i İslam'ı bir azgın fitne
Kıt'alar kaynıyarak gitti o girdab içine!
Mahvolan aileler bir sürü ma'sumdur
Kalan avarelerin hali de ma'lumundur.... (Safahat, 161)
.....
Müslüman mülkünü her yerde felaket vurdu
Bir bu toprak kalıyor dinimizin son yurdu
Bu da çiğnendi mi, çiğnendi demek şer'-i mübin (Safahat, 161)

Yine de, hemen hemen bir yüzyıl geçtikten sonra, farklı ortamlarda Dünya Müslümanları'nın okuyup yorumladıkları Akif'in sade sözleri, farklı uyandırma çığlığı ne yazık ki dillerinin ve kulaklarının ötesine geçmiyor:

Artık ey millet-i merhume, sabah oldu uyan!
Sana az geldi ezanlar, diye ötsün mü bu çan?
Ne Araplık ne de Türklük kalacak aç gözünü
Dinle Peygamber-i Zişan'ın İlahi sözünü (Safahat, 174)

Bu şiirin telif sebebi Arnavutların ayaklanması olabilir, ancak Akif bununla tek vücüt, tek millet olarak gördüğü Dünya Müslümanları'na hitap ediyor.

Veriniz başbaşa: zira sonu hüsran-ı mübin
Ne hükumet kalıyor ortada billahi, ne din
'Medeniyyet' size çoktan beridir diş biliyor
Evvela parçalanmak, sonra da yutmak diliyor
Arnavutlar size ibret olacakken, hala
Ne bu şuride siyaset, ne bu fasid dava?
Görmüyor gittiği yanlış yolu, zannım çoğunuz
Size rehberlik eden haydudu artık kovunuz!
Bunu benden duyunuz, ben ki, evet, Arnavudum
Başka bir şey diyemem, işte perişan yurdum. (Safahat,174)

Akif hem milletinin sorununu teşhis ediyor, hem de çözümünün stratejisini teklif ediyor. Akife göre tek çare Avrupa'nın teknolojisinden, bilimsel verilerinden istifade ederek, kimliğini korumak.

Küçük ademlerin ruhunu tekdik ettim
İstedim sonra, neden Japonlar yüksek
Nedir esbab-ı terakkisi? Yakından görmek
Bu uzun boylu mesai, bu uzun boylu sefer
Bu kanaat verecekmiş bana dünyada meğer
O kanaat da şudur: Sırr-ı terakkinizi siz
Başka yerlerde tahariyye heveslenmeyiniz.
Onu kendide bulur yükselecek bir millet
Çünkü her noktada taklid ile sökmez hareket
Alınız ilmini Garb'ın, alınız san'atını
Veriniz hem de mesainize son sur'atını
Çünkü kabil değil artık yaşamak bunlarsız.
Çünki milliyyeti yok san'atın, ilmin yalnız

İyi hatırda tutun ettiğim itharı demin
Bütün edvar-ı terakkiyi yarıp geçmek için
Kendi "mahiyet-i ruhiyye"niz olsun kılavuz
Çünkü beyhudedir ümmidi selamet onsuz. (Safahat,161)

Arnavutluğun yanmasına, Tunus, Fas, Cezayir'in işgal edilmesine, İranın taksim edilmesine yakınan Akif, İslam aleminin trajedisinin temelinde tefrika olduğunu bu şiirinde de dile getiriyor:

Müslüman fırka belasıyle zebun bir kavmi
Medeni Avrupa üç lokma edip yutmaz mı" diye soruyor.
Kosova'nın topraklarının kaybına hüzünlenen Akif
Kimin elinde bıraktık...kimin emanetini
P Padişah-ı Şehid'in huzur-ı heybetin,
Sonunda çiğneyecek miydi Sırb'ın orduları
İçip içip gelerek önlerinde bandoları. (Safahat, 152)

20. yüzyılın sonunda bu öngördüklerinin tekrarı Bosna'da ve Kosova'da yaşanmıştır.

Akif sadece siyasi veya bir panislamist olarak siyasi-dini konulara değil, diğer toplumsal sorunlara da büyük içtenlikle yaklaşıyor. Mesela, aile içinde şiddet veya adaletsizlik gören kadınları savunuyor (Köse İmam), Halife Ömer hikayesinde hem adaletli hükümdarı, hem ihtiyac içindekilerin dualarının gücünü, hem de hükümdarın ican derecesini gösteren tevazusunu anlatmaktadır. Akif'in vefatından bu seksen yıl içerisinde ister Arap dünyası, ister Türkiye, ister Bosna bu bireysel ve toplumsal planda pek değişiklik görünmedi. Siyasi konumu hepimiz çok iyi biliyoruz. Akif 100 sene veya 80 sene önce anlattı. Millet-i merhume sağır. Dil sorun değil. Bu yazıda seçtiğimiz Akifin şiirlerinde ön planda sanat görmüyoruz. Önemli olan mesaj. Ve hüzün. Ne yazık ki duyan yok.

Geçmişten adam hisse kaparmış... ne masal şey!
Beş bin senelik kıssa yarım hisse mi verdi?
Tarihi tekerrür diye tarif ediyorlar
Hiç ibret alınsaydı, tekerrür mü ederdi (Safahat, 419)

Ve bu denememe son vererek, Semi'un 'Alim ismiyle Her Şeyi Duyan 'a ve Bilen'e hitaben Akif'in izinde dua ediyorum:

Dinsin artık bu hazin velvele ya Rabb!
Dinimizin son yurdu çiğnendi mi, çiğnendi demek şer'i mübin
Hak-sar eyleme ya Rab, onu olsun.... Amin

(Bu yazıda Akif'in şiirleri için kaynak olarak M.Ertuğrul Düzdağ, Safahat, Edisiyon Kritik, Kültür Bakanlığı, Ankara 1990, 464.s yayını kullanılmıştır.)

"Mehmet Akif, Safahat ve diğer mensur eserlerinde hadiselere bakış açısını ve nasıl tavır aldığını şiirlerinde samimi duygularla gerçekçi olarak en güzel şekilde ifade eder."

Prof. Dr. Asuman AKAY AHMED
Marmara Üniversitesi

Uluslararası 21. Yüzyılda
MEHMET AKİF'i
Yeniden Okumak

MEHMET AKİF ERSOY'UN MISIR ŞİİRLERİNDE 'ŞAİR' PORTRESİ

Prof. Dr. Asuman AKAY AHMED*

Özet

Türk edebiyatı tarihinin önemli şahsiyetlerinden, Millî Mücadele hareketinin önde gelen destekçilerinden ve İstiklal Marşı'mızın şairi Mehmet Akif Ersoy ilki 1914 yılında, sonra da görevli olarak 1915 yılında Mısır'a gitmiştir. Abbas Halim Paşa'nın daveti üzerine, 1923 yılı Ekim'inde onunla birlikte Mısır'a giden Akif 1924 baharında döndü. Yine 1924 sonunda aynı şekilde giderek, 1925'te yurda döndü. Aynı yılın sonunda, kendisine ısrarla, kabul ettirilen Kur'an tercümesini yapmak üzere, Abbas Halim Paşa'nın yine daveti ile tekrar gittiğinde, 1936 yılı Haziran ayına kadar Mısır'da yaşadı 19 Mayıs 1936'da Mısır'dan çok özlediği, hasretini çektiği vatanına hasta, bitap bir hâlde dönmüştür. Araştırma konusu olarak ele alınan şiirlerinde rakiplerinin insafa sığmayan aşağılayıcı bakış açıları ile Akif kendisini tanımlarken onların sığ düşünce dünyalarını gözler önüne sermiştir. Ayrıca Mısır'da "vatanından cüdâ" İslam dünyasının bir ferdi olarak, Müslümanların içinde bulunduğu durumu yeisle anmaktadır.

1. Giriş

Mısır'a ilk gelişi 1914 Ocak ayında, iki ay süren seyahattir. İstanbul-Kahire-el-Uksur (Luksor)-Kahire-Medine-Şam-İstanbul güzergâhını takip eden seyahatin sonucunda Akif, "El-Uksur" şiirini yazarak Abbas Halim Paşa'ya ithaf etmiştir. Abbas Halim Paşa'nın daveti üzerine, 1923 yılı Ekim'inde onunla birlikte Mısır'a giden Akif 1924 baharında döndü (Düzdağ, 2003:3-5, Çetin ve Çiftçigüzeli, 2002:35). Aynı yılın sonunda kendisine ısrarla kabul ettirilen Kur'an tercümesini yapmak üzere Abbas Halim Paşa'nın yine daveti ile tekrar gittiğinde, 1936 yılı Haziran ayına kadar Mısır'da yaşadı.

*Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilimler ve Türkçe Eğitimi Bölümü

Mehmet Akif'i Helvan'da bulunduğu sırada ziyaret eden Eşref Edib, "Burada geçirdiği seneler hayatının en sükûnetli zamanları olduğunu Üstad daima söylerdi.." demektedir. Bu zaman içerisinde maddi bir sıkıntı çekmediği tahmin edilebilir. Ailesini yanına getirttiğinde ise Helvan'ın kenarında, çöle yakın bir yere taşındı. Eşinin rahatsızlığının artması yanında maddi sıkıntı içinde olduğu da bilinmektedir (Şengüller, 1992, c.9: 481-488, 497, 503, 507, 511).

Mısır'ın âlim ve edip şahsiyetlerinden Abdülvehhâb Azâm (1894-1959), Akif'e Mısır Üniversitesi'nde bugünkü adıyla Kahire Üniversitesi'nde Türkçe dersleri vermesini teklif etmiştir. Üniversitedeki görevi, Akif Beyin Türkiye'ye dönüşüne kadar devam etmiştir). Eşref Edib, Akif'in Kahire Üniversitesi'nde ders vermesi sâyesinde inzivâ hayatından kurtularak yeni Mısır'ın münevverleriyle temas fırsatı bulduğunu, kıymetli öğrenciler yetiştirmeye de muvaffak olduğunu ifade etmektedir (Düzdağ, 2003:70).

Kahire Üniversitesi bir kadirşinaslık örneği olarak Türk Dili Müderrisi olarak, bir süre ders verdiği Edebiyat Fakültesi'nde, büyük bir amfiye 2006 yılında "Türk Müfekkiri Profesör Mehmet Akif Ersoy" adını vermiştir. (Akay, 2010:6)

Mehmet Akif'in Mısır'da nazmettiği şiirleri arasında kendi hayatını ve hislerini dile getiren çokça kıtalar bulunur. Ancak iki manzumesi vardır ki doğrudan doğruya etraflıca ve san'atkârâne olarak duygularını ve bulunduğu mahzun ruh hâlini anlatır. "Bir Arîza" ve "İkinci Arîza" şiirlerinde Akif kendi hayatını, içinde bulunduğu şartları "Şair" adına ironik olarak hüzünlü bir şekilde dile getirir.

2. Mısır'a Yaptığı Seyahatler

Mısır'a ilk gelişi 1914 Ocak ayında, iki ay süren seyahattir. Mehmet Akif, İstanbul - Kahire – El-Uksur (Luksor) – Kahire – Medine - Şam - İstanbul güzergâhını takip etmiştir. "El-Uksur'da" şiiri, bu seyahatin izlenimleri üzerine yazılmış ve Abbas Halim Paşa'ya ithaf edilmiştir. ... "

Mehmet Akif'in ikinci Mısır seyahati, resmî bir görev nedeniyle 1915 yılı Mayıs ayında başlamış, dönüşte Şam ve Beyrut'a uğramıştır. Birinci Dünya Savaşı'nda Osmanlı devletine sâdık kalan Necid Şeyhi'ne yapılan bu resmî ziyaret sırasında, ikinci defa Medine'ye uğrayan Akif bu ziyaret ile ilgili duygularını "Necid Çöllerinden Medine ye" şiirinde dile getirmiştir.

Abbas Halim Paşa'nın daveti üzerine, 1923 yılı Ekim'inde onunla birlikte Mısır'a giden Akif 1924 baharında döndü. Yine 1924 sonunda aynı şekilde giderek, 1925'te yurda döndü"(Düzdağ, 2003: 3-5). Aynı yılın sonunda, kendisine ısrarla, kabul ettirilen Kur'an tercümesini yapmak üzere, Abbas Halim Paşa'nın yine daveti ile tekrar gittiğinde, 1936 yılı Haziran ayına kadar Mısır'da yaşadı. Mısır'daki ilk iki yılında, Helvan'da Abbas Halim Paşa'nın sarayının karşısındaki küçük bir köşkte misafir edildi. Mehmet Akif'i Helvan'da bulunduğu sırada ziyaret eden Eşref Edib, "Burada geçirdiği seneler

hayatının en sükûnetli zamanları olduğunu Üstad daima söylerdi...." demektedir. Bu zaman içerisinde maddî bir sıkıntı çekmediği tahmin edilebilir. Ailesini yanına getirttiğinde ise, Helvan'ın kenarında, çöle yakın bir yere taşındı. Eşinin rahatsızlığının artması yanında, yaşadığı maddî sıkıntı açısından da, yol parası bulmakta bile zorlandığını mektuplarında dile getirmektedir" (Şengüller, 1992:c.9, 503).

Abbas Halim Paşa kendisini tanıyan herkesin belirttiği üzere, çok yüksek ahlâklı değerli bir insandı. Dostluğundan bahsederek, Akif kendisine lütufta bulunuyormuş gibi davranır ve şöyle dermiş. "Bu onun tâlihi değil, benim tâlihim! Akif ne zaman olsa bir Abbas Halim bulurdu; Fakat ben bir Akif'i nasıl bulurum?" Buna rağmen, şairimiz izzet ve vakarı ile ihtiyacını ona dahi bildirmiyordu (İnan, 1977:42). Mektuplarından anlaşıldığı üzere, Paşa'nın da sağlığı ve maddî durumu bozulmuştu. Ayrıca, Eşref Edib'e gönderdiği bir mektupta "Hele Mısır'ın hâl-i hâzırı cidden pek acıklı. Herkes kendi gâilesi ile meşgul." demektedir. İngiliz işgali altındaki Mısır'da, hayat şartları kolay değildi(Düzdağ:2003).

"Gerçi Mısır bir İslâm ülkesi idi, ama orası da İngilizlerin elinde esirdi. Bütün bunlara rağmen, o buna dayanmaya çalışıyordu. Münevver kesimden yakın alâka ve itibar görüyordu, ancak içi buruktu. Gurbet ellerde yaşamak, can dostlarından ayrı olmak, çekilir gibi değildi" (Düzdağ.2003).

Vatansever bir şair olarak, bütün kalbiyle hissedip, aşağıdaki dizeleri kaleme alan bu gönül adamı, canı kadar sevdiği yurdundan, yüreği buruk, iç sızısı ile uzak düşmüştü.

Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Hüdâ
Etmesin beni tek vatanımdan dünyâda cüdâ

"Akif, tam on bir yıl bu hasretle ve hüzünle yaşadı. Mısır'da hep yalnız ve yaralıydı. Ne oradaki dostları, ne davet edildiği konaklar, ne Nil'in ekzotik güzelliği, ne Mısır Piramitleri'nin esrarlı ihtişamı, O kırık, yaralı ve hasretin yakıp kavurduğu yüreğiyle baş başadır"(Çetin, Çiftçigüzeli; 2002:54).

Akif, kendisinden bitirmesi arzu edilen çalışmalara çok vakit ayırması ve yurt özleminin neden olduğu elem ve karamsarlık içinde âdeta bir inziva hayatı yaşamış, keder ve hüznünü, bazı şiirlerinde yazıya dökmüştür. Mısır'daki son günlerinde, yakalandığı hastalık nedeniyle de, yaşantısı artık katlanması zor bir çile olmuştur. "Hastalığı Akif'te canı kadar sevdiği vatanından ayrı ölme korkusu uyandırır. Bu duygularını en iyi şekilde, şu dizelerde dile getirmiştir.

Resmim İçin
Şu serilmiş görünen gölgeme imrenmedeyim...
Ne saadet, hani ondan bile mahrumum ben.

Daha yıllarca eminim ki hayatın yükünü,
Dizlerim titreyerek çekmeğe mahkûmum ben
Çöz de artık yükümün kördüğüm olmuş bağını,
Bana çok görme, İlâhî bir avuç toprağını

Safahat'ta bulunan bu mısralar (s.544), şairin öz toprağından uzakta, özlemle dolu günlerin, hayatı ona bir yük haline getirdiğini belirtiyor. "Hayatının sonuna kadar hizmetten geri kalmamayı bir yaşama şiarı yapan şair, orada az çok çalışmalarını yapıyor, kendisine kalan yalnızlık saatlerinde ise, esas konukları geçmiş büyük sarayların bir salonundan bir salonuna geçerek, düşünceleri sesler gibi vücutlu varlıklar haline getirip yankılatarak olup bitenlerin hakikatini düşünüyordu.... Görünüşte bir ihtişamın içinde aslındaysa, altından toprağı çekilip alınmış koca bir çınar gibi, gün gün soluyor, eriyor ve sönüyor (Karakoç, 1978:28-29).

3. Kahire Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde Türk Dili ve Edebiyatı Müderrisliği

Mehmet Akif'in Helvanda, âlim ve edib bir şahsiyet olan Mısırlı bir dostu vardı. Bu zat, Abdülvehhâb Azâm (1894-1959) Bey'dir. Muhtelif kıymetli eserleri de bulunan Abdülvehhâb Azâm Kahire Üniversitesi'nde ilk defa Türkçe ve Farsça derslerini de başlatmıştır. 1929'da İstanbul'a geldiğinde, damadı Ömer Rıza Doğrul'dan, Mehmet Akifin Helvan'da oturduğunu öğrenerek, şairimize, Kahire Üniversitesi'nde Türkçe dersi vermesini teklif etmiş; bu vesile ile başlayan dostlukları, Akif Bey'in Türkiye'ye dönüşüne kadar devam etmiştir" (Düzdağ, 2003:70-73).

Eşref Edib, bu konuda şöyle demektedir; Üstad Azzâm, Mısır'a döner dönmez Üstad'ı bulmuş, Onu Mısır Üniversitesi'nin edebiyat muhitine tanıtmış.; Bu muhit Üstadın kıymetini anlamış ve Edebiyat Fakültesi Hey'eti, Onu Türk Dili ve Edebiyatı profesörlüğüne seçmişti. Merhûm bu sayede inzivâdan kurtulmuş, yeni Mısır'ın münevverleriyle temas fırsatını bulmuş, kıymetli birkaç talebe yetiştirmeye muvaffak olmuştur. "Haftada iki gün Kahire'ye iner. Darülfünun'daki" dersini okutur, dersten çıkar çıkmaz hemen trene atlar, Hilvan"a dönerdi"(Düzdağ, 2003: 34).

"Mehmet Akif ömrünün son yıllarını Mısır'da geçirmiştir...Safahat şairini Abbas Halim Paşa davet etmişti. Hayalindeki eserleri, hele büyük bir aşk ile yazmak istediği Salahaddin-i Eyyubî isimli manzum piyesi yaratabilmesi için geçim zorluğundan uzak, ona rahat bir hayat hazırlamıştı... Mısır hükûmeti ona bir vazife de verdi; Üniversitede Türkçe ve Türk Edebiyatı profesörlüğü... Mithat Cemal Kuntay'a yazdığı mektupta;

"İstanbul'da, Türkçeyi ve Türk Edebiyatını okutacak Akifler çoktur. Ama ana dilimizi ve millî mefahirimizi burada Araplara öğretecek ve sevdirecek başka Akif bulamayız." diyor" (Düzdağ, 2003:75, 112).

Mehmet Akif'in üniversitede ders vermesi, onu yaşadığı inziva hayatından biraz kurtarmış, bu çevrede edindiği dostluklar, onu gurbette bir parça da olsa rahatlatmış olabilir. Ama vatanından uzak olmanın burukluğunu, özlemini hiçbir şey gideremedi.

"Fakültenin üstadları da, talebesi de, kendisini sever, hürmet eder, her dostluğu gösterirlerdi...Mısır Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde Türkçe Profesörlüğü bile gönlünde bu hüznü silememiş, en sonunda o dağ gibi adamı hasta yatağına düşürmüştü" (Düzdağ, 2003:75, 112).

4. Mehmet Akif'in Mısır'da Yazdığı Şiirler

Akif"in, Safahat ve Safahat Dışında Kalan Şiirleri gözden geçirilerek, Mısır ile ilgili duygu ve düşünceleri, dizelerinde, bir ressam dikkati ile yapılan tasvirler, ferdî ve sosyal bakış açısına dayanan tahlil ve tanımlar, bizim araştırmamızın konusu oldu.

Mısır'da yazılan şiirleri ise, azımsanmayacak hacimdedir. "Kur'ân-ı Kerim Meâli üzerinde çalışmaya başlamadan önceki zamanda, 1923 sonu ile 1926 ilk ayları arasında, aşağıda adları verilen şu manzumeleri yazmıştır. Bunlar sırasıyla:

1- Fir'avun ile Yüzyüze, 216 mısra, 1923

2- Şehitler Abidesi İçin, 4 mısra, 1924

3- Vahdet, 40 mısra, 1925

4- Gece, 42 mısra, 1925

5- Hicran, 38 mısra, 1925

6- Secde, 40 mısra, 1926

7- Hüsam Efendi Hoca, 20 mısra, 1926.....

1923- 1935 yılları arasında, Hilvan'da bulunduğu sırada, Son Safahat'a girmiş veya girmemiş olarak, hepsi 1076 mısra tutan, 14'ü uzun, 20'si kısa olmak üzere 34 parça şiir kaleme almıştır"(Düzdağ, 2003:94.)

5. Abbas Halim Paşa'ya Arizalar

Bu şiirlerde Akif kendi hayatını, içinde bulunduğu şartları, "Şair" adına ironik olarak, hüzünlü bir şekilde, dile getirir. "Mehmet Akif'in Mısır'da nazmettiği şiirleri arasında, kendi hayatını ve hislerini dile getiren, bilhassa çokça kıtalar bulunur. Ancak iki

manzumesi vardır ki, doğrudan doğruya etraflıca ve san'atkârâne olarak duygularını ve bulunduğu mahzun ruh hâlini uzunca ve açıkça anlatırlar. Bunlar, Abbas Halim Paşa'ya hitaben yazılmış, iki adet "Arîza"dır. Altında 1 Ağustos 1929 tarihi bulunan ve "Bir Arîza" başlığını taşıyan 44 mısralık birinci manzume, Gölgeler'e alınmıştır. 16 Temmuz 1932 tarihli, 70 mısralık "İkinci Arîza" ise Safahat'ın dışında kalmıştır. Birincisi alındığı hâlde, bunun, 1933'te basılan Gölgeler'e neden alınmadığını bilmiyoruz." Bu iki şiiri okuduğumuzda, "Vatan Şâiri"nin toprağından uzaktaki yaşamı, geçirdiği münzevî günler, içinde bulunduğu şartlar, yeteri kadar doğru anlaşılmadığı kanısını dile getiren mısraları, hüznünü yansıtır. Bir şiirinde "Hanümansız bir serseriyim öz diyarımda" diye tanımladığı bir bedbinlik içinde bulur kendini." Bu ruh hali içinde, Mısır'da Akif, sevdiklerinden uzakta, vatanından ayrı olmanın özlemi yanında bir süre sonra yaşadığı maddî sıkıntılarını, Abbas Halim Paşa'ya yazdığı "Arîza"larda dile getirir.

6. "BiR ARíZA" Şiiri

Bu şiirde (s.453), hayatında karşılaştığı olayları, çevresindeki rakiplerinin haksız eleştirilerini ironik olarak değerlendirirken bu yorumun en acımasızını onların bakış açısı ile kendisine karşı yöneltir. Akif vatanından ayrı yaşamaya takat getiremediğini trajik olanı komiğe çevirip istihzayı çok ileri götürerek, birbirine tezat görüntülerin tasviri ile ifade etmiştir.

İşini bâd-ı sabâya havale etmeyi düşünen "Şair", önce ona haber göndereceği adresi tarif ediyor.

Ey bâd-i sabâ, uğrayacaksın ya şimale?
Bilmem, bir işim var, sana etsem mi havale?
Vaktâ ki sekiz yüz mili bir nefhada geçtin

Abbas Halim Paşa'ya gönderdiği Arîza'da; İstanbul'un muhteşem güzelliklerini sıralayan Akif, Kahire'de yaşadığı Helvan hakkında, Hilvanlıların ihlâsından memnuniyetini ifade etmeyi de, bir vefa borcu sayıyor.

Vaktâ ki bizim yerleri rüyâ gibi seçtin;
Dikkatle bakın; Marmara'nın göğsüne yatmış,
Sırtındaki örtüyse bütün zümrüde batmış,
Bir Heybeli, derler -bileceksin-ada vardır,
Etrâfı da az çok ona benzer adalardır...
Gördün ya? Evet. Şimdi bu sahilde biraz dur;
Herkes gibi ABBAS PAŞA'nın köşkune başvur!
Sen yolcu adamsın, bakan olmaz ki kusûra...

Arz ettirecek ismini, çıktın mı huzura,
Hilvan'lıların hepsinin ihlasını, ilkin,
Bir bir sayıver, bitti mi defter, de ki:

Bir dilekçe üslubunda yazdığı bu şiirde; mizahî bir tarzda, önce mesleğini belirtip, zannım ki şuarâdan mütekait olacak tabiriyle, sıradan, önemsiz bir şair olarak, kendini tanıtırken, sakal ve bıyığı ile dış görünüşünün her şeyinin köhne ve eskiye bağlı olduğunu, bazı vesilelerle, medenî sayılan mâmure-i dünyayı dolaştıysa da son olarak "Hadi sen, kumda biraz oyna! İnce nüktesiyle hayat hikâyesini özetlemektedir.

"Lâkin,
Mevzun düşürür saçmayı bir saçma adam var,
Manzûm sayıklar gibi manzûme sayıklar!
Zannım, mütekâit şuarâdan olacak ki
Hiçbir yenilik yok, herifin her şeyi eski.
Hâlâ ne sakaldan geçebilmiş, ne bıyıktan;
Asârı da memnun görünür köhne kılıktan
Hicrî, kamerî ayları ezber sayar amma,
Yirminci asır zihnine sığmaz ne muamma!
Mâmûre-i dünyâyı dolastıysa da yer yer,
Son son, "Hadi sen, kumda biraz oyna!"
demişler.

"Şair"in Mısır'daki yaşantısına karşıt, İstanbul'dakilerin yaz sefaları, güldürü unsurları ilâvesi ile tezat tablosu olarak çizilmiştir. Önce Ey edatıyla, İstanbul'da eğlencenin tadına varanlara seslenmektedir.

Sorunuz bir; bakalım tâkati var mı?
Kaynarken adam oynamak ister mi? Sarar mı?
Ey Heybeli iklime kıştan çekilenler
Ey Afrika temmuzunu efsâne bilenler
Ey yağ gibi üç çifte kayıklarla kayanlar,
Ey Maltepe'den Pendik'i bir hamle sayanlar!
Ey çamların altında serilmiş uzananlar
Ey her nefes aldıkça ömürler kazananlar!

Karşılıklı kullanılan siz, biz zamirleri ile her - iki yaşamı mukayese eden, Şair bu mısraların sonunda, Abbas Paşa'nın insafına sığınarak, böyle durunda "kıyamet kopmaz mı?" sorusuna yine kendisi olumlu cevap verip, çıkış yolu olarak Heybeli'den vazgeçip, Remle'de birkaç gün kalmak isteğini hoş bir üslûpla yazılan Arîza'nın sonunda, belirtmektedir.

Siz camları örter, sakınırken cereyandan;
Biz, bodruma sarkar da kaçarken galeyandan!
Siz, mercanın âlâsını attıkça şişerken;
Biz, kumda çirozlar gibi piştikçe pişerken!
Siz, Marmara-âfakını dürbünle süzerken;
Biz, poyrazı görsek diye, damlarda gezerken,
Siz, yelkeni açmış, suyun üstünde akarken!
Biz, küplere binmiş; size hasretle bakarken!
İnsaf ediniz: kopmayacak şey mi kıyamet?

İnan'ın bahsettiği üzere, Abbas Halim Paşa kendisini tanıyan herkesin belirttiği üzere çok yüksek ahlâklı, değerli, edebiyata düşkün kültürlü bir insandı. Akif'e de çok değer verirdi (1997:42).

Elbette kopar. "Dinle Paşam, ceddine rahmet
Siz camları örter, sakınırken cereyandan;
Biz, bodruma sarkar da kaçarken galeyandan!
Siz, mercanın âlâsını attıkça şişerken;
Biz, kumda çirozlar gibi piştikçe pişerken!
Siz, Marmara-âfakını dürbünle süzerken;
Biz, poyrazı görsek diye, damlarda gezerken,
Siz, yelkeni açmış, suyun üstünde akarken!
Biz, küplere binmiş; size hasretle bakarken!
İnsaf ediniz: kopmayacak şey mi kıyamet?
Elbette kopar. "Dinle Paşam, ceddine rahmet

Remle kelimesini yukarıda geçen kum kelimesine bağlayarak iki anlamda kullanan şair, şiirin sonunda önlenemez hasret duygusunu avutmanın bir yolunu bulmuştur.

Ben Heybeli'den vazgeçerim şimdilik, ancak,
Üç beş gün için pek hoş olur Remle'de kalmak"

7. İKİNCİ ARİZA Şiiri

Akif'in, 16 Temmuz 1932 tarihli, 70 mısralık "İkinci Arîza" şiiri ise, Safahat'ın dışında kalmıştır. "Bir Arîza" şiirinde olduğu gibi, Akif, Abbas Halim Paşa'ya tez elden ulaştırmak istediği, hüzün dolu duygularını ve çözüm bulamadığı sorunlarını, modası geçmiş diyerek, değer verilmeyeceği inancında olduğu düşüncelerini, bâd-ı sabâya yüklemiştir.

Artık kimselerin önem vermediği vefâ duygusu, Akif'in kişiliğini oluşturan en değerli özelliklerinden biri olarak, vazgeçemeyeceği bir hassasiyetidir. Bu konuda, ahde vefâ etmek üzere, uyardığı bâd- sabâ ile sadece kendisinin değil, Hilvanlıların tümünün sevgisini kazanan, Hilvanlıların Sevgili Abbası'na saygılarını takdim ediyor.

Ey bâd-ı sabâ, ahde vefâ, böyle mi sizde?
Yelkenle koşarken hani, kırlarda, denizde,
Hâtırlamadın Heybeli'den geçmeyi, heyhât!..
Gûyâ edecektin, hani, takdim-i tahiyyât,
Hilvanlıların sevgili Abbâs'ına bizden.

Aşağıdaki mısralarda, Akif, "Şair" adıyla üçüncü şahıs olarak, kendisinden, bahsetmektedir. O inandığını söyleyen, söylediğini yapan imanlı bir insandı. Doğru olarak bildiği düşüncelerinden, inancından taviz vermez özelliğini, bu şiirde; ironik olarak çeşitli sıfatlarla dile getirmiştir. Akif tasvirlerinde, didaktik bir amaç da olsa, kuvvetli bir komik ve hiciv sanatı gösterir.

Eseri kadar, hayatı da ender güzellikte ve değerli olan bu kahraman insan, içine dönerek, kenara itilmişliğin kırgınlığı ile olumsuz gidişatı durdurmak için, elinden hiçbir şey gelmeyen insanların çaresizliğini taşıyarak, görünürde, "Şair"i eleştirip, içinde bulunulan gidişatı yermektedir. Hasımları tarafından nasıl görüldüğünü anlatırken, onlarla fevkalâde ince ve zekice alay etmektedir.

Ey bâd-ı sabâ, kurtulamazsın, elimizden,
Biz, neyse, fakat şâirimiz var ki, belâdır;
Söz dinletemezsin, ukalâdır, sukalâdır.
Asrın hani yüz kıble değiştirse şu'ûnu,
Tek ibre bilir, kendisi ancak; o da: Burnu,
Bin söyle onun doğrusudur, vechesi, şaşmaz,
Her hatvede sürçer, yıkılır, sulhe yanaşmaz.
Düşkünse bugün, kimse değil, kendisi bâdî,

Taşıdığı düşünceleri, köhne diye nitelendirerek, bunlara insanların er geç inanıp kabullenmelerini düşünmenin bunaklık diye adlandırılacağını acı bir dille anlatıyor. Oysa Akif döneminin en iyi kültür birikimine sahip şair, yazar ve düşünürlerinden biri olarak tanınırdı. Batı ve Doğu edebiyatını çok iyi bilir, Cemaleddin Efgani, Muhammed Abduh, Muhammed Ferid, Vecdi"nin düşüncelerinden etkilenip, onların eserlerinden çeviriler de yapmıştır.

Yetmez gibi vâiz kesilip ettiği kem küm,
İster edebiyâta kadar, bulsa, tehakküm.
Hülyâ mı dedin, hem de ne dîvânece hülyâ,
Ahlâk ile zincirleyecek san'ati güyâ.
Ey zevk-i bedi'iye kıyan sâir-i mecnun!..
İflâs-ı karîhayla bunaldın mı? Oh olsun.
Kumlarda sürün, inlere gir, dağlara tırman!
Kâbil mi senin bir daha ilhâma kavuşman!
Evrâd oku, efsunlu mürekkebli sular iç,
Bin bekle, bin uğraş... O perî gelmeyecek hiç!

Abbas Halim Paşa'ya yazdığı bu arîzada, maddî sıkıntılarını sanatkârâne bir ifade ile arz ederken alacaklılarını, beklediği ilham perisinin yerine gelen ve ellerinden kurtulmak mümkün görünmeyen alacaklıları, zebanilere benzetmiştir.

Lâkin gelecek-evlere şenlik-sıra devler,
Bakkal, kasap, eczâcı, hekim, kahveci, berber,
Ev sâhibi, ekmekçi, manav, sebzeci, fulcu,
Silkip dökecek her biri koynundaki borcu,
Sen, dil dökeceksin, edebilsem diye heyhat,
Karşındaki yâranla bir ay sonra mülâkat.
Beyhûde o diller, o nefesler, o emekler,
Yâran seni terk etmeyecek, gitmeyecekler.

Sanatı ahlâk ile zincirleyen şâir-i evham, ilhama hasret kalıp, karşında cehennem zebanileri şimşek çakan nazarlarla bakıp, etrafında dönerken, feryâdına koşacak kim var? diyerek kendi içinde, bulunduğu durumu, en ironik şekilde ortaya koymaktadır. Mısır'daki yaşam şartlarının da herkes için zor olduğu, anlaşılmaktadır.

Ey san'ate zincir düşünen şâir-i evhâm!
Hasret misin ilhâma, evet, al sana ilhâm:

En seçme zebânîleri karşında cahîmin,
Boy boy gezedursun, kimi kafir, kimi mü'min.
Döndükçe nazarlar sana şimşek gibi çaksın,
Kurtul görelim, şimdi, nasıl kurtulacaksın!
Feryâdına kimdir koşacak? Kim, kimi dinler,
"Burhan" diye inlerken ufuklarla zeminler.
İhvân-ı safânın kimi medyun, kimi müflis;

Mısır'da yaşadığı münzevî günlerinde, Abbas Halim Paşa'nın maddî ve manevî himayesini daima hisseden Akif, Paşa'ya karşı samimî duygularını dile getiriyor. Onun ender güzellikte ahlâkî özelliklerle, bezenmiş bir insan olduğunu anlatıyor. Abbas Halim Paşa'nın hayatının son dönemlerinde, içinde bulunduğu maddî şartların, iç açıcı olmadığını da belirtirken, Paşa'nın buna rağmen değerinden hiçbir şey kaybetmediğini vurguluyor. Çünkü o kuvvetli inancı ile sadece, Allah'a dayanmış, onu sağlam bilir ancak.

Birbirlerine karşı duydukları saygı ve sevgi
Gökkubbenin altında ne tek his, ne de munis!
Bir tane Paşa'm var, o da gördünya, pamuklar
Düşkün diye, gitmiş, Yakacık'larda uyuklar!

Akif, Abbas Halim Paşa'ya karşı olan duygularını içtenlikle dile getirirken, onun ne kadar değerli, eşsiz bir insan olduğunu ifade ediyor.

Hâmiş:
Ey bâd-ı sabâ, öyle değilsen beni dinle:
Son cümleyi yazdınsa, çizip kendi elinle,
Hâmiş de kenar bir yere çek, söyleyeyim yaz;
Elbet Paşa'mın nüsha-i sânîsi bulunmaz.
Tek nüsha çıkarmış, çıkarırken onu hilkat;
Tezhîbi de tezhîbi de bambaşka hakîkat.
Şīrāzesi din, dini salâbetle mücehhez;
Servetçe düşer, belki, fakat kendisi düşmez.
Allâh'a dayanmış, onu sağlam bilir ancak;
Bilmez ne demektir pamuk ipliğine dayanmak

8. "EL- UKSUR'DA" Şiiri

Şairin çizdiği bu görüntüde; gülen ve gülümseyen her türlü ayrıntıya rağmen, Şarkı temsil eden kendisi, yalnız gülmüyor. Bunda da kendini ma'zûr görüyor, ceddi diyarında, Mısır'da, vatan cüdâ olarak, bir âşina sesi veya bir âşina izi bulamadığını belirtirken koskoca Şarkın belâlar karşısında, eli kolu bağlı olması, Akif'in beklentilerinin boşa çıkmasına, sebep oluyor.

Tutuşturup bütün akvâmı karşıdan bakıyor!
Çelikle taş vuruşurken herif çubuk yakıyor!
Üçüncüler gülüyor, çünkü zûr-i bâzûsu,
Ne derse "doğru" denen bir kefil-i nâmûsu.
Beşer ki kuvveti bahşetmiyor henüz hakka;
Ne çâre var onu kuvvetle almadan başka?
Zebun musun? Yalnız ağlamak senin hakkın!..

Birbirine zıt duygularla, çizilen bu tablo, şairin eleminin derinliğini, gözler önüne serer. Kaplan, Mehmet Akif'in şiirlerindeki tavrını belirlerken " Realist bir tablo gibi görünmesine rağmen, şairin tasvir ettiği manzara karşısında, tarafsız kalmadığı heyecanlı bir tavır aldığı besbellidir" demektedir (1969:154-157).

Evet, bu sâha-i cûşun, bu cüş-i ezvâkın
İçinde ben, yalnız ben zavallı gülmüyorum...
Oturmuş ağlıyorum, ağlasam da ma'zûrum:
Vatan-cüdâ gibiyim ceddimin diyârında!
Ne toprağında şu yurdun, ne cüybârında,
Bir âşinâ sesi, yâhud bir âşinâ izi var!
Sadâma beklediğim aksi vermiyor ovalar.
Bileydim ey koca Şark, ey cihân-ı dûrâdür,
Senin nerendeki evlâdının nasîbi huzûr?
Başın belâlara girmiş; elin, kolun pâmâl;

İstiklâl arzusu ile bütün Müslüman diyarları gezdiğini belirten "Şair"in hepsinde yabancı seslerin duyulması, ruhunu inciten hayal kırıklığına sebep oluyor.

İçinden esti mi bir gün hevâ-yı istiklâl?
Görür müyüm diye karşımda Müslüman yurdu,
Bütün diyârını gezdim, ayaklarım durdu...

Yabancı sesleri geldikçe reh-güzârımdan,
Hep inkisâr-ı emel taştı rûh-i zârımdan!
Vatan-cüdâ olayım sînesinde İslâm'ın?

Bu âkıbet, acaba zamanın bir intikâmı mı! diye düşünürken, bu vahim görünüş karşısında kendisini yaşlı, kolu kanadı düşük bulan "Şair", madem ki beşer henüz hakka kuvvet bahsetmiyor, tecrübesi ile, bu intikamı alma görevini, gelecek nesle, Asım'ın nesline emanet ediyor.

Bu âkıbet, ne elîm intikâmı eyyâmın!
Benim ki yaşlıyım artık düşük kolum, kanadım;
Bu intikâmı çalışsın da alsın evlâdım.

Şiirin ilk dizelerinden itibaren değişik girişler, realist çizgilerle tablolaştırılırken, "Şair" idealini gerçekleştirmeyi gelecek nesle bırakıyor.

Uyandı rûh-u garibimde bir hayâl-i muhâl:
Cihân-ı sâmiti karşımda ağlıyor sandım...
O gölgelikten inip nûra doğru tırmandım.

"Şair"in hissiyatının sembolik ifadesi olan "Cihan-ı sâmit" duygularının yoğunluğunu gözyaşları ile yansıtırken gölgelikten, nûra tırmanış, belki de ümit vaktinin sembolüdür.

Sonuç

Mehmet Akif, Safahat ve diğer mensur eserlerinde hadiselere bakış açısını ve nasıl tavır aldığını şiirlerinde samimi duygularla gerçekçi olarak en güzel şekilde ifade eder.

Konu olarak incelenen "Birinci Arîza", "İkinci Arîza" şiirlerinde Akif; rakiplerinin önyargılarla ona düşmanca tavır almaları karşısında onların kendisiyle ilgili düşüncelerini kendi dilinden aktararak ironik şekilde onları yermektedir.

"El-Uksur" şiirinde ise Mısır'daki günlerinde İngiliz işgali döneminde, koskoca Şarkın belâlar karşısında, eli kolu bağlı olması, Akif'in beklentilerinin boşa çıkmasına, neden oluyor. Birbirine zıt duygularla, çizilen bir tabloda "Şair", elemini yüreğinde derinden hisseder. Buna rağmen geleceğe olan umudunun yeni nesil tarafından gerçekleştirileceğini beklemektedir.

Kaynaklar

Akay, A. (2010). Mehmet Akif Ersoy'un Şiirlerinde Mısır, 2. Baskı, Kahire: Darü's-Sakâfet el- Arabiyye yayınevi.

Çetin, M.,Çiftçigüzeli, M.C. (2002). Mehmet Akif Ersoy Albümü, Ankara: Mehmet Akif Ersoy Fikir ve Sanat Vakfı.

Düzdağ, M. E.(2003). Mehmet Akif Mısır Hayatı ve Kur'ân Meâli, İstanbul: Şule Yayınları.

Ersoy, M. A. (2009). Safahat, 2. Baskı, Haz. H. Su, A. Karadeniz, Ankara: Hece Yayınları.

İnan, F. Ş. (1977). "Mehmet Akif'in Son Günleri", Neşreden: U. Derman, İstanbul: Türk Edebiyatı Dergisi, S.42.

Kaplan, M. (1987). Türk Edebiyatı Üzerinde Araştırmalar 2. İstanbul.

Karakoç, S. (1978). Mehmet Akif. 3. Baskı, İstanbul.

Şengüller, İ. H. (1992). Eşref Edib'e Mektuplar, Mehmet Akif Külliyatı, c.9, İstanbul.

"Sonuç olarak diyebiliz ki Mehmet Akif'ın Mısır hakkında söylediği şiirler, hem benimsediği fikirleri hem de duygularını gerçekçilikle yansıtmaktadır."

Prof. Dr. Muhamed Heridi
Ayn Şams Üniversitesi

MEHMET AKİF'İN MISIR HAKKINDAKİ SEYAHAT ŞİİRİ

Prof. Dr. Muhamed Heridi*

Özet

Anadolu'yu, Beyrut'u ve Necid çöllerini gezen, Berlin hatıralarını şiirleştiren ve birçok yerlerde gezip dolaşan büyük İslam şairi Mehmet Akif Ersoy, Mısır'a iki defa gelip gezmeğe fırsat bulmuştur. Oranın hakkında şiir yazmıştır. Şair her iki ziyaretinde farklı şartlar altındaydı. Bunlar hakkındaki kendi hatıralarını şiirleştirdiği zaman hangi etkilerin altında idi? Mısır'ı nasıl gördü? Sonunda görüp gezdiği yerler hakkındaki düşünceleri neydi? İşte bu sorulara cevap vermek için bildirimizi şu temel unsurlara ayırmıştık[1]:

1- Mehmet Akif'in Mısır'la ilgilenmesi

2- İlk Ziyarette Mısır Görüntüsü

3- İkinci Ziyarette Mısır İlhamı

4- Dil ve Üslup

Anahtar Sözcükler: Mehmet Akif Ersoy, Mısır, el-Uksur, Nil Nehri, Firavun

1 Bu konuya kısmı bir şekilde "Edebi Kaynaklarda Türk-Mısır İlişkileri için bkz. Muhammed A. Heridî, 'Edebi Kaynaklarda Türk-Mısır İlişkileri' başlığı altında ve İlim ve Sanat, (Mayıs-Haziran), İstanbul 1989, Sayı: 25, s.50-57. Yayımlanan makalemizde değinmiştik. Sonra 17-19 Mayıs 2012 tarihinde Erzurum'da Atatürk Üniversitesinde düzenlenmiş olan Uluslararası Türk Şöleni Sempozyumu'na "Mehmet Akif'in el-Uksur'a Yaptığı İki Gezisi" başlıklı bir tebliğ vermiştik.

*Ayn Şams Üniversitesi-Kahire

1- Mehmet Akif'in ziyaretinden önce Mısır'la ilgisi

'Artık ey millet-i merhüme, sabah oldu uyan,
Sana az geldi ezanlar diye ötsün bu çan?
...
Türk Arabsız yaşamaz. Kim ki yaşar der delidir.
Arabın. Türk ise hem sağ gözü hem sağ elidir"[2]

mısraları Mehmet Akif'in Mısır'a karşı bağlılık duygusu, Mısır'a gitmeden önce başladı. Muhammed Abduh'un eserlerini teker teker okuyan Akif, onları beğenmekle kalmayıp Türkçeye de çevirmiştir. Nitekim başyazarlık yaptığı Sırat-i Müstakim dergisinde Şeyh'in iki büyük eserini ve birtakım makalelerini tercüme ederek yayınlamıştır. Akif, 1912 sonlarında Prens Abbas Halim Paşa'nın (1866-1934) daveti üzerine Mısır'a iki aylık bir seyahate gider.

2- Akif'in ilk Ziyaretinde Mısır Görüntüsü

Siyasi, sosyal, edebi bir mücadele içinde yaşayan Mehmet Akif, Mısır'a seyyah veya lirik bir şair değil dikkatli bir gözlemci, milliyetçi ve halka yakından ilgi gösteren bir şair idi. El-Ukrusur'a giden Akif Nil nehri karşısındaki hayranlığını gizleyememiştir ve şiirine tıpkı Arap şiirinde olduğu gibi doğal güzelliğiyle başlamıştır:

"0 Nil'i koynuna çekmiş yeşillenen vadi,
Ki yok hayat safahatında ömrünün ebedi¬
Önümde, zümrüde benzer, yığın yığın mevcat
Saçıp saçıp uzuyor. Sanki bir serab-ı hayat"[3]

Bu başlangıçtan Akif, yeşil ovanın her yerini bir gülüş olarak görür. Her şey de gülümsemektedir:

"Deminki samte bedel hande çınlıyor her yer
Gülümsüyor koca vadi, gülümsüyor tepeler
Gülümsüyor suyu tırmanmak isteyip öteden,
Uzun kürekli kıyılarla bir büyük yelken.
Gülümsüyor beriden gölgeler döküp Nil'e
Otel binaları etvar-ı imtinanıyla" [4]

2 Mehmet Akif, Safahat, İst. 10. bs. s. 206
3 a.g.e. s.325
4 a.g.e.s.326

Fakat bu şiirsel manzaralar, Akif'e Mısır insanını unutturamaz. Nil'e yakın tarlasında çalışan Mısırlı fellah, şairin dikkatini çeker ve karşımıza şöyle görünmektedir:

"Gülümsüyor kıyılardan beş altı hatve kadar
İçerde, ipli sırıklarla işleyen kuyular
Gülümsüyor suyu kırbayla çıkaran fellah" [5]

Böylelikle Mehmet Akif, bir yandan insan ile tabiatın kompozisyonunu gerçekleştirir öte yandan da Mısır'da fellahın tarlasında ne kadar çalışkan olduğunu gösterir. Şair bu tabloyu çizerken bu fellaha karşı acı duygularımızı uyandırmayı unutmaz ve adaletsizliği şu mısrada canlandırmaktadır:

"Gülümsüyor bunu ömründe görmiyen seyyah" [6]

Akif, Mısır'da köy hayatını gözler önüne sererken köylü kadın hayatını da canlandırır ve Nil nehrinden su getirip başlarında kab götüren kadınlara şöyle bir tablo çizmektedir:

"Gülümsüyor karılar, başlarında topraktan,
Güğüm kılıklı birer kab dönerken ırmaktan,"[7]

Mısır'da köy insani hayatının unsurlarını tamamlamak amacıyla şair, Nil kenarında bulunan köylü çocuğu şöyle tasvir etmiştir:

"Gülümsüyor derelerden balık tutan, çıplak,
Çoluk çocuk suyu kepçeyle aktarıp durarak..."[8]

İslam şairi Mehmet Akif, El-Uksur'daki Firavun eserlerini, meşhur Karnak tapınağını da gezer. Fakat bunları Avrupa'dan gelen seyyahların gözüyle değil, İslam kültürünü benimseyen ve İslam prensiplerine dayanan bir fikir adamı gözüyle görür. Buna rağmen Firavun eserleri de gülümsemektedir:

"Gülümsüyor diyorum onların çehreleri,
Gülümsüyor koca bir ma'bedin yıkık kemeri,
Gülümsüyor sağa baktıkça karşıdan (Karnak),
Gülümsüyor o sütunlar ki Nil'e müstağrak"[9]

5 Safahat 326
6 Ay.
7 Ay
8 Ay
9 Age.s.327

Bu eserleri gezip gören Mehmet Akif, onlarda sadece "sermediyyete çılğın zavallı hırs-ı beşer"[10] Şaire göre bunlar, insana ibret vericiden başka bir şey değildir. Onlardan alınan ibret ise insan ne yaptıysa yapsın ölüme ve yokluğa mahkumdur:

"Fakat zaman denilen Dest- Kibirya-yi mehib,
Bu kahramanları etmiş ki öyle bir te'dib." [11]

Ama bu düşüncelere dalan şairimiz kendisini hemen fikir ve felsefe aleminden çıkarıp gerçek alemine döner ve etrafındaki Avrupalı turistlerden oluşan bir topluluğa bakar:

"Fransız, İngiliz, Alman, son üç kadar seyyah,
Üçer beşer küme olmuşlar. İnliyor akdah."[12]

Şair daha sonra, bu topluluğun mensup olduğu batı medeniyeti hakkındaki fikrini şöyle aktarmaktadır:

"Birinciler gülüyorlar... Çünkü ceyb-i meşhunu,
Yerinden oynatıyor kainat-ı medyunu"
....
İkinciler gülüyor, hem de hakkıdır, gülecek:
Cihan bir emrine amade...(öl) desin,ölecek.
Tutuşturp bütün akvamı karşıdan bakıyor,
Çilekle taş vuruşrken herif çubuk yakıyor
Üçüncüler gülüyor, çünkü zur-i bazusu,
Ne derse (Doğru) denen bir kefil-i namusunu"[13]

İşte burada şairimizin milli fikri belli olur. Avrupa'dan gelen zengin ve mutlu seyyahlar sadece keyflerine bakıyorlardı. Oysa ki vatan evladları ve şair kendisi de şöyle ağlıyordu:

"Bileydim ey koca Şark, ey cihan-i duradur,
Senin nerendeki evladının nasibi huzur?"[14]

10 Ay.
11 Ay.
12 Ay.
13 Age. S. 328
14 Ay.

Mehmet Akif'in yukarıda yer verdiğimiz şiirinde Avrupa'nın bütün dünyayı nasıl idare ettiğini belirtti. Daha doğrusu şair kendisinin "Tek dişli canavar" diye adlandırdığı Avrupa'dır. Şairin tek ümidi doğu ilkeleri bu canavardan kurtulmaktır:

" Başın belalara girmiş, elin, kolun pamal,
İçinden esti mi bir gün hava-yi istiklal?" [15]

3- Mehmet Akif'in İkinci Ziyaretinde Mısır Görüntüleri

Mehmet Akif, Mısır'a ikinci ziyaretine gittiği zaman başka bir insan idi. Gerek vatan dışında gerekse vatan içinde olup bitenlerin etkisiyle adeta hayal kırıklığına uğramıştı. 1923 yılında Mısır'ı ziyaret ederek l925'ten sonra artık Kahire'ye yerleşen ve Kahire Üniversitesinde Türk dili ve edebiyatı okutan Akif, Kahire'de inziva hayatına kapılır ve arkadaşlarından birisine 2/3/1341 (1925) tarihli bir mektubunda şunu açıklamaktadır:

"Mısır'a hariçten gelen Rumlar, Yahudiler, Ermeniler, İtalyanlar, Moskoflar, bidayette yüz kuruşa sahip değilken, şimdi müthiş sermaye ashabı olmuşlar. Her biri memlekete hakim vaziyette bulunuyor. Hilvan itakafına zann ederim ki, bu hazin manzaraları görmek istemeyişin de büyük bir yardımı oluyor."[16]

Şair, artık bir yorgun savaşçı haline gelmiş idi. Bunun için tamamen gerçek aleminden sıyrılarak düşünce ve felsefe alemine geçmiştir. İşte şair El-Uksur'a tekrar gidip oraları gezerken her şey yas içinde Nil'i de artık bir gülüş (tebessüm) değil bir mezar gibi görüyordu. İşte bu moralla şair şiirine şu üzüntü verici beytlerle başlar:

"Fakat bu Nili-i Mübarek mezar kadar hissiz,
Bütün sevahili boğmuş, gömerken emvacı,
Ne vardı bir acı duysaydı? Şöyle dursun acı."[17]

Şairimiz Nilin batı yakasında bulunan Vadil-Müluk'a geçiyor, yolunda kumlardan, harabelerden ve kırık dökük mabedlerden başka bir şey görmüyordu.

" Yıkık sarayları çiğner geçer nigah arada,
Harab emellerin enkazı savurlur şurada
Hulasa, bir, ebedi kevni yok, zemin-i fesad,
İçinde haşre kadar haşr olur durur ecsad"[18]

15 Ay.
16 Tansel Fevziyye Abdullah, Mehmet Akif, İst. 1970, 3. Bs. S. 122
17 Age.s.478
18 Age.479

Sonra şairimiz, Amnofis'in makberini ziyaret ederek şöyle tasvir eder:

"Değer mi dağları tırnakla, dişle oydurmak,
İçinde bir leş için mühteşem saray kurmak"[19]
...
Şu gördüğüm mü nihayet, bu leş mi akıbane?
Bunun mu uğruna milyonla ruhu inlettin?
Şeametin ne de etmiş ki cevvi istila
Hayatın ayrı felaket, mematın ayrı bela"[20]

diyen Akif, orada fikir ve felsefe alemine girer. Şair Firavun'u canlandırır, onunla konuşur ve yaşadığı günleri gözümüz önünde de canlandırır:

"Adaletin ne şehametli bir tecellisi,
Şu leş görür gibi görmek ikinci Amnofisi.
Bu Firavun ki, civarından ürküyordu beşer,
Bu Firavun ki, saraylar, sütunlar, abideler."[21]
...
Ağırmıyorsa, nedamet selinde boğdun mu?
Hayır, haya denilen renk o çehreden ne uzak
Yumuldu gitti gözün, kirpiğin yaşarmıyarak" [22]
...
"Gözümde canlanıyor şimdi, devr-i mühteşemin
Nasıl hayaleti kumlardan uğradıysa, demin
Fakat, nasıbini almış ki her tarafta ibad
Yetim iniltisi, ancak, kesilmeyen feryad
Ne hanmanları yıktın yıkılmadan şuraya
Ne aşiyanları ezmişti, kim bilir, şu kaya"[23]

Akif, Kur'an-ı Kerim'de yer alan Firavun hikayesini hatırlayarak Firavunun neler yaptıklarını da dile getirdikten sonra şiirine hikmetle dolu şu beyitlerle son verir:

"Evet, bütün beşerin hakkıdır beka emeli
Fakat bu hakkı ne taştan ne leşten istemeli" [24]

19 Ay.
20 Age.s. 483
21 a.g.e.s.481
22 Ay.
23 Age.s. 484
24 a.g.e.s.483

Kendi ruh halini tarihi eserlerinin anlatımıyla karıştıran Mehmet Akif, Türk şiirine seyahat şiirinin en güzel örneklerini kazandırır.

4- Dil ve Üslup

Dikkate değer ki Mehmet Akif'in her iki şiirinde kullandığı dil ve üslup kendi psikolojik durumunun en somut ifadesidir. Nitekim ilk gezisinde şiirinde yer alan bütün kelime, imge ve motifler hep sevinç, refah, ümitten ibarettir. Uyguladığımız istatistik yönteme göre: gülmek ve gülümsemeyi ifade eden kelimelerin sayısı 25, gerek yeşillik ve tabiat güzelliğinden gerek huzur, ümid ve güvenlikten gerekse çocukluk, coşluk ve hareketi ifade eden kelimeler 60'dan fazladır. Bunun için şairin bu gezi sırasında çizdiği el- Uksur'un tablosu hareket, coşku ve neşe ile dolup taşıyor. Şairin ikinci gezisinde söylediği şiire baktığımız zaman kendimizi başka bir tablo karşısında buluyoruz. Nitekim ümit yerini hayal kırıklığı, gülmek yerini ağlamak, yeşillik, ova veya dere yerlerini de kumlar ve harabeler alır. Bundan başka Akif, bu şiirde ölümle ilgili 75'ten fazla ve üzüntü, ümitsizlik, perişanlık, yıkıntı veya çöküşle ilgili 130'dan fazla kelimeyi de kullanmıştır.

Sonuç olarak diyebiliz ki Mehmet Akif'ın Mısır hakkında söylediği şiirler, hem benimsediği fikirleri hem de duygularını gerçekçilikle yansıtmaktadır.

Kaynakça

Mehmet Akif Ersoy, Safahat, 10. Baskı, İstanbul

Muhammed A. Heridî, Edebi Kaynaklarda Türk-Mısır İlişkileri, İlim ve Sanat Dergisi S.25, İstanbul 1989

Tansel, Fevziyye Abdullah, Mehmet Akif, İstanbul, 1970

Doç. Dr. Raikhan İmakhanbet
Kazakistan

ТҮРІК ЕЛІНІҢ ТАРИХИ ТҰЛҒАСЫ МЕХМЕТ АКИФ ЕРСОЙДЫҢ ӨМІР ЖОЛЫ БАРША МҰСЫЛМАНҒА ӨНЕГЕ

Имаханбет Райхан Сахыбекқызы*

MÜSLÜMANLAR İÇİN TARİHİ BİR FİGÜR OLARAK MEHMET AKİF ERSOY

Doç. Dr. Raikhan İmakhanbet*

Аса қымбатты қандас бауырлар!

Түрік тектес туыстардың басын қосқан бұл салтанатты жиынға қатысып, Түркияның Анадолы төрінде өздеріңіз ата жұрт санайтын қазақ бауырларыңыздың ана тілінде сөз сөйлеу, мен үшін үлкен құрмет, зор мәртебе. Түрік елінің мақтанышы – Мехмет Акиф Ерсойдың İstiklal Marşı – Тәуелсіздік маршының 95 жылдығы және тұлға атынан ашылған оқу ордасының 10 жылдық мерейтойы құтты болсын!

Бұл білім беру мекемесінде дәріс оқитын оқытушы-профессорлар құрамы мен білім алушы өрендердің ерен тұлға Мехмет Акиф Ерсойды шексіз мақтан тұтары анық. Осман ақыны, қасиетті Құран кітабын түрік тіліне аударушы, діни ағартушы, ең бастысы Түрік елінің дербестік әнұранының авторы Мехмет Акиф Ерсойдың өмірі, оның артында қалған мол мұрасы – өз жұртының ғана емес, барша мұсылманның мақтан етуіне ылайықты ізгі жұмыс, жалғасын тапқан игі іс. Оның дәлелі – бүгін өздеріңіз арнайы жасап отырған ресми салтанатты шара, бұл тарихи тұлғаға деген құрметтің дәстүрлі шараға айналғанының көрінісі. Өзінің туған отанына, ұлтына арымен қызмет еткен қаһармандарын елі ешқашан ұмытпайды, олардың аяулы есімін аялаумен ұрпақ жадында мәңгіге қалдырады. Риясыз еңбектерін өскелең ұрпаққа өнеге етеді. Мұны тарих-таразының безбенінен өткен талай-талай игі жиындардан көріп жүрміз.

*Kazakistan

Қазақ бауырларыңыздың Мехмет Акиф Ерсой сынды мақтан тұтар тұлғалары, ол – Алаш Арыстары. Яғни, Әлихан Бөкейхан, Ахмет Байтұрсынұлы, Міржақып Дулатұлы бастаған үркердей зиялылар. Бір ғажабы: Мехмет Акиф Ерсой мен Ахмет Байтұрсынұлының өмірге келуі, бұл жалғаннан бақилық болуы бір-біріне ұқсас әрі халқына жасаған еңбектері риясыз таза. Мәселен, Мехмет Акиф Ерсой жарық дүниеге 1873 жылы келсе, Ахмет Байтұрсынұлы бір жыл бұрын 1872 жылы келген, бір заманның төлдері, тек өмір сүру жерлері басқа-басқа. Араларын мыңдаған шақырымдар бөліп тұр. Егер, дәл сол кезеңде оларға бір-бірін көру бақыты бұйырған болса, олардың азаттық сахнасында тізелесуі, бас біріктіруі тіпті басқаша болар еді-ау! Бір-бірімен дидарласу бұйырмаса да, осы қос тұлғаның өмірлік ұстанымдары Отанына, ұлтына, тіліне, тініне, дініне, діліне деген сүйіспеншіліктеріндегі рухани үндестікке тәнті боласыз!

Ертеректе үлкен кісілерден естігенім бар еді: «...сонау 1970 жылдардың басында Түркия жерінде Ахмет Байтұрсынұлының есімі Мұстафа Кемал Ататүрік, Исмайыл Гаспаралымен қатар ұлықталып, оның атына көше берілген» деген-ді. Бірақ, ең өкініштісі бұл жаңалықты дабырата айтып, қазақ жұртына сол тұста сүйіншілеудің бақыты бұйырмапты... Өйткені, бұл жылдары Ахмет Байтұрсынұлындай ерен ерді айту былай тұрсын, оны еске алудың өзі – қылмыспен пара пар болатын! Алаш ақиықтарын қаралаған жалған жала 1980 жылдардың соңына дейін сейілмеді. Енді бұл бөлек әңгіме.

Тақырыпқа қайта оралсақ, Мехмет Акиф Ерсойдың өмір жолы қаншалықты ауыр болғанымен, ол алпысты алқымдаған шағында сырқаттанып, өз дертінен Алланың жіберген ақ өлімімен бақилық болды. Бұндай өлім бұйырған Мехмет Акиф Ерсойдың қазасын, артындағы ұрпағы мен оны ұлықтаушы халқы өз қолымен талбесіктен жербесікке тапсырып, дұға бағыштар қабірі Анкарадай шаһардан орын тепті. Бұл қабірстан қазіргі уақытта кесенеге айналып отыр. Өздеріңіздей артында Құран бағыштар ұрпағы бар, ал оның түрік елінің әнұранына айналған Тәуелсіздік маршының – 95 жылдығы ерекше құрметпен арнайы аталуы, шын мәнінде тарихи уақиға! 1921 жылы шығарылған бұл істіклал маршын өзгеріссіз сақтау, оны бүгінгі уақытта да сол қалпында орындау – түрік бауырлардың өткен тарихтағы бабалар ісіне деген шексіз сүйіспеншілігі мен зор құрметінің айғағы. Түркияның президенті Режеп Тайып Ердоғанның Бурдур қаласынан арнайы келіп, Мехмет Акиф Ерсойға арналған ресми жиында тұлғатанушы һәм оның шығармашылық мұрасын насихаттаушыларды мемлекеттік медальмен марапаттауы тағылымы мол, өнегелі іс! Бабаларымыздан қалған «Өткенсіз – бүгін, бүгінсіз – келешек жоқ» деген тәмсілге сүйенсек, болашағы кемел өркениетті жұрт бірінші кезекте елінің келешегі үшін күрескен тұлғаларын ұлықтайды. Тарихтағы орнын анықтап, әр дарынға ылайықты құрметін жасайды. Бұған шежірелі тарихта қатталған мұрағаттық деректер куә!

Әнұраны түрік жұртының темірқазығына айналған Мехмет Акиф Ерсой қандай бақытты жан еді. Бақытты болу – адамның өзі тірлік еткен күнінен бөлек, артында өлмейтұғын сөз қалдырған, ұлтына арымен қызмет еткен, ісі тарихта хатталып, ол ұрпақтан ұрпаққа ауысса, міне нағыз бақыт. Мәңгілік өмір! Мехмет Акиф Ерсой пайғамбарлық жасында өмірден озып, артында өлмейтұғын іс қалдырған данышпан тұлға. Оның айғағы – бүгінгі қара ормандай жайылып, тамырын тереңге тартқан түрік жұрты. Түркияға саяхаттап келетін әрбір адам түріктің шежірелі тарихына үңілері хақ! Өркениетті елдердің сапында жүрген Түркияның даму, өркендеу үрдісінің кемелденуі, оның іргетасының негізгі қайнары – бабалар салған даңғыл жолда демократиялық жолды ұстануында.

95 жылдық тарихы бар Түрік әнұранының мәтінімен толық танысып, әуенін тыңдау үшін іздегенімде, ғаламтордан (интернет) ілезде табыла қалды. Енді сол кезеңдегі күллі түрік жұртының рухын оятқан Тәуелсіздік маршының мәтініне тоқталсақ. Мехмет Акиф Ерсойдың Түрік елі тәуелсіздікке қол жеткізгеннен кейін туған осы жырындағы мына шумақтан: «...Отаны үшін, Жұмағы үшін, кім бас тартар өлімнен! Әруақтар да күңіренеді, ерте кеткен өмірден. Жанымды алсын, жарымды алсын, Тәңірімнен жерінбен, Тек, дүние, айырмасын, Отанымнан, жерімнен!» деген ғибратынан туған жерге шексіз махаббаты мен өршіл сезімі өрілген. Бұған қалай тебіренбессіз!

Түрік тіліндегі түпнұсқамен қазақ тіліне аударылған екі түрлі нұсқаны қаз-қатар беруді жөн көрдім. Қазақшаланған бірінші нұсқа – Әбдіуақап Қара, Мұқаш Қожақметұлының аудармасы, мәтін Ә.Қараның жеке сайтынан алынды. Ал, екінші нұсқа «Қазақ үні» атты 2000 жылдан Алматы қаласында шыға бастаған қазақ ұлттық порталының сайтында «Бауырлас түркия ақындарының поэзиясы» атты арнайы мақалада бірінші болып Мехмет Акиф Ерсойдың поэзиясына орын берілген. М.А.Ерсойдан басқа Зия Гөкалып, Һусейін Ниһал Атсыздың өлеңдері, Фәдли Әлидің жолма-жол тәржімәсі бойынша жарық көрген. Бұл газет қазақ елінің ұлт көсемі атанған Ахмет Байтұрсынұлының: «...Біз тірі болуымыз керек. Тірі болу үшін – ірі болуымыз керек!» деген тәмсілін өзіне темірқазық еткен дербес үнпарағымыз. Басылым жауапкершілігі шектеулі серіктестіктің меншігі, бірінші басшысы – Қазыбек Иса. Қ.Иса қазақ еліне белгілі ақын, көсемсөз шебері, Халықаралық «Алаш» сыйлығының лауреаты және «Құрмет» ордені иегері, «Қазақ үні» газетінің негізін қалаушы.

Шын мәнінде, Түрік дүниесінің барша мұсылман бауырларға мақтан тұтар айдындарының, қазақша айтқанда зиялыларының өнегелі өмірі, олардың артында қалған рух көтерер мұрасының мәңгілік тақырыпқа айналуы – бүгінгі дербес өмір сүріп жатқан ұрпақтарының мойнындағы қасиетті борышы.

Перзенттік міндетті адал орындау, бабалар аманатына берік болу – бұл ұрпақтан ұрпаққа ауысатын тағылымды һәм өнегелі іс. Осындай игі істе инабатты әрі иманды болуды баршамызға Алла нәсіп еткей!

Бірінші нұсқа:

İstiklal Marşı

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilal!
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celal?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helal...
Hakkıdır, hakk'a tapan, milletimin istiklal!

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbın afakını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
'Medeniyet!' dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş! Yurduma alçakları uğratma, sakın.
Siper et gövdeni, dursun bu hayasızca akın.
Doğacaktır sana va'dettigi günler hakk'ın...
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri 'toprak!' diyerek geçme, tanı:
Düşün altında binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:
Verme, dünyaları alsan da, bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şuheda fışkıracak toprağı sıksan, şuheda!
Canı, cananı, bütün varımı alsın da hüda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.

Ruhumun senden, ilahi, şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne namahrem eli.
Bu ezanlar-ki şahadetleri dinin temeli,
Ebedi yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecd ile bin secde eder-varsa- taşım,
Her cerihamdan, ilahi, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruh-i mücerred gibi yerden na'şım;
O zaman yükselerek arsa değer belki başım.

Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilal!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helal.
Ebediyen sana yok, ırkıma yok izmihlal:
Hakkıdır, hür yaşamış, bayrağımın hürriyet;
Hakkıdır, hakk'a tapan, milletimin istiklal!

(Mehmet Akif Ersoy)

Тәуелсіздік гимні

Қорықпа, сөнбейді таң шапағына боялған қызыл байрақ.
Ол құламайды, құламай түрікте ең соңғы шаңырақ
Ол менің елімнің жұлдызы, жарқырап жанған көгімнен
Ол менің ұлтымдыкі тек менікі болып қалмақ.

Садағаң кетейін ей, ерке айшық мәңгі ашық болсын қабағың
Бұл неғылған қатулық қаһарман халқыма жарқырап күліп қара бір
Зая кетер әйтпесе сен үшін төгілген қанымыз
Қақысы, Қаққа бас иген ұлтымның тәуелсіздік.

Мен ежелден еркін өстім, еркін боп мәңгі қаламын
Қай нақұрыс кісендеп ұстамақ болса, таң қаламын
Буырқанған өзенмін, бөгеуді бұзып өтетін,
Туласам егер тауды да талқандап жаншып ағамын

Темір сауыттылар кеулеген анау күн батыс аспанын,
Қасиетті менің жеріме баса алмас олай қастарым.
Қорықпа, жаулай алмайды қаһарман түрік ұлтымды
Қанша азулы болса да қағамыз тісін басқаның.

Бауырым, киелі топыраққа ашкөз қорқауларды жолатпа
Арам тобырға, ар иман толы еліңді тонатпа
Хақ тағала уәде еткен сағанда туады ерлік күн
Бүгін бе, ертең бе елім деп ертемен қорықпай қон атқа.

Топырақ таразы табаның астында арыңды салмақтар
Жатыр оның қойнында кебінсіз мың сан аруақтар
Ей, шәйіт ұрпағы күңірентпе көрде жатқан ата-бабаңды
Отаның үшін опат бол есіміңді елің ардақтар.

Естісе егер, ел үшін мерт болған жүректің әмірін
Қара жер қойнынан шәйттер шығады жарық қабырын
Жанымды, сүйген жарымды алсаң-ал сағаң ризамын
Тек мына пәни жалғанда отансыз қалдырма тәңірім.

Шыбыным шырқырап, сұраймын сенен сілкілеп сананы
Баспасын ешқашан киелі жерімді арсыздар табаны
Таң алдында тәңірге сыйынып, айтылған осынау азандар
Көгілдір аспан төрінде жаңғырып боп мәңгі қалады.

Есімім тасқа жазылар кірген соң суық көріме
Қанды жасым сорғалап төгілер туған жеріме
Өлі денемнен тірі рухым кетеді мүлде бөлініп
Сонан соң барып жайғасар ғарыштың ұлы төріне.

Желбіре, таң серісі қасиетті айшық даңқтан жаралған
Болсын тек сен үшін төгілген қанымыз біздің адал қан,
Саған да түрік нәсіліме жоқ, енді мәңгі өлу
Қақысы сенсің бостандық туы дербестік
Қақысы, Қаққа бас иген ұлтымның тәуелсіздік.

(Қазақшалаған: Әбдіуақап Қара, Мұқаш Қожақметұлы)

Екінші нұсқа:

İstiklal Marşı

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilal!
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celal?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helal...
Hakkıdır, hakk'a tapan, milletimin istiklal!

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbın afakını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
'Medeniyet!' dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş! Yurduma alçakları uğratma, sakın.
Siper et gövdeni, dursun bu hayasızca akın.
Doğacaktır sana va'dettigi günler hakk'ın...
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri 'toprak!' diyerek geçme, tanı:
Düşün altında binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:
Verme, dünyaları alsan da, bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şuheda fışkıracak toprağı sıksan, şuheda!
Canı, cananı, bütün varımı alsın da hüda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.

Ruhumun senden, ilahi, şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne namahrem eli.
Bu ezanlar-ki şahadetleri dinin temeli,
Ebedi yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecd ile bin secde eder-varsa- taşım,
Her cerihamdan, ilahi, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruh-i mücerred gibi yerden na'şım;
O zaman yükselerek arsa değer belki başım.

Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilal!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helal.
Ebediyen sana yok, ırkıma yok izmihlal:
Hakkıdır, hür yaşamış, bayrağımın hürriyet;
Hakkıdır, hakk'a tapan, milletimin istiklal!

(Mehmet Akif Ersoy)

Тәуелсіздік маршы

Қорық па елім, ал қызыл ту, енді мәңгі желбірер,
Жер ошақта қалған шоқтай, ұлтымызға өң кірер.
Бұл жалғанда басқа күш жоқ, жұлдызымды сөндірер,
Ол – менікі, ұлтымдікі, растығын ел білер.

Құрбандығың мен болайын, жарқырай түс, Жаңа Айым!
Қаһарман ел нәсілімін, саған тура қарайын.
Қаным төгіп, Туелсіздік отын мәңгі жағайын,
Сені ұлтымның қасиетті Тәңіріне балайын.

Мен бұрын да, азат ел ем, алда тағы азатпын,
Қай есуас бұғау салмақ! Санасызға ғажаппын!
Буырқанған сел боламын жолын кесер мазақтың,
Быт-шыт етер қандайын да, тоскауылдың, азаптың.

Көкжиегі құрыш қорған, Батыс бізден қорқады,
Иманым бар, шекарам бар, бөліп тұрған ортаны.
Иманыма қол салды ма, олар үшін сор тағы,
Ұли берсін, өздерінше, өркенді елдің қорқауы.

Ар, ождансыз, имансызды, жолатпа, елім, абайла,
Тоскауыл қой, арсыздықта, шекара жоқ, қарай ма?
Сенімді бол, туар күнің, Тәңіріңді тағы ойла,
Бәлкім бүгін, бәлкім ертең, бір келеді қалай да.

«Жәй жер ғой»-деп, таптамағын ата-баба аруағын,
Шейіт болған кебінсіз-ақ, жатыр онда арманың.
Сен, солардың ұрпағысың, алмақтың біл, салмағын,
Түсінерсің, сонда ғана, Ұлы Отанның бар мәнін.

Отаны үшін, Жұмағы үшін, кім бас тартар өлімнен!
Аруақтар да күңіренеді, ерте кеткен өмірден.
Жанымды алсын, жарымды алсын, Тәңірімнен жерінбен,
Тек, дүние, айырмасын, Отанымнан, жерімнен!

Тәңірімнің тілеуінде тіршіліктің мәні де,
Жаттың қолы жуымасын, қасиетті тәніме.
Дін, Азанның – азалы үні, күңіренсін әлі де,
Бүкіл әлем – құлақ түрсін, Ұлы Елімнің әніне.

Мен ол кезде шабыт қысып, сәждеге мың жығылам,
Бар жарамның аузын ашып, қанды жаспен жуынам.
Менің жаным, медет тауып, топырақтың буынан,
Көк ғарышқа көтеріліп, сол қуаттан жылынам.

Толқи түс, сен, жарқыраған алтын Айым, қияқтай,
Кешірілсін, осы жолда төгілген қан бұлақтай.
Нәсілімнің асыл тегін – қуаттай бер, қуаттай,
Тәуелсіздік – Хақтың жолы, соған ұлтым, табынған,
Азат елдің куәсіндей, Туды ұстаймын құлатпай!

Тәуелсіздік гимні

(Фәдли Әлидің жолма-жол тәржіməсі)

"Mehmet Akif'in Türk milletinin İstiklal mücadelesine candan katıldığını, ilk Türkiye Büyük Millet Meclisinde de mebus olduğunu, manzum ve mensur eserleriyle, özellikle de İstiklal Marşı şiiriyle Milli Mücadele Tarihini ebedileştirdiğini, kendisinin de milletimizin gönlünde ve düşüncesinde ölümsüzleştiğini belirtmek isteriz."

Prof. Dr. Sabri HİZMETLİ
Yabancı Diller ve Mesleki Kariyer Üniversitesi

MEHMET AKİF MİLLİ MÜCADELEDE

Prof. Dr. Sabri HİZMETLİ*

Özet

Mehmet Akif Ersoy Türkiye'nin milli mücadelesine çok aktif olarak katıldı. Bir aydın ve düşünür, edebiyatçı ve öğütçü, şair ve bilge kişi düzeylerinde çalışmasının yanında, kahraman bir asker ve basiretli bir danışman olarak da hizmet ett. "Ulu Çınar"ın (Yüce Osmanlı Devleti) devrilmemesi için çabaladı. Şiirleri ve vaaz-nasihatlarıyla Anadolu insanını birlik ve beraberlik içinde vatan savunması yapmaya, yedi düvele karşı birlikte mücadele etmeye çağırdı. Balkanlar'da ve Orta Doğu coğrafyasındaki etnik ve dini milliyetçilik hareketleriyle, siyasi/idari ayrılık ve istila girişimlerini telin etti.

Anahtar Sözcükler: Mehmet Akif, Ulu Çınar, milli mücadele, safahat, osmanlı devleti

1. Giriş

Türkler, tarihte büyük devletler ve medeniyetler kuran uluslardandır. Göktürkler, Hunlar, Uygurlar, Moğollar, Selçuklular ve Osmanlılar ile sürüp gelen " Türk Devletleri ve Medeniyetleri Tarihi", Türkiye Cumhuriyeti Devleti ile varlığını devam ettirdi. Birçok Asya, Avrupa ve Afrika ülkesini himayesinde barındıran "Yüce Osmanlı Devleti"nde " Türk Devlet ve Medeniyet Geleneği" altın çağını yaşadı. Ancak, 624 yıl(1299-1923) yaşayan bu Ulu Çınar, etnik, dini ve bölgesel milliyetçilik- ırkçılık mücadeleleri, teknolojik ve ilmi geri kalmışlık, askeri ve idari başarısızlık gibi faktörlerle 1923 yılında devrildi

*Yabancı Diller ve Mesleki Kariyer Üniversitesi Rektörü

ise de, kökü kurumadı ve yerinde Türkiye Cumhuriyeti filizlenip boy verdi. İlmi ve teknolojik gücünü sömürgecilik için kullanma geleneğine sahip Batı Dünyası çok yaşlanan bu "Ulu Çınar"ı devirmek için harekete geçti; Mondros ve Sevr Mütarekeleri temelinde Türkleri esir ve Osmanlı'yı işgal edip paylaşmaya yöneldi. Parçalayıp bölme, işgal edip paylaşma plan ve projesini uygulamak üzere, İngilizler, Fransızlar, İtalyanlar, Yunanlılar, Ermeniler, Ruslar, Rumlar, Avustralyalılar ve Yeni Zelandalılar dört bir yandan " Osmanlı Yurdu"nu istila ve işgal hareketini başlattılar. Hayatının önemli bir bölümünü böyle bir sosyal-kültürel, politik ve askeri çevrede geçiren Mehmet Akif(1873-1936), Safahat'ta, ülkeyi işgal hareketlerini, yamyamların ve ne oldukları belli olmayanların istilası olarak tasvir eder.

Balkan ve Birinci Dünya Savaşları öncesinde başlayan etnik ve dini milliyetçilik hareketleri ile siyasi ve idari ayrılık faaliyetleri bir yandan düşmanların istila ve işgalini kolaylaştırıyor, öte yandan Osmanlı Devleti'nin "yıkılma süreci"ni hızlandırıyordu. Öyle ki, Cihan Devleti Osmanlı'yı devirmek için "iç ve dış güçler- dahili ve harici düşmanlar" işbirliği yapıyordu. Anne tarafından Buhara'dan, baba tarafından da Balkanlardan gelen bir ailenin çocuğu olan Mehmet Akif, her zaman evrensel değerleri, ulusal birlik ve beraberlik ilkelerini savunur; bölücülüğe ve ayrılıkçılığa karşı çıkar. Bu kişilği ile o, bağımsızlık, gelenekçilik, ulusçuluk ve dindarlıktın yılmaz bekçisidir. Afrika'da, Arap Yarımadası'nda, Orta Doğu'da ve Balkanlar'da meydana gelen bölücü ve yıkıcı olayları, ayaklanmaları ve etnik bölünmeleri, Osmanlı'ya karşı düşmanlarla yapılan yıkıp yoketme işbirliği teşebbüslerini " Halkın Sesleri"nde çok sert bir dille reddeder:

Üç beyinsiz kafanın derdine, üç milyon halk,
Bak, nasıl doğranıyor? Kalk, baba, kabrinden kalk!
Diriler koşmadı imdadına, sen bari yetiş...
Arnavutluk yanıyor... Hem de bu sefer pek müdhiş!

Nerede olsam çıkıyor karşıma bir kanlı ova...
Sen misin, yoksa hayalin mi? Vefasız Kosova
Karadağ haydutu, Sırp eşeği, Bulgar yılanı
Sonra Yunan iti, çepeçevre kuşatsın vatanı.
İşte, ey unsur-ı isyan, bu elim izmihlal,
Seni tahrik eden üç beş alığın marifeti
Ya neden beklemiyorsun bu rezil akibeti
Hani milliyetin İslam idi... Kavmiyyet ne?
Sarılıp sımsıkı dursaydın a milliyetine.

Yukarıdaki ifadeler Mehmet Akif Ersoy'un Milli Mücadele yıllarında çok acı çektiğini, isyancıları ve işbirlikçileri kesin bir dille telin ettiğini göstermektedir. Ne var ki, sonuçta, Müttefiklerinin yenilmesiyle Birici Cihan Savaşında yenilmiş sayılan Yüce Osmanlı Devleti'ne imzalattırılan Sevr Antlaşması temelinde, İngilizler Payıtaht İstanbul'a girdi, Avustralya ve Yeni Zelanda dazlakları Gelibolu ve Çanakkaleyi kuşattı, Yunanlılar ve Rumlar Ege ve Marmara Bölgelerini işgal ettikten sonra, Bursa ve Eskişehir'i ele geçirdiler; İtalyanlar Akdeniz kıyılarına çıkarma yaptılar, Fransızlar Güney Anadolu'ya ayak bastılar, Ruslar ve Ermeniler ise Doğu Anadolu içlerinde ilerlediler.

Ancak, Mehmet Akif'in;

"Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım
Yırtarım dağları, enginlere sığmaz, taşarım,

mısrası ile belirttiği gibi, tarihte her zaman hür yaşayan Türk milleti, istila ve işgaller karşısında sessiz kalmadı; devlet-millet elele vererek Mustafa Kemal'in liderliğinde Anadolu'da " İstiklal Mücadelesi"ni başlattı. Seferberlik ilan edildi; kadın-erkek, yaşlı-genç herkes cepheye koştu. Türk askeri kahramanca mücadele etti, canla başla savaştı, yüzbinlerce şehit ve gazi verdi; ama zaferi kazandı. Düşmanları yendi; bir kısmını denize döktü, kalanları da ülkeden kovup çıkardı; Osmanlı'nın yerinde Anadolu'da, Misak-ı Milli sınırları içinde "Türkiye Cumhuriyeti Devleti"ni kurdu.

Zaten, Osmanlı toplumunu ve ülkesini iyi bilen Mehmet Akif, Birinci Düya Savaşında, müttefiklerinin yenilmesiyle yenilmiş sayılan ve Sevr Antlaşması ile toprakları düşmanlar tarafından işgal edilip bölüşülen Türk milletinin, her türlü olumsuzluğa ve imkansızlığa rağmen İstiklal Mücadelesini kazanacağına kesinlikle inanıyordu. O, bu düşünce ve inancını yukarıda bir mısraı verilen ve TBMM'de İstiklal Marşı olarak kabul edilen lirik şiirinde, çok veciz ifadelerle terennüm eder:

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.
Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilal!
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet bu celal?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helal...
Hakkıdır, Hakk'a tapan, milletimin istiklal

Ben ezelden beridir hür yaşadım,hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım ?
Kükremiş sel gibiyim,bendimi çiğner,aşarım.
Yırtarım dağları, enginlere sığmam,taşarım.

Garbın afakını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
''Medeniyet!'' dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş! Yurduma alçakları uğratma, sakın.
Siper et gövdeni, dursun bu hayasızca akın.
Doğacakmış sana va'dettiği günler Hakk'ın...
Kim bilir ,belki yarın, belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri " Toprak!'' diyerek geçme, tanı:
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incitme,yazıktır,atanı:
Verme, dünyaları alsan da, bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şüheda fışkıracak toprağı sıksan, şüheda!
Canı, cananı, bütün varımı alsın da Huda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.
Ruhumun senden, İlahi, şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne namahrem eli.
Bu ezanlar-ki şahadetleri dinin temeli-
Ebedi yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecd ile bin secde eder –varsa-taşım,
Her cerihamdan, İlahi, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruh-ı müccered gibi yerden na'şım;
O zaman yükselerek arşa değer belki başım.

Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilal!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helal.
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlal
Hakkıdır, hür yaşamış, bayrağımın hürriyet;
Hakkıdır Hakka tapan milletimin İstiklal!

"İntikal Dönemi"ndeki (Meşrutiyet'ten Cumhuriyet idaresine, Osmanlı Devleti'nden Türkiye Cumhuriyeti'ne Geçiş Devri) fikri-ideolojik mücadeleler Mehmet Akif'in düşünce ve anlayışına etki eden önemli faktörlerdendir. " İslamcılık, Türkçülük, Batıcılık" kavramları ile tanımlanan bu üç ideoloji mücadelesinde Mehmet Akif, " islamcılık" ideolojisini savunanlar ve onu Osmanlı'nın kurtuluşu için öngörenler safında yer aldı. Onun belirtilen ideoloji ile ilgili görüşleri Safahat'ında Fatih Camii, Tevhit ve benzeri yazılarında ifade edildi.

2. Başlık

Mehmet Akif, Milli Mücadelye çok aktif olarak katıldı. Canı, fikri ve zikri, kalemi ve bilgisi ile düşmana karşı savaştı. Öyle ki, seferberlik ilan etti; halkı işgal edilen vatanı kurtarmak için topyekün İstiklal Mücadelesine katılmaya çağırdı; bu konuda ayetler okudu, hadisler açıkladı, vaaz ve nasihatlarda bulundu; hatta bu amaçla çoğunlukla yürüyerek İstanbul'dan Ankara'ya yolculuk etti. 1920 yılından başlayarak Anadolu'yu köy köy, kaza kaza, şehir şehir dolaşarak halka camilerde dersler verdi, nasihatlar etti, nutuklar söyledi, şiirler okudu. Mesela o, Kastamonu'da Nasrullah Camiindeki konuşmasında şunları söyledi:

"Bizi yoketmek için düzenlenen barış antlaşması paçavrasını (Sevr Antlaşması) mücahitlerimiz Doğu'da yırtmaya baladılar. Şimdi bu taraftaki (Batıdaki) din kardeşlerimize düşen vazife, Anadolumuzun diğer yerlerideki düşmanları denize dökerek o murdar paçavrayı büsbütün parçalamaktır".

Gerçeke Mehmet Akif, Anadolu halkı ile birlikte İstiklal Mücadelesine candan katıldı. Yerinde duramaz oldu; Türk insanına milli mücadele ruhunu tam anlamıyla kazandırmak için var gücü ile çalıştı:

Ben böyle bakıp durmayacaktım eli bağlı!
İslamı uyandırmak için haykıracaktım.
Gür hisli, gür imanlı beyinler coşar ancak
Ben uzun boylu düşünmekten uzakdım
Seller gibi vadiyi eminim boğacakken

Hiç çağlamadan gizli inen yaş gibi aktım, derken de Akif, İstiklal mücadelesindeki etkinliklerinin nitelik ve niceliğini belirtir.

O, bir başka şiirinde de;
"Ey benim her taşı bir mabed-i iman yurdum
Seni ergeç bana birgün verecek Mabudum",

derken Türk Milletinin İstiklal Savaşından zaferle çıkılacağına dair kesin inancını ifade eder. Nitekim Akif,

"Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlal" diye haykırırken Türk milletinin ebediyen hür yaşayacağını haykırır.

Bununla birlikte Mehmet Akif Ersoy, işgaller ve zulümler karşısında zaman zaman üzüntülü ve umutsuz durumları da yaşadı. Bursa'nın Yunanlılar tarafından işgal edilmesi ve Osmanlı Sultanlarının kabirlerine saldırılması onu derinden yaraladı ve "Bülbül" adlı şiirini yazmaya mecbur etti:

Eşin var, aşiyanın var, baharın var ki beklerdin,
Kıyametler koparmak neydi, ey bülbül nedir derdin?

O zümrüt tahta kondun, bir semavi saltanat kurdun,
Cihanın yurdu hep çiğnense, çiğnenmez senin yurdun!

Bu gün bir yemyeşil vadi, yarın bir kıpkızıl gülşen
Gezersin hanümanın şen, için şen, kâinatın şen.

Neden öyleyse matemlerle eyyamın perişandır,
Niçin bir katrecik göğsünde bir umman hüruşandır

Hayır, matem senin hakkın değil, matem benim hakkım,
Asırlar var ki aydınlık nedir, hiç bilmez afakım!

Teselliden nasibim yok hazan ağlar baharımda,
Bugün bir hanümansız serseriyim öz diyarımda.

Ne hüsrandır ki: Şarkın ben vefasız, kansız evladı,
Serapa Garb'e çiğnettim de çıktım hak-i ecdadı.

Hayalimden geçerken şimdi fikrim herc ü merc oldu
Selahaddin Eyyübi'lerin, Fatih'lerin yurdu.

Ne zillettir ki, nakus inlesin beyninde Osman'ın
Ezan sussun, fezalardan silinsin yâdı Mevla'nın.

Ne hicrandır ki, en şevketli bir mazi serab olsun,
O kudretler, o satvetler, harab olsun, türab olsun.

Çökük bir kubbe kalsın ma'bedinden Yıldırım Han'ın
Şenaatlerle çiğnensin muazzam kabri Orhan'ın.

Ne haybettir ki: vahdetgah-ı dinin devrilip, taş, taş
Sürünsün şimdi milyonlarca me'vasız kalan dindaş

Yıkılmış hanümanlar yerde işkenceyle kıvransın;
Serilmiş gövdeler, binlerce, yüzbinlerce, doğransın!

Dolaşsın sonra İslamın haremgahında na-mahrem
Benim hakkım, sus ey bülbül, senin hakkı n değil matem.

3. Başlık

Mehmet Akif'in her manzum ve mansur eseri, gerçekte, onun milliyetçi ve muhafazakâr kişiliğinin açık delili niteliğindedir. Zaman zaman üzülse ve umutsuzluğa düşse de, Türk milletine güvenini, milli mücadele zaferine olan inancını her zaman korudu; kahraman askerleri, İstiklal Mücadelesi şehitleri ve gazilerini yürekten takdir ederek Bedir şehitlerine, Hz. Peygamber'in ashabına benzetti:

Vurulup tertemiz alnından uzanmış yatıyor,
Bir hilal uğruna Yarab ne güneşler batıyor!
Ey bu topraklar için toprağa düşmüş asker!

Gökden ecdad inerek öpse, o pak alnı değer.

Ne büyüksün ki, kanın kurtarıyor tevhid'i.
Bedr'in arslanları ancak bu kadar şanlı idi.

Sana dar gelmeyecek makberi kimler kazsın?
Gömelim gel seni, tarihe desem, sığmazsın!

Herc ü merc ettiğin edvara da yetmez o kitab
Seni ancak ebediyettler eder istiab.

Bu taşındır diyerek Kâbe 'yi diksem başına;
Ruhumun vahyini duysam da geçirsem taşına;

Sonra gök kubbeyi alsam da, rida namiyle,
Kanayan lahdine çeksem bütün ecramiyle:

Ebr-i nisanı açık türbene, çatsam da tavan,
Yedi kandilli Süreyya'yı uzatsam oradan;

Sen bu avizenin altında, bürünmüş kanına,
Uzanırken, gece mehtabı getirsem yanına.

Türbedarın gibi ta fecre kadar bekletsem;
Gündüzün fecr ile avizeni lebriz etsem;

Tüllenen mağribi akşamları sarsam yarana...
Yine bir şey yapabildim diyemem hatırına.

Mehmet Akif, 724 şiir arasından seçilen ve dört kere ayakta dilendikten sonra 12 Mart 1921'de Türk Miletinin İstiklal Marşı olarak kabul edilen şiirinde Aziz Milletimizin tüm onur ve gururu ile sonsuza kadar hür olarak yaşayacağını ifade eder:

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Sunumumuzu sonlandırırken, Mehmet Akif'in Türk milletinin İstiklal mücadelesine candan katıldığını, ilk Türkiye Büyük Millet Meclisinde de mebus olduğunu, manzum ve mensur eserleriyle, özellikle de İstiklal Marşı şiiriyle Milli Mücadele Tarihini ebedileştirdiğini, kendisinin de milletimizin gönlünde ve düşüncesinde ölümsüzleştiğini belirtmek isteriz.

Mehmet Akif, bir vatan ve istiklal şairi olarak Türk edebiyatı tarihinde kendine özgü yerini alırken, Türk milletinin ebedi özgürlüğünü ifade eden mısrası da Türk Bayrağı ile birlikte Türk Yurdu Semasında dalgalanacaktır:

Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilal!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helal.
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlal
Hakkıdır Hakka tapan milletimin İstiklal!

Kaynakça

Fevziye Abdullah, Mehmet Akif- Hayatı ve Eserleri, İstanbul 1945.

Mehmet Akif, Safahat, Ankara 2010.

Mehmet Yılmaz, Mehmet Akif Ersoy'un Tanıtımı, İslami Edebiyat Dergisi, sayı 43, Ağustos-Eylül-Ekim 2007 İstanbul.

N. Sami Banarlı, Resimli Türk Edebiyatı Tarihi, II, İstanbul 1987.

Muhammed Abduh, Tevhid Risalesi(çev. Sabri Hizmetli, Ankara 1986, Giriş Bölümü.

Sabri HIZMETLI, Les Idees Philosophiques et Theologiques d'Ismail Haqqı Izmirli, basılmamış doktora tezi, Sorbonne-Paris III, 1979.

"Gelecekte de kendi hüviyetini ve Osmanlı mirasını savunanların gücü bitmek üzere olduğunda, bu sürekli mücadeleden yorulduklarında, 'ne zamana kadar böyle gider, biter mi bu hiç' diye sorduklarında, Mehmet Akif Ersoy şöyle bir cevap verir:

...sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak"

Dr. Senad Hasanagiç
Bosna Hersek

İSTİKLAL MARŞI'NIN BOSNA HERSEK'TEKİ YANKILARI VE ÖNEMİ

Dr. Senad Hasanagiç*

Özet

İstiklal Marşı'nın mısraları bugün de Bosna Hersek'te insanlara nasihat veriyor, duyguları uyandırıyor. Bu olay tarihin derinklerinden gelir ve temeli ortak değerlerimiz olan din kardeşliğine ve beraber yaşadğımız mutluluklarda ve kederlerde bulunuyor. Aynı değerler ve aynı tarih netice olarak aynı duygular da kalplere getiriyor. Bosna Hersek'te Osmanlı mirasını koruyan Boşnaklara saldırılar bitmedi, bunun için İstiklal Marşı'nın mesajları gelecekte de duygular uyandıracaktır ve yol gösterici olacaktır.

Anahtar Sözcükler: Mehmed Akif Ersoy, İstiklal Marşı, Bosna Hersek, Arif Hikmet, medeniyetler, sürgünler, yankılar

1. Giriş

Mehmed Akıf Ersoy'un yazdığı İstiklal Marşının mısraları spesifik bir zamanı yansıtıyorlar, o zamanda meydana gelen olayları insanların ruhuna nakışlıyorlar. Ancak, bu mısraların evrenselliği sadece Türklerin cok güçlü düşmanlara karşı var olma mücadelesinde gösterdikleri kahramanlığı kapsamıyor, Türklerle aynı değerleri paylaşanların çok zor durumlara düştükleri zaman kalplerindeki ve canlarındaki hisleri uyandırıyor, bugün bile. Bunlar kim, aynı değerleri paylaşanlar? Cevap olarak ilk önce Türklerin kimliğine bakmak gerekiyor. İlber Ortaylı bugünkü Türk hüviyetinin din ve dil 'ördüklerini' anlatıyor, ancak bir unsurunun dilden ve dinden daha önemli olduğunu vurguluyor. Bu unsur ortak tarih ve bu tarihte Türklerin beraber yaşadıkları neşeler,

* Bosna Hersek

kederler ve gururlar. Bosna Hersek'teki veya eski Osmanlı İmparatorluğu'nın sınırları içinde yaşayan her hangi müslüman millet Türklerle çok önemli iki unsur paylaşıyor – din ve 'beraber yaşadıkları neşeler, kederler ve gururlar'.

İşte, bunun sayesinde bu müslüman milletler İstiklal Marşı'nın mısralarını tam olarak anlayabilirler, tam olarak kalplerinde hissedebilirler. Paylaştıkları kederlerle dopdolu tarihi olaylar arasında bir olay büyük önem taşıyor, Osmanlı Devleti'nin çekilmesiyle Kafkasya'dan Bosna'ya kadar meydana gelen sürgünler:

"Balkanlardaki Müslümanlar hemen hemen yok olmuş, yani ölmüş veya göçe zorlanmıştı, varlığını sürdürebilenler ise Yunanistan, Bulgaristan ve Yugoslavya sathında küçük yerleşim kümeleri halinde kalmışlardı. Aynı kader Kırım, Kuzey Kafkasya ve Rusya Ermenistan'ında yaşayan Müslümanları da bulmuştu, onlar da artık en sade deyimle yok olmuşlar. Çoğunluğu Türk olan milyonlarca Müslüman ölmüş, milyonlarcası da şimdi Türkiye dediğimiz yere kaçmışlardı. 1821-1922 arasında, 5 milyondan fazla Müslüman topraklarından sürülmüştür, beş buçuk milyon Müslüman da ölmüştü ..."

Bu çerçevede Müslümanlar benzer felaketler yaşadılar, aynı kederler paylaştılar, örneğin, Hersek'te ve Arnavutluk'ta olduğu gibi. John Mill, Hersek İsyanı'nda Sırpların Müslümanlara yaptıkları katliamlarda oradaki toprakları kana buladıklarını yazdı. Leo Freundlich 1913 yılında Sırpların Arnavutlara yaptıkları büyük akıl almaz katliamları anlatıyor.

Edebiyat, şiir olsun, roman olsun, özelikle tarih olaylarını yansıttığı zaman, sadece gerçeği yansıttığında değerli olabilir, doğru mesajlar verebilir, insanların olumlu duygularını uyandırabilir. Yansıtmazsa sadece bir yalan daha olur.

2. İstiklal Marşı'nın Bosna Hersek'teki yankıları ve mesajları

Bosna Hersek'in özelliği, bu sürgünler, katliamlar, kısacası, Osmanlı mirası dediğimiz her şey yok etme politikası hiç kesilmedi. Kanıtlar, 1990'lı yıllarda Boşnaklara hem Sırpların hem de Hırvatların saldırmaları, zorla aldıkları topraklarda Srebrenica Soykırımı'nın gercekleşmesi, 'etnik temizlik' politikasının uygulanmasıdır. Bunun için Mehmet Akıf Ersoy Bosna Hersek'te bu gün de bu duyguları uyandırıyorlar.

Benzer geçmiş ve benzer koşullarda yaşam, insanlara benzer duygusalığı, anlayış ve ilhamda getiriyorlar. Bunun için Mehmet Akif Ersoy ile Bosna Hersek'teki Boşnak aydınlar arasındaki saygı ve sevgi ile dolu ilişkiler bir tesadüf değildir.

Hersek'teki Stolac kasabasından İstanbul'a giden Boşnak asıllı şair Arif Hikmet idi. Arnavut asıllı Mehmed Akif Ersoy, Mustafa Kara'nın yazdığı gibi, Arif Hikmet'e karşı büyük saygı ve sevgi duyuyordu. Arif Hikmet'in babası Ersoy'un hocası idi. Necmettin Turinay'ın vurguladığı gibi tanınmış Boşnak aydın Safvet-beg Başagiç te Mehmet Akıf Ersoy'a karşı hayranlık duyuyordu. Demek ki, Hersek olsun, Kosova olsun, tarih aynı,

tecrübe aynı, duygular aynıdır. Bunun için İstiklal Marşı'nı geçmişte cok iyi anladılar, ondan nasihat aldılar. Bosna Hersek nasıl bir yer? İnsanlık ağacının kalın dalları vardır, bu da büyük medeniyetlerin dallarıdır. İslamiyet dalından daha ince dallar çıkıyor. Bu dallar birbirine çok benzer, ama her dalın kendine has tarihi, yükselişleri, düşüşleri, fetihleri, kayıpları, gelenekleri, anlayışları vardır. Bunlardan bir dal da Osmanlı – Türk dalıdır. Ancak, bu dala en doğrusu 'Osmanlı Medeniyeti' demektir. Bu medeniyet o kadar zengin miras bıraktı ki, miras dünyada nerede bulunduysa bu gün de o topraklarda kendi temel değerlerini koruyor.

Bu dalın yaprakları var. Yapraklarından biri Bosna Hersek'tir. Bu yaprakta özel bir toprak, özel bir millet var. Niye özel? Haritalara bakarsanız, Osmanlı Medeniyeti'nin en derin izlerini taşıyan Bosna ve Hersek ve orada yaşayan müslüman olan Boşnaklar Avrupa'nın göbeğinde başka medeniyetlerle tamamen çevrilmiş, diğer yapraklardan ayrılmıştır. Toprağı küçük, nüfusü azdır.

Yaprağın ortasında Saray Bosna bulunuyor. Sadece bir kaç yıl önce, 1990'larda savaşlar tarihinde en uzun süren ablukaya dayanan Saray Bosna idi. En uzun süren. Etrafındaki medeniyetler acımasız bakışlarla yok olmasını beklediler. Bosna Hersek'te ecdadlarımızın mimari dehasının güzel, doğaya uyumlu olan örnekleri bulunuyor. Kim gördüyse kabul eder. Bunlar üstünde etrafındaki iki medeniyetin temsilcilerinin ve ifacılarının hep yukarıya kaldırılmış kesmeye istekli iki kılıcı var. Vurmaya, yok etmeye istekli, her devirde, her anda. Tarih gösteriyor ki her 40 – 50 sene bu kılıçlar kesmeye başlar, paylaştığımız medeniyetin mirasından ne varsa yok etmek isterler.

Böyle bir toprakta, bu serhatlarda geçen yüzyıllarda tarih nice harpleri, kahramanlıkları kaydetti. Bu toprakta o kadar çok şehitler yatıyor! Bu toprak onların kanıyla dopdolu. Ersoy'un yazdığı gibi:

şüheda fışkıracak toprağı sıksan, şüheda!

Geçen savaşta da savunmayı başardılar, bu camileri, kaldırımları, Baş Çarşı'yı, Eski Köprü'yü, Blagay Tekkesi'ni. Aslanlarım benim, güllerim benim, kahraman kanın kanları, cennet kuşları. Şimdi bunu bilerek bu özel toprakta okunacak, bu toprağın değerini anlatacak, gençlere ikaz ve nasihat olacak en uygun mısralar okuyalım:

bastığın yerleri "toprak" diyerek geçme, tanı!

düşün, altında binlerce kefensiz yatanı.

sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır atanı;

verme, dünyaları alsan da bu cennet vatanı.

Mehmet Akıf Ersoy'un bu mısralarından daha uygun, daha yakışır mısralar ve nasihat yok. Tarif edilen toprakta yaşamak kolay değil. Bazı insanlar için o kaldırılmış iki

kılıcın bilincinde devamlı olmak zor gelir. Ersoy'un önemini vurguladığı imanın eksikliğinden, korkudan, rahatsızlıktan kaçmaya, unutmaya çalışıyorlar ve en büyük hatayı yapıyorlar. Onların düşmanları bunu farkediyorlar, onları daha uyuturken gelecekteki kesmelere, yok etmelere hazırlıyorlar.

Nasıldır, kimdir, bizi yok etmek isteyenler 'medeniyetler'. Yine, onların gerçek tanımını, tarifini Mehmet Akif Ersoy'da buluruz:

... "medeniyyet!" dediğin tek dişi kalmış canavar?

Bosna Hersek'te geçen savaşta düşmanların özel hedefleri camiler ve diğer islami yapıtlar idiler. Savaş esnasında 614 cami, 218 mescit, 69 mekteb, 4 tekke, 37 türbe ve 405 diğer dini vakıfların yapıtları yok edildi ya da tahrip edildi. Bu eserler düşmanlar tarafından neden yıkıldı? Çünkü Boşnakların özünü ifade ediyorlar, hüviyetini koruyorlar. Aynı zamanda Boşnakların muhafaza ettikleri bu eserler ortak Osmanlı mırasımız oldukları için yıkıldılar.

Bu toprak, bu iman, minareler, 'inci' dediğimiz yapıtlar için can vermeye razı olanlar Rabbimize edecek en uygun dua:

ruhumun senden, İlahi şudur ancak emeli;

değmesin mabedimin göğsüne na-mahrem eli!

bu ezanlar ki şahadetleri dinin temeli,

ebedi yurdumun üstünde benim inlemeli

2. İstiklal Marşı gelecekte Bosna'da

İşte, bu günlerde de dünyanın büyük güçlerin oyunları oynanıyor, kesilmiyor. Tarih gösteriyor ki Bosna Hersek'teki Boşnaklar böyle oyunların hesabını sık sık ödediler ve ödemeye devam ediyorlar. Osmanlı döneminde ve sonraki zamanlarda Boşnaklar üzerinde Srebernica Soykırımı'na benzer 10 soykırım yapıldı. Bu soykırımlar Viyana Bozgunu'yla başladılar. Acımasız dünya güçlerinin kendi menfaatlari ve Müslümanlara karşı besledikleri nefret için Boşnaklar gelecekte te bir zamanda yine abluka altında kalabilirler.

Diğer medeniyetlerin İslama ve Müslümanlara karşı yaptıkları düşmanca davranmalarının gelecekte daha olumlu olacağı ile alakalı hiç bir ipucu yok. Onların tavırlarının değişmesi için dünya çapında büyük değişimlerin olması gerekiyor. Şimdilik, böyle değişimler için gereken hiç bir koşul mevcut değil. Aksine, islamofobinin ve Müslümanlara saldırmaların artması durumun daha kötüye gideceğini göstermektedir. Demek ki, Bosna Hersek'te veya başka bir yerde Osmanlı mirasçılarına yeni saldırılar ihtimal dışı değil.

Çevremizdeki iki medeniyetin içinde yaşayan ve bizi sıkıştıran temsilcileri dalgalanmaya başladığında, uzaktan tehdit edici uğultular ve gürültüler duyulmaya başladığında, kalplerimizde ve canlarımızda kaygı doğar, korku egemen olmak ister. Endişeli bakışlarla evimizdekilere bakarız, onlar için kara talihten korkarız. Düşman bizden çok kere daha güçlüdür. Onları destekleyen çoktur. Büyuk korkunçluklar görülür ve biz ise kendimizi yalnız ve terkedilmiş hissederiz.

Şöyle olursa yine ortak tarihimizden gelen, ortak sembolümüz olan hilal bayraklarda dalgalanacak. Bela tekrar buraya gelirse bize cesaret vermek lazım. Bunun için bu mısralardan daha uygunu yok:

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;

... benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var...

... arkadaş! yurduma alçakları ugratma sakın!

siper et gövdeni, dursun bu hayasızca akın.

dogacaktır sana vaadettiği günler hakkın;

kimbilir, belki yarın, belki yarından da yakın.

Gelecekte de kendi hüviyetini ve Osmanlı mirasını savunanların gücü bitmek üzere olduğunda, bu sürekli mücadeleden yorulduklarında, 'ne zamana kadar böyle gider, biter mi bu hiç' diye sorduklarında, Mehmet Akif Ersoy şöyle bir cevap verir:

...sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak

Tarihi gerçekleri ve bugünkü perspektifleri kabul edersek, Mehmet Akıf Ersoy'un mısralarının umumi boyutunu, evrensel mesajlarının genişliğini, derinliğini daha iyi anlayabiliriz. Kısaca, aynı değerleri paylaşanlara nerede büyük güç saldırırsa, orada Mehmet Akif Ersoy'un uyarılarını, nasihatlarını, hatırlayabilmeleri en büyük cesaret olacaktır.

Onun mısraları merem, ilaç gibi gelir. Anadolu'da olsun, Orta Asya'da, Bosna Hersek

dediğimiz yaprakta olsun.

Kaynakça

-İlber Bey'e gore 'milli kimlik',www.zaman.com.tr/yazarlar_not-defteri_arsivhaber-...

-Justin McCharty, Ölüm ve Sürgün, Türk Tarihi Kurumu, Ankara, 2014.

-John Mill, The Ottomans in Europe – Turkey in Present Crisis, London, 1876.

-Leo Freundlich, Albania's Golgotha: Indictment of the exteminators of the Albanian People, www.albanianhistory.net/texts20_1/AH19131.html

-Muharem Omerdić, Deset genocida, bosanskehistorije.com/.../276-deset-genocida-autor-...

-Mustafa Kara, Buhara Bursa Bosna Şehirler/ Sufiler/Tekkeler, Dergah Yayınları, İstanbul, 2012.

-Eldina Memić – Azra Ibrulj, Mehmed Akif Ersoy i Bosna i Hercegovina – Transkripcija sa arebice na latinicu i prijevod sa turskog na bosanski jezik, Yunus Emre Enstitüsü, Turski kulturni centar Sarajevo, Sarajevo, 2015.

-Podjećanje na stotine srušenih vjerskih objekata muslimana u BiH, brze vijesti. ba/.../dan-džamija-podjećanje-na-stotine-...

"Akif, İslam'ın birleştirici özelliğine çokça vurgu yapmaktadır. Öyle ki İslam şemsiyesi altında halkların kendi kavmiyet duygularından arındıklarını, hangi etnik kökene mensup olduklarına bakmaksızın bir birlerinin kardeşi olduklarını ve bir birlerinin dert ve sıkıntılarını hepsinin aynı şekilde hissetmeleri gerektiğini anlatır."

Asoc. Prof. Dr. Suzan Canhasi & İsa Sulçevsi
Priştine Üniversitesi

MEHMET AKİF ERSOY'UN NESİRLERİNDE ARNAVUTLAR VE ARNAVUTLUK

Asoc. Prof. Dr. Suzan Canhasi*

İsa Sulçevsi**

Özet

Mehmet Akif Ersoy hakkında yazılan yazıların fazlası şiirlerine aittir. Nesir yazılarının da en az şiirleri kadar etkili olduğu ne yazık ki Arnavut edebiyatseverlere henüz aktarılmamıştır. Akif, şiirlerinin aksine düzyazılarında Kosova kelimesine yer vermemiştir. Nitekim yukarıdaki örneklerden de anlaşılacağı üzere Akif'in Arnavutluk diye adlandırdığı yer günümüz Arnavutluk ülkesinin siyasi haritası içinde bulunan yerler olmayıp, Osmanlı devletinin idari taksimatına göre Kosova, İşkodra, Manastır ve Yanya vilayetlerinde Müslüman Arnavutların yoğunlukta yaşadığı yerler kastedilmektedir. Bu bildiride özetlenerek alıntılanan veya atıfta bulunulan bu nesirlerin çoğu Balkan Savaşından önce kaleme alınmıştır.

Giriş

Arnavut dünyasına Safahat'ın tercümesi 2009 yılında kazandırılan Mehmet Akif halen yeterince bilinmemektedir. Nesir yazılarının da en az şiirleri kadar etkili olduğu ne yazık ki Arnavut edebiyatseverlere henüz aktarılmamıştır. Safahat'ın tercümesi ve Mehmet Akif Günleri gibi faaliyetlerin bu zatın daha geniş kitlelerce bilinip benimsenmesine ve daha derin araştırılmasına vesile olacağı yadsınamaz bir gerçektir. Ancak Mehmet Akif'in şairliğinin Türk kamuoyunda bu kadar çok bilinirken nesirliğinin de aynı derecede bilinmediği kanaatlerini ortadan kaldıramamıştır.

*Priştine Üniversitesi, Filoloji Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, El-mek: suzanacanhasi@hotmail.com
** Priştine Üniversitesi

Hem şiirde hem düzyazıda yaşadığı dönemde İslam dünyasının ve Müslüman toplumların karşı karşıya kaldıkları baskılar, cehalet, sosyal çöküntü, sömürgeci Avrupalıların uyguladıkları şiddet ve Müslüman toplumlar arasına ekilen nifak tohumları, Müslüman aydın ve fikir adamlarının halktan uzak durmaları, Osmanlı devletinin İslam'ın bel bağladığı son kale gibi konuları sohbet ve vaazlarında ele alan Akif, İslam'ın birleştirici özelliğine çokça vurgu yapmaktadır. Öyle ki İslam şemsiyesi altında halkların kendi kavmiyet duygularından arındıklarını, hangi etnik kökene mensup olduklarına bakmaksızın bir birlerinin kardeşi olduklarını ve bir birlerinin dert ve sıkıntılarını hepsinin aynı şekilde hissetmeleri gerektiğini anlatır.

Bu bildiride Mehmet Akif Ersoy'un nesirlerinde Arnavut ve Arnavutluk kelimelerinin geçtiği yazılar özetlenerek bu kelimelerin hangi bağlam ve anlamda kullandığına ışık tutmaya gayret edeceğiz.

Al-i İmran Suresinin 103. Ayetini tefsir ederken Şar dağları eteklerinde yaşayan bir Arnavut'un bir Moğol'la kardeş olduğunu belirtir. Bu ayetin tefsirinde Müslümanların Kuran'a sarılmaları gerektiğini, çünkü ancak bu sayede aralarındaki husumetin sona ereceği açıklanmaktadır. Kuran'ın birleştirici özelliğine gönderme yapılarak İslam toplumlarını parçalayacak olan ırkçılık akımından kaçınmaları gerektiği ifade edilmiştir. İslam dil, ırk, ulus farkı gözetmeksizin bütün Müslümanları birleştirici özelliğe sahiptir yorumu yapılmıştır.

Buna benzer bir düşünceyi 1913 yılında Beyazıt Camii kürsüsünden anlattığı vaazda da Osmanlı devletinde yaşamış olan Arnavut, Kürt, Çerkez, Boşnak, Arap, Türk, Laz gibi toplulukların dindaşlık bağı ile aralarında bağlı oldukları açıklanmıştır. Enfal Suresi 24-25. ayetleriyle başlayan vaazda Allah'ın emirlerine uyanların selamete erdikleri bildiriliyor. Allah'ın emirlerinin hepsinin dünya hayatıyla dolaysız veya dolaylı ilişkisi olduğu, örneğin, namazın cemaat oluşturma, birlikte hareket etme, aynı anda aynı Kıble'ye yönelme özelliklerine vurgu yapılmıştır. Ancak camide toplananların camiden çıktıktan sonra sadece kendi işleriyle meşgul olmaları İslam toplumlarını, Osmanlı devletini zayıf düşürdüğünü öne sürmektedir. İslam kavimleri arasındaki fırkacılığın bu kavimlerin arasına düşmanlık soktuğunu belirtiyor. Oysa diğer toplumların fırkacılığı İslam dini içindeki mezhep farklılıklarıyla benzer nitelikte olduğundan düşmanlığa yol açmadığı belirtilmiştir. Osmanlı devletinin yalnız kendisi için değil, dünyada kendisine ümit bağlayan diğer Müslüman toplumları için de ayakta durması gerektiğine işaret edilmiştir.

1920 yılında Kastamonu Nasrullah Camiinde fakir ve takatsiz düşen Anadolu halkını işgalci kuvvetlere karşı direnmeye çağırdığı vaazında da Boşnak, Arnavut, Pomak gibi toplumların kendi etnik kökeninden soyutlanarak İslam'da birleştikleri olgusuna vurgu yapılır. Bu vaazda ayrıca iddia edilenin aksine Müslümanların değil Avrupalıların fanatik oldukları, dini gün ve bayramlarında Avrupalı seçkinlerin tamamının kiliseye gittiği, Osmanlıda ise daha çok avam kısmının dine bağlılık gösterdiğinin üzerinde

durulmuştur. Avrupalıların ilim ve irfanının alınması gerektiği fakat Müslümanlığa yakıştırılmaya çalışılan bu taassup yakıştırmasının kabul edilmemesi gerektiği, dinsiz zannedilen Avrupalıların aslında dinlerine bağlılıklarının ileri düzeyde olduğu vurgulanmaktadır. Almanlarla Birinci Dünya Savaşına giren Osmanlının Avrupalı müttefiklerce yok edilmeye çalışıldığı, medeni olarak gösterilmeye çalışılan Avrupalıların Afrika ve Asya (Hindistan) Müslümanlarına çektirdikleri zulümler anlatılıyor. Avrupalılardan daha fazla mutaassıp ancak Amerikalıların olabileceği öne sürülmektedir.

Milletlerin silahla değil, fitne ve fesatla yenilgiye uğratılabileceği, ecdadımızın İslam şemsiyesi altında tüm Müslümanları topladığını, kavmiyet farklılıklarının gözetilmediği açıklanmaktadır. Ancak Avrupalılar Osmanlıyı zayıflatmak için ırkçılık, fırkacılık gibi düşünceleri desteklediğini, dünyada 300 – 400 milyon Müslüman'ın bir avuç Avrupalının sömürgesi haline geldiğini, geriye kalan Osmanlı Devletini de batırmaya çalıştığını, İngiliz ve Fransızların sömürgesi olan İslam topluluklarının son ümidinin Osmanlı olduğu için bu devletin ne pahasına olursa olsun korunması gerektiği bildirilmektedir.

Devletin korunması için Osmanlı devleti Müslümanlarının ümidini yitirmemeleri gerektiği, ümitsizliğin dinen yasak olduğuna vurgu yapılmaktadır. Bunun dışında Birinci Dünya Savaşı sonrasında Avrupa'da sermaye sahiplerinin zenginleştiği, işçi ve köylü sınıfının çok fakir düştüğünden sosyal bir patlamanın yakın olduğu, Rusya'daki Bolşevik hareketinin Avrupa'nın büyük başkentlerini sardığı için, Avrupa'nın aslında göründüğünden daha zayıf olduğunu, bu yüzden ondan aslında o kadar da korkulmaması gerektiği dile getirilmiştir. Osmanlıda zengin takımı ve sermaye sahiplerinin olmadığı ve bu sebepten dolayı Bolşevik hareketinin Osmanlıya yayılma tehlikesi için Avrupalılara karşı ittifak yapmak adına Bolşeviklerle işbirliği yapılabileceğine işaret edilmiştir.

Sonuç olarak ecdadımızın kanıyla canıyla hayat verdikleri Osmanlı Devletini ve Hilafeti kurtarmak herkesin borcu olduğu söylenmiştir.

Açık Mektup

Ebu Ziya Tevfik Efendiye

Abdullah Cevdet'in Dozy'nin İslamiyet Tarihi adlı kitabını çevirdikten sonra yasaklanması üzerine Ebu Ziya Tevfik Efendi'nin kitap tanıtımı ve yasaklamaya karşı gösterdiği tepki eleştirilir. Arnavut, Türk, Arap, Kürt gibi İslam toplumlarını birbirine bağlayan bağın kırılmasına hizmet eden bu eserde Peygambere yönelik hakaretlere yer verilmiştir.

Mücadele Suresi 20-21. ayetlerine atıfta bulunularak Allah'ın yolunu tutmayanların zillet ve sefalete mahkum oldukları bildiriliyor. Nitekim Müslüman halklar arasına nifak girdikten sonra Hilafet merkezinin bir zamanlar sığınılan bir yer iken sığınmacı

konumuna gerilediğine işaret edilmektedir. Müslümanlıkta tembelliğin, cahilliğin yeri olmadığı, batılı milletlerin fennini almamız gerektiği, aksi halde milletimiz milletlerin maskarası ve Müslümanlığın yüz karası olacağı uyarısı yapılmıştır. Dahası hem dünya hem ahret hayatımızın harap ve azap olacağını bildirmiştir.

İkinci vaaz 408

Müslümanların cahillikten dolayı batılılar karşısında güçsüz düştükleri ve aralarında nifakın yayıldığına işaret ediliyor. Cehaletten dolayı Müslümanların Allah'ın emirlerini ve dolayısıyla Kur'an dilini yanlış anlayıp yorumladıkları, İslam dininin bilgisizliğe tahammülü olmadığı, birilerinin iddialarının aksine İslam'ın her çağda geçerli ve kurtarıcı olduğu, fakat Müslümanların bilgisizliğinden ve miskinliğinden dolayı batılıların İslam ve Müslümanlarla ilgili kaynaklarına başvurulma ihtiyacı olduğu konusu ele alınmıştır. Bu problem tespit edildikten sonra çarenin yeni nesillerin İslam terbiyesi ışığında yetiştirilip bilgi ve bilim sahibi olup bilinçli ve dayanışmacı nesillerin yetiştirilmesinden geçtiği açıklanmıştır. Nitekim dünyada aciz düşüp eğitimle aczi yenen Alman milleti örnek verilmiştir.

Üçüncü vaaz 428

Düşünce ve eğitimin Müslümanları geliştireceği, düştükleri cehaletin neden olduğu esaret ve sefaletten kurtaracağına işaret ediliyor. Nitekim batılı toplumların kalkınmışlığının nedeni düşünce ve eğitime verdikleri değer olduğuna vurgu yapılıyor. Müslüman toplumların cehaletten dolayı birbirleri hakkında haberdar olmadıkları, birbirlerini tanımak için batılıların kaynaklarına başvurma ihtiyacı duydukları belirtiliyor. İslam dininin düşünceyi ve çalışmayı emrettiği, Kur'an'ın son İlahi kitap olduğu ve Kıyamete kadar insanlığın tüm ihtiyaçlarını karşılayacak bilgileri içerdiğini, ancak İslam alimlerinin Kur'anla ilgili sürekli yeni çalışmaları ortaya koyması gerektiğinin altı çizilmiştir.

Batılılar hatta Bulgarlar bir zamanlar Müslümanlardan bilimde daha geri oldukları halde Müslümanların yerinde saydıkları, Batılıların ise çabalayarak Müslümanların çok önüne geçtiklerine vurgu yapılıyor. Nitekim Müslüman bir toplum olan Arnavutların diğer İslam toplumları gibi cahil olmalarından dolayı hem kendilerinin sıkıntı yaşadıkları hem de Osmanlıya sıkıntı yaşattıklarına işaret ediliyor. Ancak yaraları sürekli deşmenin yararlı olmayacağı bunlardan ders çıkartılıp daha fazla eğitime ve bilinçlenmeye önem verilmesinin gereğine işaret edilmiştir.

Mehmet Akif'in neye hangi sebepten dolayı hayıflandığını ve üzüldüğünü anlamak için onun yaşadığı dönemde Müslüman toplumların yaşadıkları zillet ve zulümleri ve İslam dini kardeşliğinin güçlü olduğu zamanlarda parlayan İslam güneşini dikkate almak gerekir. Bir zamanlar Endülüs, Rumeli, Mısır, Buhara gibi yerlerde Müslüman-

ların kurdukları ilim yuvaları insanlığı aydınlatırken Akif'in yaşadığı dönemlerde tüm bu yerler başkaları tarafından yönetiliyor, İslam toplumlarının Akif'in deyişiyle kavmiyetçilik cereyanına kapılıp aralarındaki bağın tuzla buz olduğunu görmek onu derinden sarsmış, endişe, acıma ve hayıflanma duygularının tezahürü olarak bu sözler ortaya çıkmıştır.

Akif, şiirlerinin aksine düzyazılarında Kosova kelimesine yer vermemiştir. Nitekim yukarıdaki örneklerden de anlaşılacağı üzere Akif'in Arnavutluk diye adlandırdığı yer günümüz Arnavutluk ülkesinin siyasi haritası içinde bulunan yerler olmayıp, Osmanlı devletinin idari taksimatına göre Kosova, İşkodra, Manastır ve Yanya vilayetlerinde Müslüman Arnavutların yoğunlukta yaşadığı yerler kastedilmektedir. Bu bildiride özetlenerek alıntılanan veya atıfta bulunulan bu nesirlerin çoğu Balkan Savaşından önce kaleme alınmıştır.

Akif'in bu bildiriye konu olan nesirlerinde öne çıkan görüşleri şu şekilde özetlemek mümkündür:

• Arnavutluk, Batı Balkanlarda Arnavutluk, Kosova, Makedonya'nın batısı, Sırbistan ile Karadağ'ın Kosova ve Arnavutluk sınırına yakın yerleri ile Yunanistan'ın kuzeybatı bölgelerinde yaşayan Müslüman Arnavutların oluşturduğu Arnavut dünyasını kapsar.

• Tüm Müslüman toplumların dini kardeşlik duygusuyla birleşmeleri halinde İslam'ı tehdit eden tehlikelerden kurtulabileceklerine vurgu yapılmaktadır.

• Dönemin Müslüman toplumlarının ümit bağladığı tek gücün Osmanlı'nın olduğuna işaret edilmiştir.

• Müslümanların geçmişte ilim ve fende diğer toplumların ilerisinde oldukları halde Avrupalıların artık Müslümanları çok geride bıraktıklarına işaret edilmiştir.

• Etnik kimlik hiçbir şekilde dini kimliğe eşit veya ondan üstün tutulmamıştır.

Her ne kadar bu çalışmanın amacı siyaset bilimi veya toplum bilimi açısından bir yorum getirmek olmasa da günümüz kitle iletişim araçlarından edindiğimiz izlenimler ışığında Akif'in İslam toplumlarına ilişkin bu kaygı ve önerileri halen güncelliğini koruyor demekten kendimizi alamıyoruz.

KOSOVA

Nerede olsam karşıma çıkıyor bir kanlı ova

Sen misin yoksa hayalin mi vefasız kosova

Hani binlerce mefahirdi senin her adımın

Hani sinende yarıp geçtiği yol Yıldırım'ın

Hani asker, hani kalbinde yatan şah-ı şehid

Söyle Meşhed öpeyim secde edip toprağını

Yokmudur Murad'ın sende iki üç damla kanı

Mehmet Akif Ersoy

KAYNAKÇA

Fazıl Gökçek, Fatih Kürsüsünde / Safahat / Mehmet Akif Ersoy, Dergah Yayınları

Doç. Dr. Kazım yetiş, Mehmet Akif`in Sanat-Edebiyat Ve Fikir Dünyasından Çizgiler

Mehmet Cemal Çiftçigüzeli - Mehmet Çetin, TBMM'de İstiklal Marşı ve Mehmet Akif, Mehmet Akif Ersoy Fikir ve Sanat Vakfı

Tahsin Yıldırım, Milli Mücadele'de Mehmet Akif, Selis Kitaplar

"Türkiye'de Mehmet Akif Ersoy'un Arnavut mu Türk mü olduğu tartışılıyor. Buna hiç gerek yok, çünkü biz, Arnavut ya da Türk 'Biriz'."

Yrd. Doç. Dr. Urtis HARRİ
Tiran Üniversitesi

Uluslararası 21. Yüzyılda
MEHMET AKİF'i
Yeniden Okumak

BAZI ARNAVUT HATIRALARINDA MEHMET AKİF

Yrd. Doç. Dr. Urtis HARRİ*

Özet

Mehmed Akif Ersoy, ilim muhitinin içinde doğmuş olan bir şahıstır. Kosova İpek kazası Şuşisa köyünden olan, Safahat'ta "hem babam, hem hocamdır" dediği Fatih medresesi müderrislerinden aslen Arnavut olan Mehmed Tahir Efendi'nin oğludur kendisi. O'nun ilme bakışında ve dünya görüşünün oluşmasında işte bu içine doğduğu muhitin hayati derecede önemi vardır. Diğer taraftan, okuduğu okullar ve dahil olduğu mahfillerin de İslami kültürünün olgunlaşmasında ve Batı'yı tanımasında büyük rolü olmuş, Doğu'yla Batı'yı meczetme gayreti tüm bu tecrübeleri sonrası ortaya çıkmıştır.

Anahtar Sözcükler: arnavut, milli, islam

1. Giriş

Mehmed Akif Ersoy

Asıl ismi Mehmed Ragıf olan Mehmed Akif Ersoy 20 Aralık 1873'te dünyaya gelmiştir. Şair, veteriner hekim, öğretmen, vaiz, hafız, Kur'an-ı Kerim mütercimi ve siyasetçi olmak gibi çok yönlü bir kişiliğe sahip olan Mehmed Akif Ersoy, Türkiye Cumhuriyeti'nin milli marşı olan İstiklal Marşı'nın şairidir. Vatan şairi ve Milli Şair ünvanları ile anılır. Çanakkale Şehitleri'ne, Bülbül, Safahat en önemli eserlerindedir. II. Meşrutiyet döneminden itibaren Sırat-ı Müstakim (daha sonraki adıyla Sebilu'r-reşad) dergisinin başyazarlığını yapmıştır. İstiklal Harbi sırasında miletvekili olarak

*Tiran Üniversitesi

TBMM'de yer almıştır. 1893-1913 Akif'in memurluk yıllarıdır. Bu yıllarda Rumeli, Anadolu, Arnavutluk ve Arabistan'da bulunmuştur.

Mehmed Akif Ersoy, ilim muhitinin içinde doğmuş olan bir şahıstır. Kosova İpek kazası Şuşisa köyünden olan, Safahat'ta "hem babam, hem hocamdır" dediği Fatih medresesi müderrislerinden aslen Arnavut olan Mehmed Tahir Efendi'nin oğludur kendisi. O'nun ilme bakışında ve dünya görüşünün oluşmasında işte bu içine doğduğu muhitin hayati derecede önemi vardır. Diğer taraftan, okuduğu okullar ve dahil olduğu mahfillerin de İslami kültürünün olgunlaşmasında ve Batı'yı tanımasında büyük rolü olmuş, Doğu'yla Batı'yı meczetme gayreti tüm bu tecrübeleri sonrası ortaya çıkmıştır.

Mehmed Akif Ersoy'un ilimle, bilim ve teknikle ilgili tavrını Safahat'ın Süleymaniye Kürsüsü'nden bölümünde belirgin bir şekilde görmekteyiz. O, burada: "Zaman, ulum-ı zamandır" der, giden 300 senelik ilmi tez elden edinmemizi Asım'ın şahsında bizlerden ister; inkılabın, ilerlemenin, aydınlığa çıkmanın, problemlerimize çare bulmanın yolunun bu olduğunu söyler. Doğu-Batı sentezinin altını burada çizerken, ilmin din ile omuz omuza gitmesi gerektiğini savunur. Akif'in itikad dışında bir dünya nizamı olarak ele aldığı İslam'ı, daima çağındaki meselelere en isabetli çözümler üretecek şekilde takdim etmesi dikkati çekmektedir. Diğer taraftan, müslümanların ilim ve irfandan uzak düştüğünü söylerken, bunu kimilerinin yaptığı gibi dine bağlamaz, dinden uzak kalmaya, tevekkülün yanlış yorumlanmasına, tembelliğe, taklitçiliğe, eğitim öğretim kurumlarının yetersizliğine bağlar.

O'nun perspektifinin sac ayakları fazilettir, marifettir, ilimdir. Aslolan fazilettir derken, marifet ve faziletin bir arada bulunduğu zaman toplum açısından bir değer ifade ettiğini savunur. Fen ve teknik, belli değer ölçülerine sahip olmayanların eline geçerse büyük bir haksızlık ve zulme sebep olabilir, marifetten yoksun bir fazilete sahip bir topluma da miskinlik, sefalet ve gerilik hakim olur kanaatindedir.

Akif'in aradığı, manadan kopmuş bir bilim ve teknoloji değildir. Bilim herşeydir demez asla. İnsanı köleleştiren bilime karşıdır. Bilimin sömürgeciliğin gücü, motoru olarak kullanılmasına karşıdır ki bu anlayış O'nun "medeniyet dediğin tek dişi kalmış canavar" anlayışıdır. Bilime pozitivistçe yaklaşmaz, yani onun din mesabesinde görülmesine de karşıdır.

O'na göre kâinatı tanımada, bu dünyadaki vazifelerini bilmede ilim bir vasıtadır. Sağlam ilim aynı zamanda İslam'ın daha iyi anlaşılması ve yaşanmasına vesiledir. İlmin Yaratıcı'yı tanımak ve emirlerini yerine getirmek gibi bir görevi icra ettiğini belirtir...

Mehmed Akif, dünkü ilmin bile bigânesiyiz der, ilim merkezi şehirlerimizin viraneliğinden yakınır. Bu halde olmamızın, şimdiki sıkıntılarımızın temelinin ilme gereken değerin verilmemesi olduğunu öne sürer. Bir taraftan maziye özlem içindedir...

İlerlemek, büyük eserler meydana getirmek çağın ilmini elde etmekle mümkündür derken Akif, aynı zamanda ilmin, ilimle uğraşanların mukaddesata saygılı olmaları

görüşündedir. Yabancılaşmaya karşıdır. Aydın-halk uzaklaşmasını, zıtlaşmasını istemez ve hoş görmez.

İnanç ve kültür değerlerimize uymayan şeylere ambargo koymanın tabii olduğunu savunurken, bu asırda evvelki devirlerden daha çok ilmi çalışmaya ihtiyaç olduğunu, hayatta ilmi hakim kılmadıkça toplumun yok olmasını önlemenin mümkün olmadığını, evvela kendimizi terbiye etmemizi salık verir.

Çocuk ve aile terbiyesine, eğitimine büyük önem göstermemiz gerekliliğini vurgularken; birlik-beraberlik, vatan ve millete bağlılık, kahramanlık gibi duyguların geliştirilmesi için gayret edilmesini ister.

Mazisine hürmet ve minnet, geleceğe güven ve ümitle bakan bir toplum inşa etmemizin elzem olduğunu savunurken, tüm bunların yolunun da ilim, teknik ve çalışmadan, çalışma seferberliğinden geçtiğini ifade eder.

Bazı arnavut hatıralarında Mehmet Akif işe başladıktan sonra, biraz para kazanıp ilk işi babasının köyüne gidip oradaki Arnavut akrabalarıyla bol bol hasret gidermek oldu.

Türkiye'de yaşayan başka bir Arnavut şöyle anlatıyor:

Balkan savaşının başladığı sırada Mehmet Akif resmi görevlerinden istifa etmişti. Kirada oturduğu evine gittim. Beş çocuğundan başka dört çocuğu daha vardı.

- Bunlar kim? diye sordum

- Çocuklarım, diye cevap verdi.

- Bir hafta içinde fazladan dört çocuk sahibi olmakta tuhaflık var, dedim.

Sonra anlattı. Baytar mektebindeyken bir arkadaşıyla (Hasan Tahsin Bey; Arnavut) anlaşmışlar. Kim önce ölürse, ölenin çocuklarına kalan bakacak. Arkadaşı 1912 yılında vefat etmiş. Akif bey de anlaşmalarının gereğini yerine getirmişti.

İşte bu olay da Mehmet Akif'in ne kadar vefalı bir insan olduğunu gösterir.

Son olarak Türkiye'de Mehmet Akif Ersoy'un Arnavut mu Türk mü olduğunu tartışıyorlar. Buna hiç gerek yok, çünkü biz, Arnavut, Türk "Biriz".

Kaynakça

Nje shqiptar ne sherbim te njerezimit Mehmet Akif Ersoj,Caka E,Zani i Nalte, 2013

41 Soruda Istiklal Marsı ve Mehmet Akif Ersoy,Koyuncu Fahrettin,Kültür yayınları,2012

www.mehmetakifersoy.com

Uluslararası 21. Yüzyılda
MEHMET AKİF'İ
Yeniden Okumak

• 11 MART 2016 •

PANEL FOTOĞRAFLARI

Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi

Mehmet Akif
Ersoy'u
Yeniden
Okumak

Prof. Dr.
Asuman AKAY AHMET
Prof. Dr.
Caner ARABACI

Mehmet Akif
Ersoy'u
Yeniden
Okumak

PANEL
Mehmet Akif
Ersoy'u
Yeniden
Okumak

MEHMET AKİF ERSOY'UN
MISIR'DAKİ GÜNLERİNDE
ŞİİRLERİNDEKİ "ŞAİR" PORTRESİ

PANEL
Mehmet Akif
Ersoy'u
Yeniden
Okumak

Mehmet Akif
Ersoy'u
Yeniden
Okumak

Uluslararası 21. Yüzyılda
MEHMET AKİF'İ
Yeniden Okumak

• 11 MART 2016 •

BASINDAN

Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi

"AKİF'i yeniden okumak"

MAKÜ'de " 21. yüzyılda Mehmet Akif'i Yeniden Okumak" adlı panel düzenlendi

İstiklal Marşı'nın kabulünün 95. yıl dönümünde **"Uluslararası 21. Yüzyılda Mehmet Akif Ersoy'u Yeniden Okumak"** adlı panel MAKÜ Avşar Han Sinema Salonunda dün gerçekleştirildi. Panele, Mehmet Akif Ersoy (MAKÜ) Rektörü Prof. Dr. Adem Korkmaz, Rektör Yardımcısı Prof. Dr. Durmuş Acar, Rektör Danışmanı Yrd. Doç. Dr. Mustafa Kılınç, akademisyenler ve öğrenciler katıldı.

Programın başında Üniversitenin kardeş üniversitesi olan Kazakistan Yabancı Diller ve Mesleki Kariyer Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Sabri Hizmetli tarafından Rektör Prof. Dr. Adem Korkmaz'a Kazakistan'ın geleneği olan Çapan'ı giydirdi.

Panelin açılış konuşmasını yapan Rektör Prof. Dr. Adem Korkmaz "Üniversitemizin kuruluşunun 10. yılı ve İstiklal Marşımızın kabulünün 95. yılı münasebetiyle üniversitemiz tarafından yapılan bir dizi etkinlikler çerçevesinde Uluslararası 21. Yüzyılda Mehmet Akif'i Yeniden Okumak konulu panelimizde bir araya gelmiş bulunuyoruz" dedi.

2'DE

MAKÜ'de "Uluslararası 21. Yüzyılda Mehmet Akif'i Yeniden Okumak" adlı panel düzenlendi

İstiklal Marşı'nın kabulünün 95. Yıl dönümünde "Uluslararası 21. Yüzyılda Mehmet Akif Ersoy'u Yeniden Okumak" adlı panel. Üniversite Avşar Han Sinema Salonunda gerçekleştirildi.

Panele, Mehmet Akif Ersoy (MAKÜ) Rektörü Prof. Dr. Adem Korkmaz, Rektör Yardımcısı Prof. Dr. Durmuş Acar, Rektör Danışmanı Yrd. Doç. Dr. Mustafa Kılınç, akademisyenler ve öğrenciler katıldı.

Programın başında Üniversitenin kardeş üniversitesi olan Kazakistan Yabancı Diller ve Mesleki Kariyer Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Sabri Hizmetli tarafından Rektör Prof. Dr. Adem Korkmaz'a Kazakistan'ın geleneği olan Çapan'ı giydirdi.

Panelin açılış konuşmasını yapan Rektör Prof. Dr. Adem Korkmaz; "Üniversitemizin kuruluşunun 10. Yılı ve İstiklal Marşımızın kabulünün 95. Yılı münasebetiyle üniversitemiz tarafından yapılan bir dizi etkinlikler çerçevesinde "Uluslararası 21. Yüzyılda Mehmet Akif'i Yeniden Okumak" konulu panelimizde bir araya gelmiş bulunuyoruz" dedi.

Rektör Korkmaz sözlerine şöyle devam etti; "Tabi tarihi şahsiyetler değerlendirilirken sadece tarihin belli bir aralığında yaşanmış, bitmiş ve sonuçlanmış bir sınırlılık içerisinde değerlendirmek, eksik ve yetersiz bir değerlendirme olur. Hele ki, Akif gibi sadece sanatçı yönü ya da sanatkarlık yönü, şair yönü, edebi kişiliğinin ötesinde hayatının başlı başına hayatıyla insanlara mesaj vermiş, dünya görüşüyle, yaşamıyla, olaylar karşısındaki duruşuyla mesaj vermiş bir kişiyi bir tarihsel şahsiyet olarak incelemek herhalde çok daha eksik bir değerlendirme olurdu. Bu nedenle üniversitemiz bu yıl yaptığı bir takım etkinliklerle Akif'i değişik yönleriyle Akif'in üzerinden de genç nesillere, herkese sadece gençlerle ilgili değil, bazen de biz konuyu bir noktaya indirgeyerek, sorumluluktan kaçmak gibi bir kolaycılığa da yaklaşıyoruz. Genç nesiller için Akif ne kadar önemliyse, herkes için, bütün toplum için, bütün İslam Medeniyeti için Akif o kadar önemli. Mazlum milletler için önemli. Türki Cumhuriyetleri için önemli, akraba toplulukları için önemli, Balkanlar için önemli. Asya için önemli. Bu nedenle bu yıl 10. Yılımızı da vesile ederek, üniversitemiz ciddi çalışmalar gerçekleştiriyor. Bugün çok değerli araştırmacı ve akademisyenlerimiz bu güzel panelde konunun enine boyuna bütün yönleriyle Akif'i yeniden okumanın gerekliliğini tekrar ortaya koyacaklar, kendi açılarından konuya yaklaşımlar getirecekler. Hakikaten Akif'i 21. Yüzyılda tekrar okumak gerekiyor. Okumaktan kastettiğimiz, eserlerini açıp okumak değil elbette. Bugünün dünyasında Akif'in o gün bize yaptığı seslenişleri, yaptığı haykırışları bugün ne kadar da sıcak olduğunu sanki Akif içimizde de, bize haykırışta bulunuyor, bunu bize sesleniyor, bunu hissediyoruz. O günkü şartlarda kendini gelişmiş olarak kabul eden dünyanın Osmanlı'nın parçalanması süreci içerisinde Anadolu'da son kale olarak görülen Türk ve İslam coğrafyasının son noktası olan Anadolu'yu ele geçirme girişimine Akif'in isyanı ile bu günkü İslam coğrafyasında yaşanan olaylar arasında içerik olarak büyük bir fark olmadığı kanaatindeyim. Bu anlamda Akif'in bize ne dediğine, neden dediğine tekrar kulak vermek gerekiyor. En umutsuz olduğumuz yerde ne diyor; Korkma... Bize bir cesaret veriyor" dedi.

Benim gençliğim, çocukluğum şöyle geçti diyen Rektör Prof. Dr. Adem Korkmaz konuşmasına şöyle devam etti; "Biz bir psikolojik linç altında yetiştik. Gelişmiş bir dünya var, gelişmiş bir medeniyet var, gelişmiş dünyanın bize çizmiş olduğu rotada, vermiş oldukları çerçevede hareket etmek zorundayız. Bunun dışına çıkma şansımız yok. Bu bize bilinç altında öğretildi. Değişik şekillerde öğretildi. Eğitim sistemimizin içerisine girdi, basınımızın içerisine girdi, medyamızın içerisine girdi, ekonomimiz zayıflatılarak, zayıf bırakılarak zaten muhtaç durumuna düşüyorsunuz, eğer birinden borç aldınızsa ve ödeyemediyseniz, ödeme gücünüz yoksa, borçlanma durumundaysanız, borç veren kişilerle iyi geçinmek zorundasınız. Başka çareniz var mı? Yok. Çünkü muhtaçsınız. Muhtaçlık dünyanın en kötü şeyidir. Bütün çerçeve çizilmiş ve sonra da nasıl oyunda kurucu hale geleceksiniz, gelemezsiniz. İşte bu çerçevede Akif o gün bile ne diyor, neler tartışılıyor kurtuluş mücadelesinde. Amerika'nın korumasına mı, İngiliz'in korumasına mı girelim. Kurtuluş mücadelesinin olduğu yıllarda o günkü Milli İrade Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün etrafında toplanan Türk Milleti'nin bugünkü eşsiz kahramanları hiçbir şekilde, hiçbir mandanın ve himayenin kabul edilemeyeceğini ortaya koyarak, esaret altına girmektense yok olmayı göze alma cesaretini sergiliyorlar. İşte tam bu dönemde Mehmet Akif ne diyor; "Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak." Bu bir topluma cesaret verme anlamında topluma yön verme anlamında büyük bir ışık tutuyor. Umutsuzluğun zirve yaptığı noktada yine devreye giriyor ve "Doğacaktır sana vaat ettiği günler Hak'kın" bir niyazda bulunuyor" dedi. Akif yaşamadığı, yaşamayacağı hiçbir şeyi yazmıyor. Onu farklı kılan özelliği de bu" diye konuştu.

2 oturum halinde sunulan Panelin birinci oturumunda oturum başkanlığını Prof. Dr. Caner Arabacı yaptı. Panele konuşmacı olarak "Mehmet Akif Ersoy Milli Mücadelede" adlı konuşmasıyla Prof. Dr. Sabri Hizmetli, "42 yıl önce İstiklal Marşı'nı öğrenirken ve ninenin anlarından Mehmet Akif Ersoy" adlı konuşmasıyla Prof. Dr. Lindita Xhanari, "Arnavutların hatıralarında ve eserlerinde Mehmet Akif Ersoy" adlı konuşmasıyla Dr. Urtiş Hami, "Mehmet Akif Ersoy'un Nesirlerinde Arnavutlar ve Arnavutluk" adlı konuşmasıyla Prof. Dr. Suzan Canhasi, "Mehmet Akif Ersoy'un Mısır'daki günlerinde şiirlerindeki "Şair" Portresi" adlı konuşmasıyla Prof. Dr. Asuman Akay Ahmet katıldı.

Panelin 2. Oturumunda ise; oturum başkanlığını Prof. Dr. Sabri Hizmetli yaptı. Panele konuşmacı olarak, "Mehmet Akif Ersoy ve kimliğimiz" adlı konuşmasıyla Dr. Amina Ş. Jesenkoviç, "Mehmet Akif'in Mısır hakkındaki şiirlerinden farklı iki örnek" adlı konuşmasıyla Prof. Dr. Mohamed Haridy "İstiklal Marşı'nın geçmişteki yeri ve bugünkü Bosna'ya yankıları" konulu konuşmasıyla Dr. Senad Hasanagic, "Mehmet Akif Ersoy ve Yazarın tarihi misyonu" adlı konuşmasıyla Dr. Adriatik Derjaj, "Müslümanlar için tarihi bir figür olarak Mehmet Akif Ersoy" adlı konuşmasıyla Doç. Dr. Raikhan İmakhanbet konuştuktan sonra Panel Dr. Fatime Hoxin Safahatla ilgili yaptığı çalışmalar hakkında bilgi vermesiyle sona erdi.

Panelde, konuşmaların ardından katılımcılara katılım belgesi ve üniversitenin armağanları takdim edildi.